

HOMOSPORTCLUBS IN NEDERLAND

1980
2020

Door
Agnes Elling
Resie Hoeijmakers
Rens Cremers
Saskia Grootens

HOMOSPORTCLUBS IN NEDERLAND 1980-2020

In opdracht van Gay Union Through Sports en met steun van de
Alliantie Gelijkspelen

Klankbordgroep: Wilfred van Buuren (IHLIA), Hans Perrée, Judith
Schuyf

Tekstuele eindredactie: Hans Perrée

HOMOSPORTCLUBS IN NEDERLAND 1980-2020

Door
Agnes Elling
Resie Hoeijmakers
Rens Cremers
Saskia Grootens

VOORWOORD

Je hebt *guts* nodig om je als homosporter te manifesteren. Dat was zo en dat is nog altijd het geval. Lang was de relatie tussen sport en homoseksualiteit een ongemakkelijke. Veel homomannen hadden angstbeelden als ze aan de gymles op school terugdachten. Door klasgenoten werden ze bij balsporten vaak als laatsten in het team gekozen. Stereotyperingen waren niet van de lucht. Jongens die niet van voetbal hielden, moesten welhaast homo zijn. Meiden die voetbalden waren natuurlijk lesbisch. Veel jonge lhbt+’ers hebben daar zwaar onder geleden.

Aan het begin van de jaren tachtig kwam daar verandering in. De agressie die deelnemers aan Roze Zaterdag in 1982 in Amersfoort ondervonden, leidde tot de roep om zelfverdediging en tot de oprichting van de Amsterdamse zelfverdedigingsclub Tijgertje: we lieten niet over ons lopen. Een voorbeeld dat in andere steden werd gevolgd. Je zag dat lhbt+’ers zich op allerlei plaatsen bij ‘roze’ sportverenigingen aansloten: het is gezond, het is gezellig, je bent ‘onder ons’, je hoeft je niet anders voor te doen dan je bent.

In de daarop volgende jaren groeide het aantal homosportverenigingen als kool, in allerlei takken van sport. Er werden toernooien georganiseerd, de Gay Games – ‘Gay Olympics’ – werden in San Francisco geboren en beleefden na vier Amerikaanse edities in 1998 een historisch hoogtepunt in Amsterdam. In Nederland ontstond een koepelorganisatie voor homosportverenigingen, die achtereenvolgend bekend stond als GISAH (Gay Integration through Sports and Arts Holland), stichting Homosport Nederland en Gay Union Through Sports, kortweg GUTS. Ook op Europees vlak werden de krachten gebundeld, in de EGLSF, de European Gay and Lesbian Sport Federation. De Rijksoverheid nam sport als een van de speerpunten op in haar beleid en bevorderde de integratie door middel van allianties tussen categorale lhbt-organisaties en algemene organisaties. Zo ontstond in 2010 de Alliantie Gelijkspelen, die inmiddels aan de vierde editie toe is.

In het laatste decennium is er veel verbeterd aan de situatie voor lhbt+-sporters. Veel lhbt+-clubs kunnen hun belangen inmiddels

uitstekend zelf behartigen. Maar nog altijd voelen grote aantallen lhbt+-ers zich in de reguliere sport lang niet vrij genoeg om zich openlijk over hun seksuele voorkeur of genderidentiteit uit te spreken. Dat geldt met name bij de mannelijke teamsporten. Het is een zeldzaamheid als een mannelijke voetballer uit de kast komt. En dan meestal pas ná zijn voetbalcarrière. Het woord 'homo' wordt nog altijd als scheldwoord gebruikt. En dat draagt bepaald niet bij aan het gevoel van veiligheid van lhbt+-sporters. Overigens is het gelukkig in het vrouwenvoetbal en het vrouwenhockey veel 'gewoner' om uit de kast te komen en openlijk lesbisch te zijn.

De emancipatie en integratie zijn een eind op streek maar zeker nog niet voltooid. Homoteams worden veelal niet voor vol aangezien, vooroordelen over lhbt+-sporters bestaan nog altijd. En neen, lang niet iedereen voelt zich veilig genoeg in zijn of haar sport om uit de kast te komen. Daarom voelen veel mensen zich nog steeds meer op hun gemak en meer geborgen in een sportvereniging met 'gelijk-gestemden' dan in een reguliere sportclub. Uit voorliggende studie blijkt echter dat die homosportclubs het moeilijk hebben om zich te handhaven. Ledenaantallen nemen af en de leeftijd van de leden neemt toe.

In zijn huidige vorm hadden we het gevoel dat GUTS geen substantiële bijdrage meer kon leveren aan de emancipatie, acceptatie en integratie van lhbt+-sporters. Andere organisaties hebben die taak overgenomen en zijn daarin soms ook simpelweg beter gebleken. In elk geval hopen wij dat we door het financieren van dit rapport over de ontwikkeling van homosportverenigingen in Nederland – dat met veel compassie en enthousiasme door het team van het Mulier Instituut onder leiding van dr. Agnes Elling is opgesteld en mede door een bijdrage van de Alliantie Gelijkspelen tot stand is gekomen – een mooie nalatenschap achterlaten. Er is veel werk gedaan maar er is nog een bende werk te verzetten voordat elke sporter in elke sport kan zijn wie, wat en hoe hij, zij of hen wil zijn.

Judith Schuyf

(oud-voorzitter stichting Homosport Nederland 2003-2011)

Hans Perrée

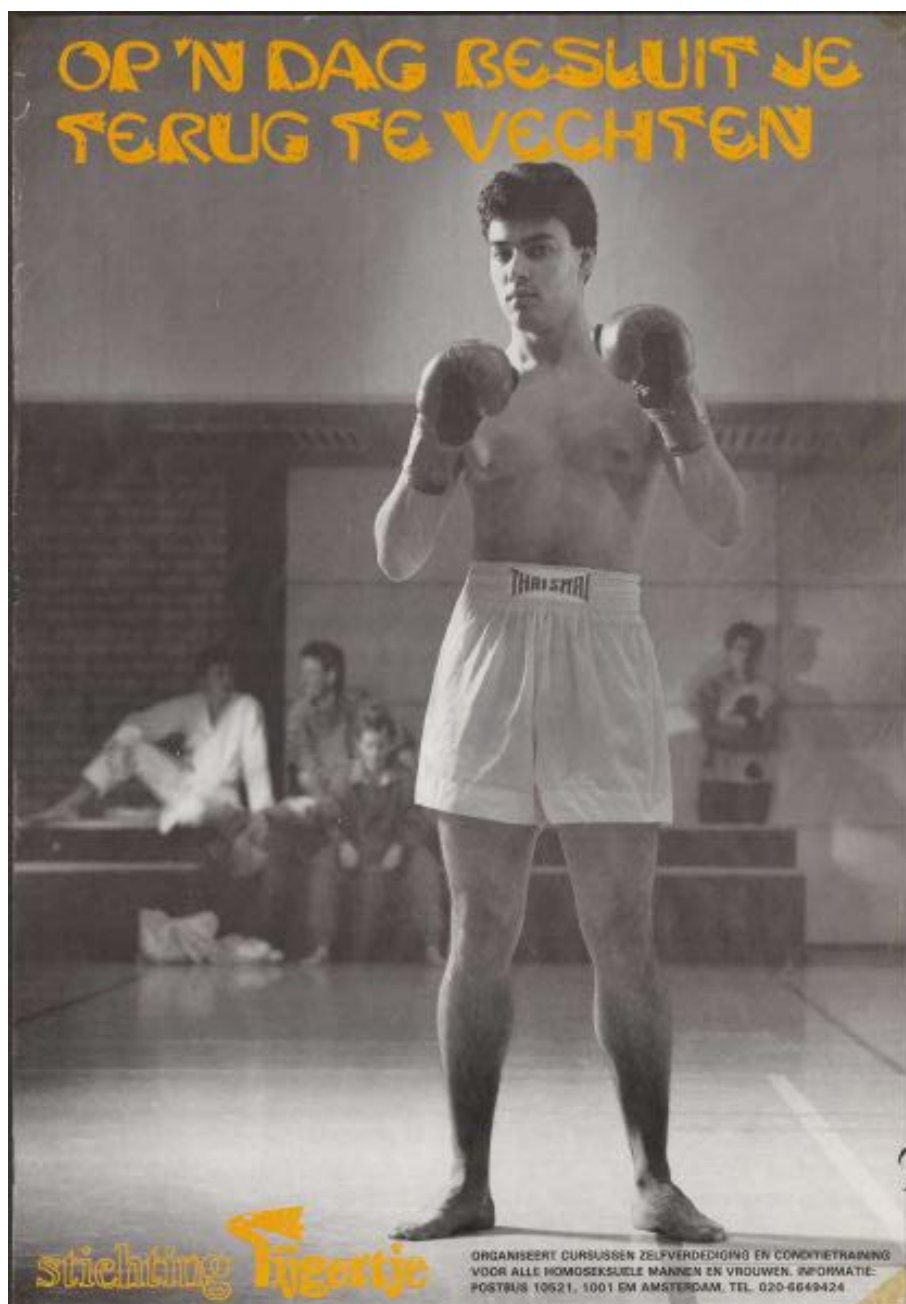
(voorzitter GUTS)

PrideWalk 2015 met GUTS-bestuurders Hans Perrée en Diana van den Born
(Fotocollectie Hans Perrée)

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	9
2. De ontwikkeling van homosportorganisaties in Nederland	17
Uitgelicht: Tiggertje	32
3. Van informele homoclubjes tot lhbt+-sportverenigingen: diversiteit en interne strijd	39
Uitgelicht: Nat Utrecht	58
4. Achtergronden en sportgedrag van leden homosportclubs	63
Uitgelicht: Ketelbinkie	72
5. De waarde van de georganiseerde homosport	77
5.1 Motieven en betekenissen	79
5.2 De waarde van reguliere competities en lhbt+- sportevenementen	89
5.3 Emancipatie en acceptatie door lhbt+-sportclubs?	97
Uitgelicht: De Potige Dames	104
6. Ervaren weerstand en ondersteuning	109
Uitgelicht: Gay Soccer Amsterdam	132
7. Toekomst lhbt+-sportclubs in Nederland	137
Literatuur	150
Bijlage 1 Tabellen	155
Bijlage 2 Vragenlijst (oud)leden lhbt+-sportclubs	159
Eindnoten	168

Affiche 1988 Tijgertje op 'n dag (Collectie IHLIA)

IN NEDERLAND

1. INLEIDING

Na rellen tussen homo's en jongeren op Roze Zaterdag in Amersfoort in 1982 zijn de eerste initiatieven voor zelfverdedigingsgroepen voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in Nederland ontstaan. In datzelfde jaar werden in San Francisco de eerste Gay Games gehouden, een multisportevenement voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. In navolging van deze gebeurtenissen en de verdere ontwikkeling van de homo/lesbische emancipatiebeweging ontstonden in de twee decennia daarna tal van formele en informele homosportgroepen in diverse (grote) steden en in verschillende takken van sport.

In Nederland werden de categoriaal georganiseerde homosportorganisaties en -evenementen verder aangejaagd door het in 1988 opgerichte landelijke netwerk *Gay Integration through Sports & Activities Holland* (GISAH, later *stichting Homosport Nederland*, nog weer later *Gay Union Through Sports*, GUTS). Deze stichting richtte zich op het agenderen van homo-acceptatie in de reguliere verenigingssport en gold tevens als landelijke belangenbehartiger van de categoriaal georganiseerde homosporters in Nederland. GISAH was initiatiefnemer van de EuroGames, het kleine broertje van de Gay Games, die de eerste twee keren in Den Haag werden gehouden (1992 en 1993) en later in Utrecht (2005) en in Rotterdam (2011). In 2022 komen de EuroGames weer naar Nederland (Nijmegen). De in 1998 in Amsterdam georganiseerde Gay Games met meer dan 13.000 deelnemers vormen – ondanks het financiële debacle – een hoogtepunt van de georganiseerde homosport in Nederland, alsmede een van de meest memorabele en zichtbare momenten in de geschiedenis van de homo-emancipatie.¹

‘APART’ SPORTEN WERD VEELAL ALS ONNODIG EN ONWENSELIJK GEZIEN

In het afgelopen decennium is de groei van homosportinitiatieven, deels hernoemd tot homo/lesbische of lhbt+-sportclubs, afgevlakt of zelfs tot stilstand gekomen en rijzen er vragen over vergrijzing en de toekomst van homosportclubs. In een recent onderzoek van het Mulier Instituut onder (oudere) homo- en biseksuele

mannen en vrouwen gaf 6 procent (onder mannen 10 procent) aan dat medesporters overwegend homo-/biseksueel waren en gaf aan 10 procent lid te zijn (3%) of zijn geweest (7%) van een homosportvereniging.² De overgrote meerderheid van homo-/biseksuele mannen en vrouwen is actief in reguliere sportorganisaties, waaronder met name fitnesscentra. Er is eigenlijk weinig bekend over de ontwikkeling en (huidige) betekenis van de categoriaal georganiseerde homosport in het Nederlandse sportlandschap en binnen de homobeweging en -subcultuur. Sinds de eerste studie naar homo-acceptatie in de sport door Gert Hekma uit 1994 was beleid en onderzoek vanuit de overheid en georganiseerde sport vooral gericht op acceptatie en integratie binnen de reguliere

Gay Swim Amsterdam - Eurogames Parijs 1997 (Fotocollectie Jeanette Nijboer)

sportorganisaties. 'Apart' sporten werd en wordt veelal als onnodig en onwenselijk gezien. In diverse vervolgstudies naar ontwikkelingen in homo/lhbt+-acceptatie in de sport in opdracht van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) was dan ook niet of nauwelijks aandacht voor categorale homosportinitiatieven.³ Enkele uitzonderingen, veelal op initiatief van studenten en onderzoekers zelf, zijn verkenningen van de samenwerking met reguliere verenigingen en sportbonden en de 'integrerende' betekenis van homoclubs.⁴ Internationaal is met name onderzoek gedaan naar de Gay Games en veel minder naar homosportclubs.⁵ Mede gezien de onzekere toekomst van

homosportclubs en het belang van het vastleggen van ontwikkelingen in deelaspecten van de lhbt+-emancipatie, willen we deze leemte vullen en de ontwikkelingen en betekenissen van homo/ lhbt+-sportverenigingen in Nederland in kaart brengen.

VRAAGSTELLING

De centrale vraag van ons onderzoek is: Wat is de ontwikkeling van homosportclubs in Nederland sinds 1980 en welke betekenissen hebben deze categorale clubs (gehad) voor leden en binnen de reguliere georganiseerde sport en de bredere lhbt+-emancipatie in Nederland?

We zijn op zoek gegaan naar antwoorden op de vraag welke homosportverenigingen er in Nederland waren en zijn en hoe ze zich ontwikkelden in onder meer ledental, samenstelling en samenwerking met reguliere sportorganisaties. Tevens waren we benieuwd naar de motieven van de oprichters van diverse oudere en jongere homosportclubs en naar de betekenissen ervan voor huidige leden en bestuurders. Tot slot wilden we meer inzicht krijgen in de ervaren weerstand en ondersteuning vanuit de reguliere sportwereld (o.a. door sportbonden, clubs), de lokale overheid, de media en/of andere partijen of personen.

AFBAKENING ONDERZOEK

Met dit onderzoek richten wij ons vooral op sportinitiatieven die voornamelijk gericht zijn op homoseksuelen mannen en/of lesbische vrouwen. Conform de doorontwikkeling van het emancipatiebeleid gericht op homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen tot lhbt+-beleid, richten sommige voormalige homosportorganisaties zich momenteel (in naam) weliswaar op de gehele lhbt+- gemeenschap, maar de focus is wel vanuit seksuele voorkeur. In deze rapportage zullen we ook de termen homosportclubs of homosportverenigingen gebruiken, omdat dit eigenlijk nog de meest gebruikte benaming is (al dan niet in het Engels: gay sport club). Daarmee includeren we ook niet-officiële initiatieven en groepen, die regelmatig samen sporten en zowel clubs gericht op homoseksuelen mannen en/of lesbische vrouwen als initiatieven gericht op lhbt+-personen.

Initiatieven specifiek gericht op transgender personen vallen echter buiten het kader van dit onderzoek.

ONDERZOEKSMETHODEN

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn drie – elkaar aanvullende – onderzoeksmethoden gebruikt. Allereerst is een literatuurstudie en bronnenonderzoek uitgevoerd om de historische ontwikkeling van de georganiseerde homosport in kaart te brengen. Hierbij zijn zowel wetenschappelijke, meer journalistieke als grijze bronnen gebruikt, onder meer verkregen via IHLIA (het archief van de lhbt+-beweging) en websites/archieven van homosportclubs en -organisaties. Daarnaast zijn 18 gesprekken met initiatiefnemers en huidige bestuurders van homosportorganisaties en homo-evenementen uit heden en verleden gevoerd (zie tabel B.1 in de bijlage). Deze interviews zijn in de periode juli 2019 tot en met augustus 2020 gehouden. Een groot deel van de interviews vond digitaal plaats vanwege de lockdown en beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. Getracht is te spreken met initiatiefnemers en huidige bestuurders van homosportorganisaties die belangrijk zijn geweest in de ontwikkeling van de georganiseerde homosport en van homosportclubs die variëren in leeftijd, grootte, locatie en organisatievorm. Tijdens deze interviews is ingegaan op achtergronden, beweegredenen, ervaren steun en weerstand, ontwikkelingen en toekomst. Tot slot is begin 2020 een online kwantitatieve bevraging onder (oud)leden van homosportclubs uitgevoerd. De vragenlijst bevatte gesloten en open vragen over onder meer motieven van deelname, sportachtergronden, wedstrijddeelname in regulier/categoriaal verband en positieve/negatieve ervaringen. De vragen over sportgedrag en ervaringen hadden betrekking op de periode voor de coronacrisis. 236 leden en 27 oud-leden van 24 homosportverenigingen vulden de vragenlijst in. De meeste respondenten zijn/waren lid van *Smashing Pink* (n=57), *Gay Swim Amsterdam* (n=40) of *Nat Utrecht* (n=29). Vanuit *Dutch Gay & Lesbian Athletics* (DGLA),⁶ *Gay Sporting Tilburg*, *De Potige Dames*, *Pink Lions* en *Tijgertje* vulden meer dan 10 leden de vragenlijst in. De top drie naar beoefende tak(ken) van sport bestaat uit zwemmen (37%), tennis (24%) en volleybal (20%). Alle op basis van een inventarisatie bekende bestaande homosportclubs in Nederland, waarvan contactgegevens

beschikbaar waren (n=37), zijn uitgenodigd voor het verspreiden van de digitale vragenlijst onder hun (oud)leden. Van bijna twee op de drie uitgenodigde verenigingen, hebben leden deelgenomen aan het onderzoek.

LEESWIJZER

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de ontwikkeling van categorale homosportinitiatieven in Nederland in de afgelopen 30 tot 40 jaar. Dit doen we vanuit het bredere perspectief van zowel de homo-emancipatie in de Nederlandse samenleving en de sport als van de internationale ontwikkeling van categorale homosport. In hoofdstuk drie staat de interne ontwikkeling van homosportinitiatieven centraal: de diversificatie in organisatietypen, sportaanbod en discussie over de doelgroepen en doelstellingen van homosportorganisaties. In hoofdstuk vier bespreken we de sociaal-demografische achtergronden en het sportgedrag van huidige leden van lhbt+-sportclubs. Daarna komt in hoofdstuk vijf de waarde van categorale homosportbeoefening aan bod, langs drie lijnen: motieven voor en (positieve en negatieve) betekenissen van sportbeoefening in lhbt+-verband; de waarde van wedstrijden en lhbt+-evenementen; en de emancipatoire waarde van homosportclubs. In hoofdstuk zes gaan we in op de ervaren steun en weerstand vanuit de reguliere sport en vanuit de samenleving door zowel leden als oprichters en bestuurders. In het slothoofdstuk benoemen we enkele toekomstperspectieven op de organisatie van categorale homosportbeoefening. Tussen de diverse hoofdstukken door zijn vijf portretten van verschillende lhbt+-sportinitiatieven in Nederland opgenomen met een uiteenlopende historie, ledenprofiel en organisatiestructuur.

Gay Pride Toss 2014 (Fotocollectie Smashing Pink)

DGLA Pride Run 2015 (Fotocollectie Hans Perrée)

2. DE ONTWIK- KELING VAN HOMOSPORT- ORGANISATIES IN NEDERLAND

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkeling van de georganiseerde homosport in Nederland in een historisch perspectief gepresenteerd. Hierbij wordt een overzicht van formele en informele homosportinitiatieven in Nederland weergegeven. Tevens wordt beschreven wanneer, hoe en waarom homosportverenigingen, -belangenorganisaties en -sportevenementen in Nederland zijn ontstaan en zich hebben ontwikkeld.

VAN ZELFVERDEDIGINGSCURSUSSEN NAAR HOMOSPORTCLUBS

In juni 1982 liepen optochten van homo's en lesbische vrouwen tijdens Roze Zaterdag in Amersfoort uit op rellen; deelnemers aan de manifestatie werden bespuugd en bekogeld en een aantal homo's werd mishandeld. Naar aanleiding van dit geweld wilden homo's zich weerbaarder maken en organiseerden op verschillende plekken in het land zelfverdedigingscursussen voor en door homoseksuelen. Zelfverdediging is hierdoor de eerste sportieve activiteit in Nederland die in categoriaal homoverband werd georganiseerd.⁷ Een aantal van deze zelfverdedigingsclubjes kreeg steeds meer deelnemers, ontwikkelde en formaliseerde zich als organisatie en groeide zo uit tot de eerste categorale homosportclubs van Nederland. Voor zover bekend is *Tijgertje* in Amsterdam de eerste categorale homosportvereniging van Nederland. Tijgertje is de naam van de stichting die voortkwam uit KARAC, een afkorting voor karate COC, dat verwees naar de cursussen in zelfverdediging voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen die vanaf oktober 1982 gegeven werden in een sportzaal aan de Keizersgracht in Amsterdam.⁸ De doelstelling was *'het vergroten van de weerbaarheid van homoseksuele mannen en vrouwen tegen de agressie, die deze minderheidsgroep per traditie ten deel valt door hen te leiden naar een lichamelijke en geestelijke weerbare houding.'* In de loop der jaren is Tijgertje uitgegroeid tot een sportclub met een divers aanbod aan sporten, waaronder (nog steeds) empowerment- en weerbaarheidstrainingen.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw ontstonden ook andere categorale homosportinitiatieven in diverse (grote) steden en in verschillende takken van sport. Zo begon in Amsterdam in 1982 een kleinschalig volleybalinitiatief, waaruit zowel de nog steeds bestaande recreatieve volleybalgroep *Volleydots* is voortgekomen, alsmede de in 1988 opgerichte homo/lesbische wedstrijdvereniging *Netzo*.⁹ In Nijmegen ontstond in 1984 de volleybalclub *Keizer Karel*, in Den Bosch in 1989 de volleybal- en badmintonvereniging *Lieve Zoete Gerritje*, in Eindhoven in 1989 de multisportvereniging *Kouros* en in 1992 in Den Haag de zwemvereniging *Plons*. Zoals in figuur 2.1 is te zien, vond de grootste toename in het aantal homosportverenigingen plaats in het laatste decennium van de vorige eeuw tot

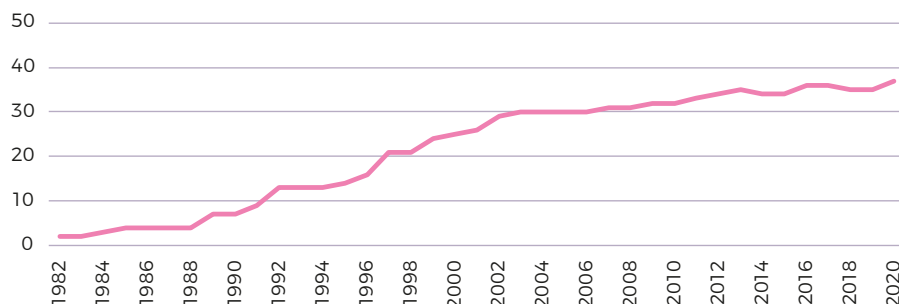

Oprichting Alliantie Gelijkspelen 2009 met minister Ronald Plasterk (OCW) en staatsecretaris Jet Bussemaker (VWS) - ondertekening bal door voorzitter stichting Homosport Nederland Judith Schuyf (Fotocollectie Judith Schuyf)

aan de eerste jaren in het nieuwe millennium. Dat gebeurde mede onder invloed van een grote bloei van de homo/lesbische subcultuur in de jaren negentig van de vorige eeuw, de internationale ontwikkeling van categorale homosportorganisaties en -evenementen en het gegeven dat in 1998 de Gay Games naar Amsterdam zouden komen.¹⁰ Na een afvallende groei in het eerste decennium van de 21ste eeuw lijkt het aantal nieuwe homosportverenigingen in de jaren min of meer stabiel te zijn. Wel lijkt een tendens gaande van oudere, kleinere clubs die verdwijnen naar nieuwe (lossere) initiatieven die ontstaan (zie ook hoofdstuk 3 en bijlagentabel B.2 voor een overzicht van alle in 2020 nog bekende initiatieven).

Figuur 2.1 Ontwikkeling toename aantal homosportverenigingen in Nederland in de periode 1982-2020 (in aantallen)

Bron: Mulier Instituut, 2020.

Noot: Deze figuur is tot stand gekomen op basis van gegevens over het oprichtingsjaar van homosportverenigingen bekend bij het Mulier Instituut. Doordat niet van alle homosportverenigingen in Nederland de gegevens bekend zijn, is deze figuur niet volledig, maar geeft hij wel een indicatie van de ontwikkeling.

NAAR LANDELIJKE EN INTERNATIONALE ORGANISATIES VOOR HOMOSPORT

Aan het einde van de jaren 80 van de vorige eeuw ontwikkelde de georganiseerde homosport zich verder door de oprichting van verschillende netwerk- en belangenorganisaties voor homosportverenigingen en hun leden, zowel nationaal als internationaal. In 1988 richtte initiatiefnemer en eerste voorzitter Ben Baks het landelijke

netwerk *Gay Integration through Sports & Arts Holland* (GISAH) op als landelijke belangenbehartiger van homosporters in Nederland.¹¹ Naast het verenigen en vertegenwoordigen van de homosportverenigingen die in toenemende mate in Nederland ontstonden en in reactie op discriminatie en stilzwijgen rond homoseksualiteit in de reguliere wedstrijdsport, werd GISAH ook opgericht met het doel om internationale homosportevenementen in Nederland te organiseren.

NA EEN AFVLAKKENDE GROEI IN HET EERSTE DECENNIUM VAN DE 21STE EEUW LIJKT HET AANTAL NIEUWE HOMOSPORTVERENIGINGEN IN DE JAREN DAARNA MIN OF MEER STABIEL

'Naast mijn studie had ik destijds een bijbaantje als fractiemedewerker van Links Den Haag en in Den Haag was net een progressief college aangetreden. Ik had iets met homo- en lesbische emancipatie, was geabonneerd op de Gay Krant en las zodoende berichtgeving over de Gay Games in de Verenigde Staten. Ik vroeg toen mijn wethouder, Jack Verduyn Lunel, om de haalbaarheid te onderzoeken om de Gay Games naar Nederland en Den Haag te halen. En toen is het balletje gaan rollen. Om een groot evenement naar Nederland te halen moet je zorgen dat je je in Nederland en Europees organiseert. En dat is de reden geweest om GISAH op te richten. De naamgeving is gelieerd aan de eerste Amerikaanse rechtspersoon van de organisatie van de Gay Games - San Francisco Arts and Athletics [in 1989 opgaand in de Federation of Gay Games]; dat verklaart 'Arts' in de naam.' (BEN, GISAH/EGLSF)

Baks was ook initiatiefnemer van de *European Gay & Lesbian Sport Federation* (EGLSF), *'die we in het Paard van Troje in Den Haag hebben opgericht, als een side event van de European festivities in de stad.'* EGLSF is een Europese sportfederatie gericht op het stimuleren van de participatie van lhbt+-personen in de sportwereld en het tegengaan van discriminatie onder deze groep.¹² Momenteel zijn ruim 120 Europese homo-/lhbt+-sportorganisaties lid van de EGLSF, waardoor de EGLSF ruim 22.000 Europese sporters vertegenwoordigt. Vanaf 1994 vinden onder auspiciën van de EGLSF de EuroGames plaats. In 2000 werd de EGLSF officieel erkend door de Raad van Europa. Op internationaal niveau is de *Federation of Gay Games* verantwoordelijk voor de organisatie van de vierjaarlijkse Gay Games (sinds 1982) en was de *Gay and Lesbian International Sport Association* (GLISA) de bestuurlijke organisatie voor de World Outgames die van 2006 tot 2017 naast de Gay Games bestonden (zie ook volgende paragraaf).

Sticker Netzo 1988 (Collectie IHLIA)

Behalve voor de organisatie van evenementen was GISAH verantwoordelijk voor kennisvergaring over homodiscriminatie in de sport en de agendering hiervan. In 1992 lanceerde GISAH de eerste publicatie in Nederland over homodiscriminatie in de sport bestaande uit een bloemlezing van voorbeelden van homodiscriminatie in de sportpraktijk, over de periode 1980-1992.¹³ Dit was de opmaat voor wetenschappelijk onderzoek naar homodiscriminatie in de sport. In 1992 was Hedy d'Ancona de eerste minister van Welzijn, Volksgezondheid en Sport (1990-1994) die in haar beleid expliciet aandacht besteedde aan homodiscriminatie in de sport. Zij gaf niet alleen opdracht tot het eerste wetenschappelijke onderzoek in Nederland naar homodiscriminatie in de sport, *Als ze maar niet provoceren* van Gert Hekma in 1994, maar was tevens de eerste bewindspersoon die officieel een homosportevenement opende, namelijk het derde *Sport Unites Festival* in Den Haag (1993).¹⁴

Met steun van het ministerie van VWS initieerde GISAH de uitvoering van wetenschappelijke studies waaronder *Seksueel onbekend* door de Universiteit Utrecht en diverse (internationale) congressen over homoseksualiteit en sport zoals *Samen en apart* (1997), *Building Bridges* (1999) en *De vooroordelen voorbij* (2003).¹⁵ De landelijke sportkoepel *Nederlandse Culturele Sportbond* (NCS) was in 1994 de eerste sportkoepel die de georganiseerde homosport in Nederland erkende. De NCS en GISAH werkten onder meer samen in een driejarig voorlichtingsproject onder sportbonden met als doel het stilzwijgen rond homoseksualiteit in de sport te doorbreken. Sportkoepel NOCNSF erkende in 1994 met het opstellen van een gedragscode tegen discriminatie, het bestaan van homodiscriminatie binnen de georganiseerde sport. In 2000 vroeg GISAH het lidmaatschap aan bij de sportkoepel, waarmee de ledenvergadering van NOCNSF in 2002 instemde.

Rugbyclub Amsterdam Lowlanders (Foto Kevin Scott)

In 2003 werd GISAH omgedoopt tot *stichting Homosport Nederland* (SHN) met Judith Schuyf als nieuwe voorzitter en ontwikkelde zich door tot dé belangenorganisatie voor homoseksuele, lesbische, biseksuele en transgender sporters én homosportverenigingen, die sinds 1997 op initiatief van GISAH als het Landelijk Netwerk homo/lesbische sportgroepen waren verenigd.¹⁶ Vanaf 2008 was de stichting als penvoerder een van de belangrijkste partners van de *Alliantie Gelijkspelen*. Alliantie Gelijkspelen is een samenwerkingsverband tussen reguliere sportorganisaties en homosportorganisaties en anders dan Homosport Nederland, dat ook sterk gericht is op ondersteuning en vertegenwoordiging van homosportclubs, richt de alliantie zich op het bevorderen van de acceptatie van lhbt+-personen in de reguliere sport.¹⁷ De alliantie komt voort uit de emancipatienota 'Gewoon homo zijn' (2008-2011) en wordt ondersteund door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Vanuit haar werk vanaf 2002 voor het Kenniscentrum Homo- en lesbisch emancipatiebeleid bij de Schorerstichting en vanaf 2006 voor Movisie zorgde Judith Schuyf destijds mede voor blijvende beleidsaandacht voor sport:

'Wij probeerden op alle maatschappelijke velden die er toe doen te onderzoeken waar problemen zaten en wat we daar aan konden doen. Sport is er toen [als een relevant maatschappelijk veld] bij in de portefeuille terechtgekomen. [...] Vanuit het Kenniscentrum Homo- en lesbisch Emancipatiebeleid hadden we de taak gekregen regeringsbeleid op alles kritisch te volgen. [...] Wij schreven die nota's omdat het COC geen capaciteit had. Ik zorgde dat sport continu op de agenda bleef staan.'

(JUDITH, STICHTING HOMOSPORT NEDERLAND)

In 2012 veranderde de naam van de stichting Homosport Nederland opnieuw, ditmaal in *Gay Union Through Sport* (GUTS). De organisatie verloor langzamerhand haar betekenis als belangenorganisatie voor lhbt+-sportclubs en als pleitbezorger en aanjager van homo-acceptatie in de reguliere verenigingssport. Na enkele jaren

een sluimerend bestaan te hebben geleden en te hebben vastgesteld dat veel van de oorspronkelijke doelstellingen en taken inmiddels door andere organisaties waren overgenomen, heeft de stichting in 2019 besloten zichzelf op te heffen.

Een andere stichting die zich inzet voor het bespreekbaar maken van de acceptatie van lhbt+-personen in de sport is de *John Blankenstein Foundation* (JBF). De stichting is in 2008 opgericht. De JBF zet de missie van de in 2006 overleden topscheidsrechter John Blankenstein, voorvechter van homo-emancipatie, voort door zich te richten op het onder de aandacht brengen van de acceptatie van lhbt+-personen in de sport.¹⁸ De JBF doet dit onder andere door de verzorging van workshops bij reguliere sportverenigingen, over seksuele diversiteit, voor zowel bestuurders, coaches als spelers. Waar JBF en de Alliantie Gelijkspelen meer gericht zijn op het stimuleren van een veilig sportklimaat binnen reguliere sportverenigingen, was GUTS ook specifiek gericht op de belangenbehartiging van homosportverenigingen.

Een andere organisatie die zich expliciet inzet voor lhbt+-sportverenigingen is *Pride and Sports*. Deze is in 2017 opgericht, nadat in aanloop naar de Euro Pride 2016 een aantal Amsterdamse lhbt+-sportverenigingen gingen samenwerken om invulling te geven aan het onderdeel sport binnen de Pride.¹⁹ De dienstverlening, ondersteuning en belangenbehartiging van (Amsterdamse) lhbt+-sportverenigingen is één van de beleidspijlers van Pride and Sports, dat zich tevens profileert als een nationaal platform voor lhbt+-personen in de sport en zich richt op het creëren van een veilig sportklimaat door agendering en kennisuitwisseling met de sportwereld, de overheid en het bedrijfsleven.

Naast landelijke en internationale belangenverenigingen voor homosportverenigingen en hun leden, zijn op lokaal niveau netwerkorganisaties ontstaan. Een voorbeeld is de in 2002 in Nijmegen opgerichte stichting *Gay Sport Nijmegen*. Opgericht door twee

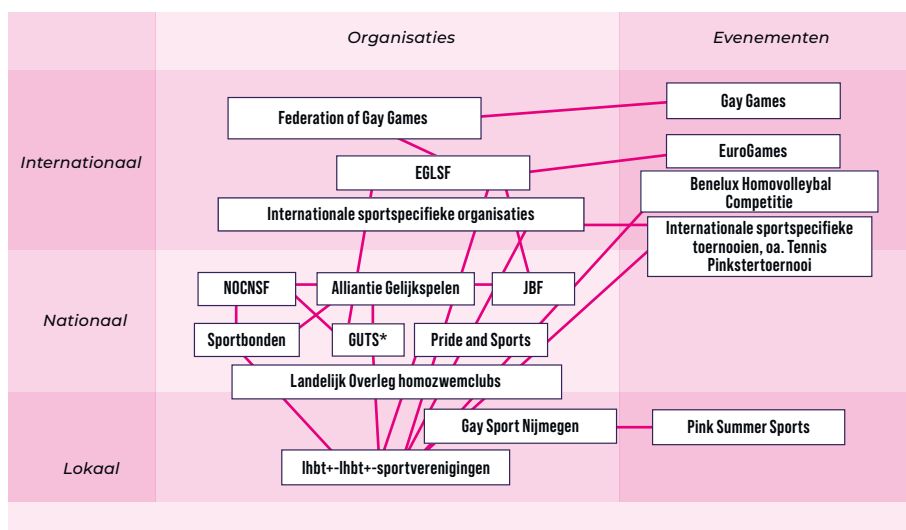
*Sticker
Nederlandse
Culturele
Sportbond 1995
(Collectie IHLIA)*

Nijmeegse homosportverenigingen, wil de stichting door middel van sport homo-emancipatie stimuleren, een veilig sportklimaat creëren en de integratie van homo-, bi- en heteroseksuelen bevorderen.²⁰

Gay Sport Nijmegen probeert dit door de Nijmeegse lhbt+-sportverenigingen bij elkaar te brengen en sinds 2004 door sporttoernooien te organiseren (Pink-toernooien, sinds 2018 Pink Summer Sports).

Behalve tak-van-sport overkoepelende netwerk- en belangenorganisaties, bestaan vooral op internationaal niveau ook sportspecifieke organisaties, waaronder de *International Gay & Lesbian Aquatics Association* (GLAA) sinds 1987, de *Gay and Lesbian Tennis Alliance* (GLTA) sinds 1991, de *International Gay & Lesbian Football Association* (GLFA) sinds 1992 en de *International Gay Rugby Association and Board* (IGRAB) sinds 2002. Voor zover bekend bestaat er op nationaal niveau alleen een Landelijk Overleg van homozwemverenigingen.

Figuur 2.2 Relatieoverzicht lhbt-sportorganisaties en -evenementen

* **Noot:** GUTS (voorheen Homosport Nederland en daarvoor GISAH) is inmiddels opgeheven.

GAY GAMES ALS INSPIRATOR EN KATALYSATOR VOOR HOMOSPORT

Naast een relatief autonome ontwikkeling vanuit de homosubcultuur, werd al benoemd dat internationale homosportevenementen een belangrijke katalysator waren voor de ontwikkeling van de georganiseerde homosport in Nederland. In 1982 en 1986 vonden in San Francisco in de Verenigde Staten de eerste *Gay Games* plaats als statement tegen homofobie in de sport, op initiatief van voormalig Olympische tienkamper Tom Waddell (1937-1987).²¹ De *Gay Games* zijn een internationaal sport- en cultureel evenement dat om de vier jaar wordt gehouden. Het is gericht op het bieden van een veilige (sport)omgeving voor lhbt+-deelnemers, maar staat ook open voor hetero's. Geïnspireerd door berichtgeving over dit homosportevenement wilden de oprichters van GISAH het evenement naar Nederland halen als *'hefboom voor sociale acceptatie in de sport en daarbuiten'* (Ben, GISAH/EGLSF). GISAH trachtte dit te doen door in 1989 Den Haag kandidaat te stellen voor de organisatie van de *Gay Games* in 1994. Hoewel de gemeente Den Haag het onderzoek naar de haalbaarheid van het evenement steunt, blijkt de organisatie hiervan uiteindelijk niet haalbaar te zijn 'door het ontbreken van voldoende draagvlak bij de homoge-meenschap en de val van het progressieve college van Burgemeester en Wethouders in Den Haag'.²² Terwijl in 1989 werd besloten af te zien van het initiatief om de *Gay Games* in Den Haag te organiseren, ontstond een jaar later tijdens de *Gay Games* in Vancouver het idee om het evenement naar Amsterdam te halen. Een van de initiatiefnemers was John Avis, destijds voorzitter van volleybalvereniging Netzo:

Medaille *Gay Games* 1998 Amsterdam
(Collectie IHLIA)

'Tijdens een persconferentie heb ik toen - zonder te weten wat ik daar over mijzelf en Amsterdam zou afroepen - gezegd dat als zoiets in Vancouver kon, Amsterdam toch ook wel de Gay Games zou kunnen organiseren. Vanaf dat moment zijn we vanuit Netzo met een aantal andere mensen de eerste organisatorische stappen gaan zetten om de Gay Games voor te bereiden of in ieder geval het bid daarvoor.'

Uiteindelijk lukt het in 1993 in Washington het bid binnen te halen, onder leiding van voorzitter Marjo Meijer en senior beleidsmaker topsportevenementen van de Gemeente Amsterdam Jip van Leeuwen.²³ Van Leeuwen werd vervolgens gedetacheerd vanuit de gemeente als directeur Sport van de Gay Games 1998 en was de belangrijkste kartrekker van het grootste homo-evenement dat ooit in Nederland plaats vond. Dit was de eerste keer dat het evenement in Europa werd georganiseerd en het trok ruim 13.000 deelnemers uit 68 landen. Ondanks het financiële debacle werd en wordt dit evenement door velen, inclusief voormalig critici vanuit de homobeweging zelf en daarbuiten, nog steeds als een van de meest memorabele en geslaagde evenementen ooit beschouwd.²⁴

Het niet doorgaan van de oorspronkelijke plannen voor de Haagse Gay Games vanuit GISAH werd omgebogen tot een initiatief om een Europees homosportevenement te organiseren in Den Haag.²⁵ Dit tweedaagse *Sport Unites Festival* was het eerste homosportevenement in Nederland en werd in 1989 in Den Haag gehouden. Het evenement bestond in beginsel uit de sporten badminton, basketbal en volleybal en werd later uitgebreid met sporten als zwemmen en voetbal. Het Sport Unites Festival groeide uit tot een multisportevenement met deelnemers uit verschillende Europese landen. Daarom is in 1992 besloten de naam te veranderen in *EuroGames* (officieel European Gay and Lesbian Multi-Sports Championships). Het doel van deze Europese spelen is om homoseksuele en lesbische atleten te ondersteunen bij hun coming-out, het bewustzijn van homo- en lesbische sport bij het grote publiek te vergroten en om netwerken tussen Europese lhbt+-sportverenigingen tot stand te brengen.²⁶ Omdat de organisatie van homosportevenementen geen primaire

ambitie was van GISAH, droeg zij uiteindelijk de verantwoordelijkheid over de EuroGames over aan de Europese belangenorganisatie EGLSF. Vanaf 1994 zijn de spelen onder auspiciën van de koepel van de Europese lhbt+-sportverenigingen georganiseerd en vinden telkens in een andere Europese stad plaats, in de jaren dat er geen Gay Games of World Outgames zijn. Een vereniging die lid is van EGLSF kan zijn of haar stad kandidaat stellen om het evenement te organiseren. De EuroGames zijn de eerste twee keren in Den Haag gehouden (1992 en 1993) en werden later in Utrecht (2005) en in Rotterdam (2011) georganiseerd. In 2022 komen de EuroGames weer naar Nederland (Nijmegen).

Naast de welbekende Gay Games en EuroGames vinden verschillende andere lhbt+-sportevenementen in Nederland plaats. Een internationaal terugkerend lhbt+-sportevenement in Nederland is de *Benelux Homovolleybal Competitie* waar verschillende homovolleybalverenigingen uit Nederland en België aan deelnemen.

Deze homo- en lesbische volleybalcompetitie vond voor het eerst plaats in 1992 en wordt nog altijd jaarlijks gehouden.²⁷ Vanaf 1997 wordt de competitie georganiseerd in studentensportcentrum Olympos in Utrecht. In Amsterdam organiseert volleybalclub Netzo jaarlijks een groot internationaal Sinterklaastoernooi, met meer dan 300 deelnemers.

Een ander jaarlijks terugkerend homosportevenement - en één van de grootste internationale tennistoernooien voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen - is

het Pinkstertoernooi dat jaarlijks door de Amsterdamse lhbt+-tennisvereniging Smashing Pink wordt georganiseerd.²⁸ Dit toernooi kwam voort uit een initiatief van homoseksuele en lesbische tennissers om in 1993 een vriendschappelijk toernooi te organiseren en werd in 1994 door deelnemers gebruikt als voorbereiding op de Gay Games in New York. Het werd een oefening in het organiseren van lhbt+-sportevenementen nadat Amsterdam verkozen was tot

**ONDANKS HET FINANCIËLE
DEBACLE WORDEN DE
AMSTERDAMSE GAY GAMES DOOR
VELEN NOG STEEDS ALS EEN
VAN DE MEEST MEMORABELE EN
GESLAAGDE EVENEMENTEN OOI
BESCHOUWD**

Training Netzo beginjaren '80 (Fotocollectie Netzo)

organisator van de Gay Games 1998. Het toernooi is onderdeel van het internationale tennistoernooicircuit van de *Gay and Lesbian Tennis Alliance* (GLTA), de internationale homotennisbond die jaarlijks zo'n 70 tennistoernooien over de hele wereld certificeert.²⁹ Homowatersportvereniging Pinxeel uit Naarden organiseert jaarlijks het Pinkstervaarweekend.³⁰ En ook de Pride Run, georganiseerd door DGLA (nu Rainbow Athletics Amsterdam) en sinds de Gay Games in 1998 gehouden tijdens de Amsterdam Pride in augustus, is een jaarlijks terugkerend internationaal homosportevenement. Het is een hardloophwedstrijd over 5km, 10km en de halve marathon met gemiddeld zo'n 200 deelnemers. De wedstrijd is voornamelijk gericht op de homogemeenschap, maar ook relatief populair onder

heteroseksuele langeafstandlopers. Naast de jaarlijkse Pride Run, organiseert DGLA elk voorjaar tevens een kleiner hardloopevenement voor gemiddeld 100 deelnemers, de Roze Loop. Tijdens de jaarlijkse Pride vinden elk jaar sporttoernooien plaats zoals een zwemtoernooi in de Amstel door GSA.³¹

Tabel 2.1 Het jaartal en plaats van de EuroGames en Gay Games in Nederland

JAAR	EVENEMENT	PLAATS
1992	EuroGames	Den Haag
1993	EuroGames	Den Haag
1998	Gay Games	Amsterdam
2005	EuroGames	Utrecht
2011	EuroGames	Rotterdam
2022	EuroGames	Nijmegen

TOT SLOT

in de jaren tachtig van de vorige eeuw ontstonden de eerste homosportclubs in diverse (grote) steden en in diverse takken van sport. Ook ontwikkelde de georganiseerde homosport zich door de oprichting van verschillende netwerk- en belangenorganisaties voor homosportverenigingen en hun leden, zowel nationaal als internationaal. De groei van de categoriaal georganiseerde homosport in Nederland lijkt voort te komen uit diverse elkaar deels overlappende en versterkende factoren, waaronder een politiek-activistische stroming, gericht op homo-emancipatie (o.a. demonstraties, homostudies) én aspecten van normalisering en aanpassing; een sterke groei en bloei van een bredere homo/lesbische subcultuur (nachtleven, verenigingsleven); en de internationale groei van homosportorganisaties en -evenementen in navolging van de eerste Gay Games in San Francisco.³² Na een wat afvlakkende groei in het eerste decennium van de 21ste eeuw lijkt het aantal homosportverenigingen in de laatste jaren min of meer stabiel te zijn.

UITGELICHT: TIJGERTJE

	Naam:	Tijgertje
	Opgericht:	1982
	Plaats:	Amsterdam
	Sporttak:	Verschillende
	Ledenaantal:	± 110
	Organisatievorm:	Officiële vereniging

Tijgertje is uit woede geboren. [...] Geen goed gesternte, zo zou je denken. Niets is minder waar.

Naar aanleiding van de rellen tijdens de Roze Zaterdag van 1982 in Amersfoort is de Amsterdamse sportclub Tijgertje ontstaan.³³ Ze is daarmee de eerste homosportclub van Nederland en opgericht vanuit emanciperend gedachtegoed. Vanuit de strijd om jezelf te kunnen verdedigen, is het doel van Tijgertje altijd geweest: 'het vergroten van de weerbaarheid van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen tegen de agressie die deze minderheidsroep per traditie ten deel valt.' De naam Tijgertje is hieruit ontstaan: 'Het is een lief Tijgertje, maar ze hebben ook klauwen.'

(Fotocollectie Tijgertje)

VAN WEERBAARHEIDSTRAININGEN NAAR OMNISPORTCLUB

Anno 2020 doen bij Tijgertje meer dan 110 deelnemers mee in zeven verschillende sportieve activiteiten: basketbal, conditietraining, zelfverdediging, seniorenconditie, special swim, worstelen en yoga. Er zijn sportmogelijkheden voor zowel beginners als gevorderden. De focus is in de beginjaren van Tijgertje: *'goed in je lijf zitten, je kunnen en durven bewegen, aan sport doen: de basis van elke zelfverdediging.'* Maar het accent verschuift van zelfverdediging naar diverse vormen van weerbaarheidsgedrag. Vanuit die gedachte begint Tijgertje met het aanbieden van conditietrainingen. *'Dus eigenlijk wilden we dan door middel van conditietraining mensen*

kennis laten maken met zelfverdediging, dat het helemaal niet zo eng is. Deze verbreding zorgde voor meer aanwas en diversiteit onder de leden. Er ontstond sportaanbod voor jongvolwassenen, volwassenen en senioren. Naarmate de tijd verstrijkt, verbreedt het sportaanbod zich verder. In 1996 konden 12 verschillende sporten beoefend worden bij Tijgertje, waaronder sporten als basketbal, badminton, volleybal, waterpolo en worstelen, naast cursussen als zelfverdediging, yoga, conditietraining en krachttraining. De club start na enige tijd ook met sporten voor seropositieven en aidspatiënten, waarvoor subsidie van de gemeente Amsterdam wordt ontvangen. Deze sportgroep richt zich op conditietrainingen en zelfverdedigingstechnieken afgestemd op het individu en staat onder deskundige leiding van een fysiotherapeut. Hoewel er bij verschillende takken van sport altijd een aantal vrouwen (*en soms wel de helft*) en af en toe een enkele transgender persoon meedeed, heeft Tijgertje vooral een belangrijke rol gespeeld in het Amsterdamse sport- en beweegaanbod voor homomannen.

Naast het sportieve aanbod was er vanaf de beginjaren veel ruimte voor gezelligheid. *'Mensen bleven gewoon lang op de club omdat we een vriendengroep werden. Er waren mensen die bijvoorbeeld 5 of 6 keer een basistraining volgden terwijl het eigenlijk de bedoeling was dat je die één keer deed.'* Naast het biertje na de training, nemen leden het initiatief voor het organiseren van zeilweekenden, trainingsweekenden, uitwisselingen met soortgelijke clubs in Parijs, Londen of Berlijn, of een overlevingstocht in de Ardennen.

DE MENTALE WAARDE VAN WEERBAARHEIDSTRAININGEN

Naast het fysieke aspect van sporten ligt de waarde van zelfverdediging en weerbaarheidstrainingen voor veel van de deelnemers bij Tijgertje in de mentale ontwikkeling. *'Voor mensen die wel eens neergestoken zijn en dan bij Tijgertje kwamen, was het eigenlijk ook een soort verwerking. Niet eens zozeer om van je af te kunnen slaan maar om te laten zien dat je boos werd, dat je je op een*

kussen kon afreageren en dat dat gewoon heel lekker is om te doen.’ De hoofdzaak bleef de sport, maar het psychologische aspect telde mee. Het gaat er in de trainingen niet om hoe iemand geweld kan inzetten op straat, maar om het profileren van gedrag en daar betekenis aan te geven. Geweld kunnen inzetten is echter wel belangrijk. ‘Het wil niet zeggen dat je het moet gebruiken maar het idee dat je het kunt gebruiken maakt je beter in staat om beslissingen te kunnen nemen die cruciaal zijn op dat moment. En je doet ervaring op.’

NAUWE BANDEN MET NATIONALE SPORTBONDEN

Een groot deel van de leden van Tiggertje was en is vooral intern gericht op trainingen in een niet-heteronormatieve sfeer en in ‘contact met gelijkgestemden’. Verder werd niet of nauwelijks aan (lhbt+) wedstrijden deelgenomen. Een aantal sportgroepen (badminton, basketbal, karate, worstelen) werd in de loop der jaren wel meer wedstrijdgericht en sloot zich aan bij de bond en/of nam deel aan internationale lhbt+-sportevenementen zoals de EuroGames en Gay Games. Het activisme dat centraal stond in de beginperiode maakte langzaam plaats voor meer serieuze wedstrijdssport zowel in regulier alsook in lhbt+-verband dat sinds de Gay Games in Amsterdam steeds meer volgens internationaal gestandaardiseerde regels en in nauwe samenwerking met de reguliere bonden plaats vond.

‘Tijdens wedstrijden waren er nog wel eens jongens die een T-shirt aan hadden met obscure teksten. Daar hadden sommige scheidsrechters wel een mening over omdat bij karate toch wel vrij strikte regels en normen gelden, bijvoorbeeld dat je pak gewoon goed zit. Langzaam heeft Tiggertje zich aangepast aan die officiële regels. We hadden officiële karate-uniformen. We werden echte wedstrijdssporters. Het enige wat ze nog konden afleiden was het woord Tiggertje. Dat hadden we ook bewust gedaan, juist om op de wedstrijdkalender te laten zien dat Tiggertje ook meedoet.’

Amsterdam TIGERS TOURNAMENT

**2 AUGUST
2019**

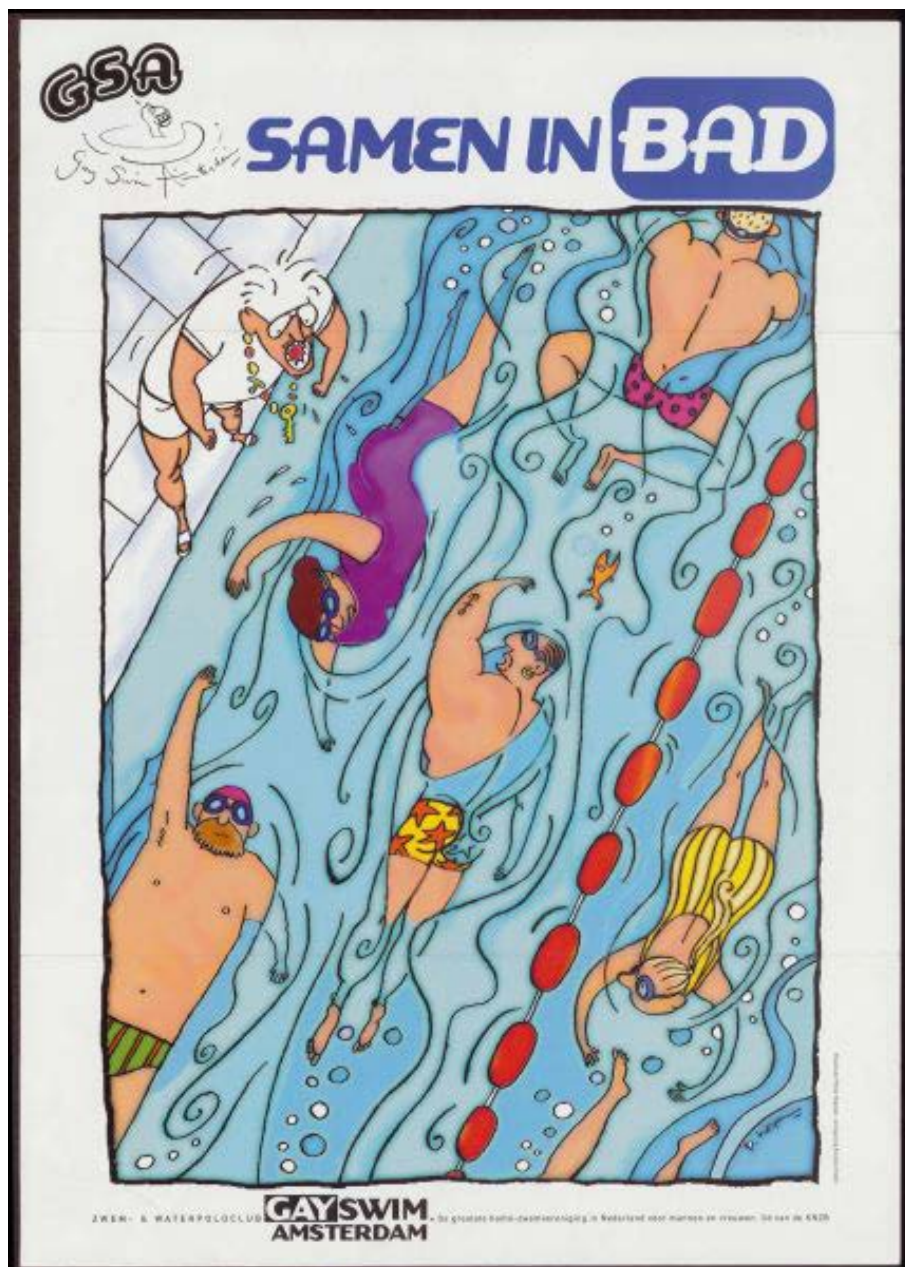
Register
www.amsterdam-tigers.nl

Flyer Tijgertje basketbal 2019 (Collectie IHLIA)

Verscheidene trainers bij Tiggertje – Edward Kudding, Jeroen Tan - waren en zijn ook actief binnen reguliere verenigingen en sportbonden. Zo is Jeroen Tan voorzitter van de Nederlandse Olympische Worstelbond (NOWB) en maakte hij als penningmeester deel uit van het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Krachtsport en Fitnessbond (KNKF), waarbinnen de NOWB als 'onderbond' is gefuseerd.

DE TOEKOMST

Tiggertje heeft tot 2002 een sterke groei doorgemaakt. Waar in het najaar van 1982 een eerste cursus zelfverdediging startte met zo'n 40 inschrijvingen, groeit Tiggertje tot 350 betalende cursisten in 2002. Hoewel inmiddels het aantal deelnemers is gedaald, blijft Tiggertje een belangrijke sportieve, sociale en emanciperende waarde vervullen voor veel deelnemers. Met een gemiddelde leeftijd van 54 jaar in 2020 tegenover 34 jaar in 1993 heeft Tiggertje te maken met vergrijzing, wat een risico is voor de toekomstbestendigheid van de club. Anderzijds zien enkele sporten ook nieuwe aanwas van 'twintigers en dertigers', waaronder expats. Bovendien bestaat de noodzaak voor weerbaarheid nog steeds. Bij de cursus zelfverdediging is te zien dat het aantal cursisten groeit na een nieuwsbericht over geweld tegen homo's. Hoewel er inmiddels een groot concurrerend sportaanbod bestaat in Amsterdam, waaronder minimaal 15 categorale lhbt+-sportinitiatieven, een groot aantal *gay friendly* sportscholen en een veiliger regulier sportaanbod, bestaat Tiggertje nog steeds en heeft zij een eigen marktaandeel.

Affiche GSA samen in bad 2000 (Collectie IHLIA)

3. VAN INFORMELE HOMOCLUBJES TOT LHBT+-SPORT- VERENIGINGEN

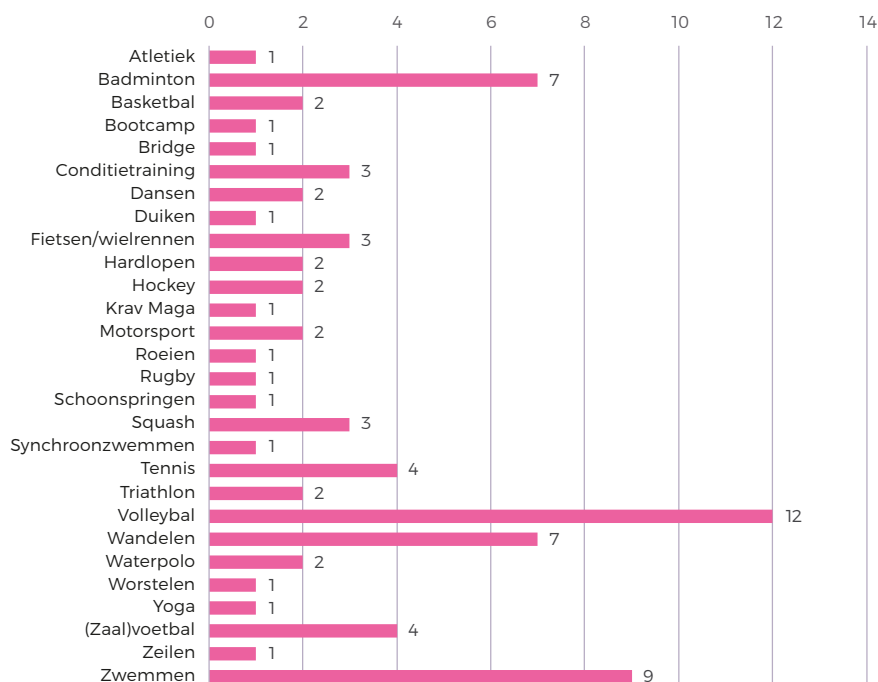

In dit hoofdstuk worden de kenmerken van en de ontwikkelingen binnen de homosportverenigingen in Nederland weergegeven. Hierbij wordt ingegaan op zowel de organisatiekenmerken en -ontwikkelingen als de samenstelling en veranderingen van het ledenbestand van deze organisaties.

VOORAL GROOTSTEDELIJKE, RELATIEF KLEINE CLUBS IN ZWEMMEN EN VOLLEYBAL

In 2020 kent Nederland nog bijna 50 homosportclubs in diverse takken van sport. Onder deze clubs worden zowel formele verenigingen als wat lossere sportinitiatieven verstaan. Dit is minder dan de tien jaar geleden geschatte aantallen van meer dan 60 clubs op basis van bekende initiatieven, wat waarschijnlijk betekent dat er in de afgelopen tien jaar meer clubjes zijn verdwenen dan opgericht.³⁴ Deze sportinitiatieven en verenigingen bevinden zich verspreid over Nederland, maar zijn met name gelokaliseerd in de grotere steden, waarvan eenderde in Amsterdam. Takken van sport die het meest in categoriaal homoverband beoefend worden zijn: volleybal (12 clubs), zwemmen (9 clubs) en badminton en wandelen (beide 7 clubs) (zie figuur 3.1 en bijlagetabel B.2).

Figuur 3.1 Aantal homosportclubs in Nederland in 2020 naar sporttak (in aantallen, meerdere sporttakken mogelijk, n=46 homosportclubs en n=78 takken van sport)

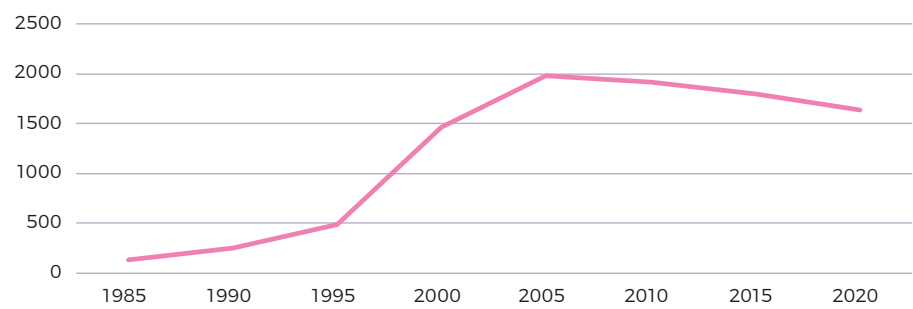

Relatief weinig homosportverenigingen richten zich op takken van sport die het grootste aantal reguliere sportverenigingen in Nederland kennen, zoals voetbal (zo'n 3.000 reguliere sportverenigingen), tennis (1.650 reguliere sportverenigingen)³⁵ en biljart (1.200 reguliere sportverenigingen). Dit lijkt te komen doordat vooral homomannen de initiatiefnemers waren voor het oprichten van formele homosportclubs en zij veelal andere sportvoorkeuren hebben dan heteromannen en door de relatieve laagdrempelige organisatie van volleybal.³⁶ Het zijn bovendien voornamelijk homomannen die symbolisch het sterkst werden en worden uitgesloten in de reguliere verenigings- en wedstrijdport, waarbij 'homo' in veel gevallen nog steeds een diskwalificatie van sportkwaliteiten betekent. De meeste nog bestaande sportinitiatieven voor en door lesbische vrouwen zijn wandel- en fietsgroepen (o.a. De Potige Dames, Stuurloos). Een verklaring voor de relatief geringe zelforganisatie in formele sportverenigingen door lesbische vrouwen is waarschijnlijk mede gelegen in hun relatief sterke vertegenwoordiging in reguliere verenigingen, waaronder het voetbal en hockey. Mede daardoor had/heeft een groter deel van de lesbische sportinitiatieven een recreatief karakter of juist een specifiek toernooikarakter, waarbij lesbische vrouwen die bij verschillende reguliere verenigingen (op hoog niveau) speelden tijdens EuroGames en/of Gay Games samen een (dream)team vorm(d)en.³⁷

**HET ZIJN
VOORNAMELIJK
HOMOMANNEN
DIE SYMBOLISCH
HET STERKST
WORDEN
UITGESLOTEN IN
DE REGULIERE
VERENIGINGS-EN
WEDSTRIJDPORT**

Op basis van het aantal leden van 20 homosportverenigingen kan worden geconcludeerd dat de meeste homosportclubs bovendien uit relatief kleine verenigingen bestaan met minder dan 100 leden, met uitzondering van enkele (omni)clubs in de grote steden.³⁸ De grootste clubs hebben in 2020 meer dan 200 leden (Smashing Pink en Ketelbinkie) en de kleinste (informele) clubs kennen 15-20 leden (o.a. Gay Soccer Amsterdam, Zoete Lieve Gerritje). Kijkend naar de ontwikkeling van het aantal leden bij 20 homosportverenigingen waarvan we over gegevens over meerdere jaren beschikken, blijkt dat de meeste van deze verenigingen vanaf 2005 met ledendaling hebben te maken (zie figuur 3.2). Op het hoogtepunt zouden de grootste clubs zo'n 350-400 leden hebben gehad.

Figuur 3.2 Ontwikkeling aantal leden bij 20 homosportverenigingen in de periode 1985-2020, per club (kader) en in totalen (lijn) (in aantallen)

	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Totaal	133	250	485	1459	1975	1914	1796	1631
Tijgertje	108	150	330	350	300	200	150	112
(Volleydots)/Netzo	25	80	100	100	66	127	119	98
Keizer Karel	?	?	?	?	24	20	20	19
Zoete Lieve Gerritje		20	20	20	20	20	20	20
Ketelbinkie			35	170	280	220	220	220
Potige Dames			?	?	150	150	140	100
Plons			?	120	150	125	120	120
Smashing Pink				350	370	350	280	222
Upstream				50	100	120	135	150
Gay Forcing				75	80	85	100	84
Gay sport Tilburg				33	86	118	151	43
Gay Swim Amsterdam				24	88	122	58	83
Goud zwemmen				32	38	34	35	41
Nat Utrecht				62	73	54	63	72
DGLA				25	78	70	64	66
Roze veertje				8	7	9	10	11
Spetters				40	45	50	55	55
Pink Lions					20	40	45	50
Gay Soccer Amsterdam							11	14
Amsterdam Waterproof								52

Bron: Mulier Instituut, uitvraag onder bestuurders homosportclubs, 2020.
Noot: De ledentallen van 2020 zijn begin 2020 gepeild en hebben betrekking op de periode voor de coronacrisis.

Veel homosportverenigingen verwijzen met hun naam al dan niet expliciet naar het homokarakter van de club, deels Engelstalig, mede gericht op deelname aan internationale evenementen zoals Dutch Gay & Lesbian Athletics/Rainbow Athletics Amsterdam, Gay Sport Club Kouros en Gay Forcing en meer creatieve en speelse namen zoals Netzo, Smashing Pink, het Roze Veertje, Volleydots, Vlerk (Vlechten Los En Rennen Kreng) en Zoete Lieve Gerritje.

VAN SPORTEN MET GELIJKGESTEMDEN TOT MEEDOEN AAN REGULIERE WEDSTRIJDSPORT

Over het algemeen vormt een informeel groepje sporters dat structureel samen wil sporten vaak de aanleiding voor oprichting van een homosportvereniging. In hoeverre dit sportinitiatief zich daadwerkelijk ontwikkelt tot een volwaardige vereniging verschilt. In sommige gevallen leidt het sportinitiatief tot oprichting van een formele vereniging. In andere gevallen wordt er verder in informeel verband gesport, wordt een verenigingsnaam bedacht en een website ingericht, maar wordt het clubje nooit officieel als vereniging geregistreerd. Voorbeelden van meer informele homosportclubs zijn de Volleydots (sinds 1982), De Potige Dames (sinds 1994) en Gay Soccer Amsterdam (sinds 2015; zie ook uitgelichte clubportretten).

'Ik weet dat het eerst echt nog wat informeler was in de zin van een groep vrienden die gingen voetballen in het park. Op een gegeven moment werd dat een vast moment.

Later werd het iets formeler gemaakt. Ze hebben toen een avond georganiseerd in de Prik, een gaybar in Amsterdam, waarbij ze een oproep hebben gedaan om een team op te richten. Ze zijn gaan zoeken naar een plek waar ze op een vaste dag een veld konden huren. Zo is het gestart. Het is dus nooit een formele vereniging geworden, en ik weet niet waarom dat niet is gebeurd, al is daar wel over nagedacht. We spelen op een vast moment, op een vast veld en bij een vaste club, maar verder is het redelijk informeel. Ik denk ook dat een formele status in onze huidige vorm niet zoveel toevoegt.' (BART, GAY SOCCER AMSTERDAM)

Kenmerkend voor informele sportclubjes als Gay Soccer Amsterdam is dat de sportbeoefening in onderling verband plaatsvindt en er niet of nauwelijks deelgenomen wordt aan wedstrijden of evenementen. Dit wordt ook duidelijk uit de doelstelling die bij de oprichting is gesteld en die op de website wordt vermeld. *‘Op een klein veld gezellig met elkaar 4-tegen-4 of 5-tegen-5 te gaan voetballen en bewust niet 11-tegen-11 op een groot veld. [...] Plezier blijft bovenaan staan, we hebben spelers van jong tot oud en van verschillende voetbalniveaus.’* (Website Gay Soccer Amsterdam)

Wat verder vooral opvalt bij dergelijke informele sportinitiatieven, is dat de organisatie vaak in handen is van één of enkele kartrekkers, in plaats van bij een bestuur zoals bij de formele verenigingen. Een van die kartrekkers is Trudy, die al 17 jaar als bestuurder actief is:

‘Ik vind het heel leuk om te zien dat die club mede door mij zo goed loopt. Ik zit al zo lang in het bestuur, ik doe de ledenadministratie, ik verstuur de nieuwsbrieven, ik ben contactpersoon voor alles en de website en de mail komt ook bij mij binnen.’ (TRUDY, DE POTIGE DAMES)

Hoewel informele sportclubjes minder organisatie en tijd van vrijwilligers vragen, zijn deze initiatieven wel kwetsbaar voor de toekomst doordat het voortbestaan van het sportinitiatief in handen ligt van deze kartrekkers. Stoppen de kartrekkers, dan is het de vraag in hoeverre het sportinitiatief zal blijven bestaan.

‘Ik vertrek zelf deze zomer. Ik hoop dat iemand het dan enthousiast overneemt en ermee doorgaat. En ik hoop dat er wat spelers bij komen.’ (BART, GAY SOCCER AMSTERDAM)

Formele verenigingen zijn door de organisatiestructuur minder afhankelijk van enkele kartrekkers en daardoor veelal wat structurerer van karakter, hoewel er dus ook zeer langlopende homoclubs bestaan zonder officiële verenigingsstatus. Veel van de aanvankelijk

Netzo T-shirt, Sinterklaastoernooi 2004 (Fotocollectie Netzo)

meer informele sportgroepen zijn uiteindelijk doorgroeid en hebben geleid tot de oprichting van notarieel vastgelegde verenigingen met statuten. In tegenstelling tot de informele sportgroepen, waarbij de focus vooral ligt op recreatieve sportbeoefening in homoverband, vormde deelname aan homo-evenementen en reguliere competities vaak de aanleiding tot oprichting van een organisatie met een formele verenigingsstructuur. Zo stelt Lou Manders als voormalig voorzitter van de EuroGames 2005 in Utrecht:

'De EuroGames 2005 hebben er ook toe geleid dat er een nieuwe sportclub is opgericht, Gay Squash. We hebben gezegd 'het is heel leuk als jullie voor het eerst squash willen organiseren op een lhbt+-sporttoernooi, maar zorg dan dat je in ieder geval in een soort consistente samenhang zit, dus maak er een club, vereniging of stichting, of wat dan ook van.' Dat is gelukt en het bestaat nog steeds.' (LOU, EGLSF/EUROGAMES)

Behalve dat enige organisatie in aanloop naar een homosportevenement soms wenselijk was en dit op voorhand kon resulteren in het oprichten van een vereniging, zorgden homosportevenementen ook na afloop voor enthousiasme onder de deelnemers. Verschillende verenigingen zijn dan ook opgericht in de aanloop naar of de nasleep van deze evenementen, waarbij de wens tot deelname aan reguliere bondscompetitie vaak een doorslaggevende rol speelde. Daarbij speelt mee dat bij de organisatie van de Gay Games – veel meer dan bij eerdere homosportevenementen – nauw werd samengewerkt met reguliere sportbonden en verenigingen.

'We organiseerden het Roze Tennistoernooi in de aanloop naar de Gay Games. We zijn Smashing Pink geworden omdat we mee wilden doen aan de competitie. We besloten toen een lidmaatschap op te zetten voor mensen die dat ook wilden. Vervolgens waren er ineens 80 mensen die lid wilden worden, die kwamen uit alle hoeken van de stad. Toen we een tennisvereniging werden, heb ik de KNLTB gebeld en gezegd dat we erkenning wilden als tennisvereniging en dat we mee wilden doen als officiële vereniging, ook met de competitie.' (ED. SMASHING PINK)

'Ik deed al vanaf 1986 mee aan de Gay Games. En vervolgens elke vier jaar. Dat was erg leuk. Medeoprichter Pierre deed dat vanaf 1990. Toen bekend werd dat de Gay Games in 1998 naar Amsterdam zouden komen, hebben wij met z'n tweeën besloten 'dat gaan we doen, daar willen we bij betrokken zijn.' We hebben een groepje geformeerd, zijn aan de slag gegaan en hebben ons voorbereid op de Gay Games. We hebben zelfs een trainingskamp op Papendal gehad. Vanaf 1996 hadden we een trainingsgroep in de voorbereiding op de Gay Games. Er deden behoorlijk wat Nederlanders aan mee. Toen is gezegd 'het is zonde om dat zo weg te laten vloeien, laten we een club oprichten'. Het was in 1999 toen we daarmee begonnen, als direct uitvloeisel van de Gay Games Amsterdam.' (ERIK. DGLA)

Over de noodzaak van een officiële en daarmee een meer wedstrijdgerichte club was niet altijd iedereen het eens. Dit leidde onder mee tot de afsplitsing tussen Volleydots en Netzo in 1988: Netzo neemt vanaf haar oprichting met mannen- en vrouwenteams deel aan reguliere bondscompetities. In 1996 zou de eerste – inmiddels opgeheven – homovoetbalclub, FC Full Color, deel hebben genomen aan de reguliere KNVB-competitie en in het seizoen 2003-2004 was Gay Swim Amsterdam de eerste homoclub die deelnam aan de reguliere waterpolocompetitie.³⁹ Tussen de oprichters van Smashing Pink bestond ook verschil van mening over de wenselijkheid om een aparte formele vereniging te worden.

Tom: 'Ik was er zelf in het begin helemaal niet voor om ons apart te organiseren. Ik wilde elkaar gewoon binnen onze club op dinsdag en vrijdag ontmoeten. Ik wilde helemaal niet zo nodig een officiële vereniging worden.'

Ed: 'Dat was een klein verschil tussen Tom en mij. Ik ben wat competitiever ingesteld. Het leek me nou eens goed om te kijken hoe de emancipatie binnen de KNLTB eruit ziet.'

Tom: 'Dat klopt. Ed is toen begonnen met de competitie voor Smashing Pink. Ik speelde toen nog bij NedLloyd. Je kon maar voor één club competitie spelen. Ik heb nog steeds het gevoel dat we destijds de verenigingen leegzogen van de homo's en lesbo's, want die kwamen allemaal bij ons.'

(TOM & ED, SMASHING PINK)

Ook andere kwesties dan een meer wedstrijdgericht karakter en aansluiting bij de reguliere sportbond waren bij verscheidene clubs aanleiding tot interne discussie en/of afsplitsing. Tijgertje, Ketelbinkie en Zwem Goud bestaan al jaren lang als succesvolle omniverenigingen, met sportgroepen in meerdere takken van sport. Vanwege de voorwaarde van de zwembond dat ledenclubs zelfstandige verenigingen zijn, hebben Zwem Goud en Ketelbinkie Zwemmen ook een eigen status. De zwemtak die ooit onderdeel van Tijgertje was, is mede afgesplitst om financiële redenen.

'In het najaar van 1996 vond een eerste vergadering plaats waarin over afscheiding van Tiggertje werd gesproken. De belangrijkste reden hiervoor was de relatief hoge ledencontributie en het beperkte eigen budgetbeheer. Met 50 leden brachten de zwemmers 16.000 gulden binnen, terwijl de kosten slechts 4.000 gulden waren. Ook wilde de afdeling als zelfstandige vereniging lid worden van de zwembond.'

(BOB, GAY SWIM AMSTERDAM)

Combinaties van het willen bieden van een veilige en sociale omgeving naast serieuze, deels recreatieve en deels wedstrijdgerichte sportbeoefening om de zichtbaarheid en homo-acceptatie binnen de reguliere wedstrijdsport te vergroten, kenmerkt veelal de formele en persoonlijke doelstellingen van clubs en hun oprichters, met verschillende accenten.

DOELSTELLINGEN VAN HOMOSPORTINITIATIEVEN

Net als de niet-officiële sportverenigingen hebben de formele verenigingen vaak als doelstelling/missie het aanbieden van een veilige sportomgeving waarin iedereen welkom is en waarin gezellig met gelijkgestemden kan worden gesport. En evenals reguliere sportverenigingen stellen ook homosportclubs het stimuleren van de deelname aan de betreffende tak van sport onder lhbt+-personen daarbij mede ten doel.

'De vereniging stelt zich ten doel het bevorderen en beoefenen van de zwemsport door homoseksuele en biseksuele vrouwen en mannen.' (STATUTEN NAT UTRECHT)

'Zwem Goud stelt zich ten doel het bevorderen en beoefenen van de wedstrijdzwemsport door homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. Dit alles in een prettige, niet-bedreigende omgeving. Wij proberen dit doel te bereiken door het organiseren van trainingen en wedstrijden en het deelnemen aan (inter-)nationale zwemwedstrijden.

Zwem Goud laat zien dat homoseksualiteit ook homo-sportiviteit, homosocialiteit en homosolidariteit is.'

(DOELSTELLING ZWEM GOUD)

'Het bevorderen en stimuleren van sport voor alle homo-seksuele mannen en lesbische vrouwen maar ook voor mensen die deze manier van leven erkennen c.q. waarderen.'

(STATUTEN GAY SPORTING TILBURG)

Behalve dat de bevordering van de betreffende tak van sport veelal in missie, visie en/of statuten is opgenomen, wordt vaak ook het open karakter en de sfeer van de vereniging benoemd.

'Iedereen doet ertoe. Bij de lhbt+-atletiekvereniging DGLA uit Amsterdam staat samen bewegen bovenaan. Trainen op zowel recreatief als topniveau op prachtige locaties in Amsterdam. Een persoonlijk en warm welkom met vleugje humor van en voor alle leden. Wie of wat je ook bent? Je bent altijd van harte welkom bij DGLA.' (VISIE DGLA)

'We streven naar een hoge kwaliteit en grootse klasse van onze competitieve zwemvereniging door een goede balans van trainingen, wedstrijden en sociale activiteiten. Onze kracht is onze identiteit, die voortkomt uit ons enthousiasme en past bij een grootstedelijke lhbt+-levensstijl.'

(MISSIE/VISIE UPSTREAM)

'Ons doel is om in alle vrijheid de volleybalsport te beoefenen en te zijn, wie we willen zijn.' (DOELSTELLING VLKER)

'Het bieden van gelegenheid tot en het stimuleren van het beoefenen van de zwemsport op verschillende prestatie niveaus in een heterovriendelijke setting.' (DOELSTELLING SPETTERS)

**DE PROFILERING
ALS HOMOCLUB ZAL
HETEROSEKSUELEN
NIET IN GROTE GETALEN
AANSPREKEN. DAT BETEKENT
NIET DAT ER HELEMAAL GEEN
HETERO'S LID WORDEN**

Dergelijke combinaties van homo-emancipatie en -activisme in of door middel van sport, recreatieve ontmoeting en serieuze wedstrijdbeoefening kenmerken ook de persoonlijke achtergronden en motieven van de oprichters en bestuurders. Oprichters zijn veelal hoger opgeleid, waren zelf werkzaam of hadden een relevant netwerk in ambtelijke (beleids)functies, hadden een politiek-activistische attitude (en waren bijvoorbeeld ook actief binnen het COC en/of andere homo/lesbische werkgroepen en netwerken). Ook hadden ze zelf veelal ervaring in de georganiseerde (wedstrijd)sport. Zo was Ben Baks (GISAH/EGLSF) fractiemedewerker van Links Den Haag (voorloper GroenLinks) en later beleidsmedewerker bij de ministeries van VWS en OCW. Bob van Schijndel (Gay Swim Amsterdam) zat voor PSP/GroenLinks onder meer in de Gemeenteraad van Amsterdam en was als homo-activist en 'echte oprichter' betrokken bij de totstandkoming van het Homomonument in Amsterdam en het meldpunt tegen antihomogeweld 'Op je flikker gehad?'. Aan de andere kant van het spectrum kwamen verscheidene medeoprichters vooral uit de georganiseerde wedstrijdsport en hadden ze nauwe contacten met sportbonden. Naast de eerder genoemde Jip van Leeuwen als directeur sport van de Gay Games 1998 hadden enkele initiatiefnemers een topsportachtergrond onder wie Erik Rollenberg (atletiek; DGLA) en Hans Perrée (roeien/GUTS). De ervaren nood, wensen en/of mogelijkheden om met gelijkgestemden te sporten (en de wil zich in te zetten voor homo-emancipatie in de sport) betekende niet altijd dat deze initiatieven zelf even toegankelijk waren voor verschillende doelgroepen.

STREVEN NAAR VEILIGHEID EN INCLUSIE VOOR WIE?

Bij de formalisering tot een officiële vereniging werd bij diverse clubs – met name eind jaren 80 en jaren 90 van de vorige eeuw – ook een richtingenstrijd gevoerd over het al dan niet includeren van vrouwen en hetero's.

'Er waren van die diehard homo's die niets met vrouwen te maken wilden hebben. Kouros is begonnen als mannenclub, vanuit de visie om een plek te creëren waar je veilig kon sporten. Gelukkig waren er genoeg open-minded leden die het geen probleem vonden dat er vrouwen bij kwamen.'

(JOHAN, KOUROS)

'Samen met de juridisch onderlegde Jan Moors, die nu rechter is, heb ik de statuten opgesteld. Hij was ook een beetje mijn moreel geweten want mij was er veel aan gelegen om de vereniging ook open te stellen voor vrouwen, maar ook voor hetero's. Dat eerste lukte nog wel, maar dat tweede was echt tien stappen te ver. Toen ontstond er best een hoop heisa. Ik was inmiddels tot voorzitter gekozen en heb toen aangegeven dat ik niet meer mee zou doen als ze niet akkoord gingen, waarbij Jan mij ook min of meer coachte. Die hetero's zijn niet in grote getalen gekomen, maar de vrouwen goddank wel.' (JOHN, NETZO)⁴⁰

Voor zover bekend is bij alle formele sportverenigingen waar discussie is gevoerd over het al dan niet accepteren van vrouwelijke leden uiteindelijk besloten dat ook vrouwen lid mochten worden.

Dat vrouwen in het verleden niet altijd bij alle homosportverenigingen vertegenwoordigd waren had overigens niet uitsluitend te maken met weerstand onder mannelijke homoseksuele leden, maar deels ook met een geringere wens/behoefte van vrouwen (vanwege sterkere participatie en acceptatie binnen reguliere clubs) en een geringere toegankelijkheid bij een sterke oververtegenwoordiging van mannen. De expliciete profilering als homoclub

zal heteroseksuele personen niet in grote getalen aanspreken. Het betekent echter niet dat er helemaal geen hetero's lid worden.

'Wat ik ook wel interessant vond is dat ook heteromannen trainden en dan aan het einde voordat ze weggingen vertelden dat ze geen homo waren. Ze trainden mee omdat ze het zo'n fijne club vonden. Als ik dat hoorde, vond ik dat altijd heel mooi. Ze waren bang dat ze eruit moesten als ze hetero waren, maar dat was natuurlijk helemaal niet zo. We waren en zijn nog steeds homo-minded, we zijn een homoclub maar hetero's zijn natuurlijk ook welkom.' (EDWARD, TIJGERTJE)

En bij sommige clubs heeft een grotere toestroom van heteroleden mede geleid tot de vraag om ook in de naamgeving minder expliciet een homosportclub te zijn, waarbij tevens de wens/noodzaak van meer leden een van overwegingen lijkt.

'Ik ben er eigenlijk voor om van een homoclub een heterovriendelijke club te maken. Dus net die perspectiefverschuiving. Van de 90 leden zijn er - meen ik - heel wat die niet tot de lhbt+-doelgroep behoren, ik geloof vooral bij de dames. Uit emancipatieoogpunt is het prettig om een wat andere formulering te kiezen. Dan behoud je toch de - laten we zeggen - vriendelijke sfeer, de veilige sfeer, maar je kijkt wel verder naar buiten. Maar daar denken we in het bestuur verschillend over.' (WILLEM, GAY FORCING)

'Na een tijd bleek dat er een volleybalveld over was in onze zaal en dat er bij een reguliere vereniging dames op een wachtlijst stonden. Toen hebben we die vereniging benaderd en aangeboden dat we ze wel wilden aannemen binnen Vlerk. Vervolgens kwam er dus een heel beginnend dames-team bij ons. Daardoor zijn er veel meer lesbische dames bijgekomen in de loop van de tijd.' (MANITA, VLERK).

Vrouwenteam GOUD, Netzotoernooi 2013 (Fotocollectie Netzo)

Zelfs de van Netzo afgesplitste groep recreatief spelende homomannen, de Volleydots, stelt zich op de website expliciet open voor iedereen: 'Hoewel oorspronkelijk een gay club, is iedereen welkom.' Naast de openstelling voor vrouwen en heteroseksuelen blijkt soms ook de deelname van transgender personen een punt van discussie te zijn (GEWEEST).

Niels: 'Heel concreet hebben we aanbevelingen gedaan ten aanzien van de transgenders. En volgens mij zijn we nu geen lhbt-club maar een lhbtqi+-club.'

Jeroen: 'Die plus is dan ook weer om te benoemen wie je nog niet benoemd hebt. Dan denk ik 'hou op, noem het algemeen gay', dan kan iedereen zich identificeren. Ik vind dat als je inclusief wilt zijn je niet moet benoemen voor wie je allemaal inclusief bent, dat vind ik een paradoxale dubbeling.' (JEROEN & NIELS, NAT UTRECHT)

'Een tijdje geleden hebben we ons nadrukkelijker opengesteld voor transgenders. Daar hebben we ook aandacht aan besteed in de alv's. We hebben daar ook een transman en een transvrouw uitgenodigd om te komen vertellen wat zij nodig hebben om veilig bij ons te kunnen zwemmen en wat daarbij eventueel ook hindernissen zouden kunnen zijn. We hebben nu ook iemand die in transitie is bij de vereniging en die zich volgens mij wel thuis voelt en veilig voelt om te trainen.' (HERMAN, ZWEM GOUD)

Volleybalvereniging Keizer Karel uit Nijmegen stelt op haar website een 'open-minded lhbtqiap-volleybalvereniging' te zijn. Na eerdere vergeefse pogingen tot naamsverandering van Dutch Gay & Lesbian Athletics (DGLA), werd na een uitgebreide en zorgvuldige procedure in het voorjaar van 2021 ingestemd met de nieuwe naam Rainbow Athletics Amsterdam, waarmee de club duidelijk maakt open te staan voor de hele regenbooggemeenschap.⁴¹

*T-shirt Kouros Eindhoven
1990-2020 (Collectie IHLIA)*

Kader 3.1 Passages uit notulen extra (digitale) ledenvergadering 23 april 2021 (DGLA, 2021)

Het onderwerp van deze extra ledenvergadering is de nieuwe naam van de vereniging

Opdracht commissie nieuwe naam

'Bedenk een procedure om tot een door de leden gedragen besluit te komen. Het einddoel is een nieuwe naam te geven aan onze vereniging die meer inclusiviteit uitstraalt. Hierbij verzoekt het bestuur alle opties voor een nieuwe naam te bekijken en te wegen, inclusief de opties die na de eerste enquête binnenkwamen. Daarbij is het verzoek rekening te houden met de mening van de minderheid.'

[Er is door de commissie een enquête gehouden die door 53 leden werd ingevuld. Respondenten konden punten toekennen aan zeven voorgeselecteerde namen.]

Op basis daarvan is het voorstel de naam Rainbow Athletics Amsterdam in deze vergadering in stemming te brengen.

Als de voorgestelde nieuwe naam Rainbow Athletics Amsterdam in stemming komt, stemmen 28 leden hiermee in en 7 leden niet.

Deze voorbeelden laten zien dat clubs verschillend omgaan met de wijziging van 'homo-', 'gay-' of 'homo/lesbisch-' naar de tegenwoordig beleidsmatig gangbare term lhbt(iq)+-sportclub. Naast een meer of minder formele naamswijziging, pogen diverse clubs ook expliciet meer open en inclusiever te zijn naar de bredere lhbt+-gemeenschap.

TOT SLOT

In 2020 kent Nederland ongeveer 45 homosportclubs in diverse takken van sport, die met name zijn gelokaliseerd in de grotere steden. Onder deze clubs vallen zowel formele verenigingen als meer informele sportinitiatieven, zowel relatief 'oude' clubs (meer dan 20 jaar) als groepjes die nog maar enkele jaren bestaan. In de sporten volleybal, zwemmen, badminton en wandelen bestaan de meeste homosportorganisaties. In tegenstelling tot de informele sportgroepen, waarbij de focus vooral ligt op recreatieve sportbeoefening in homoverband, vormde deelname aan homo-evenementen en reguliere competities vaak de aanleiding tot oprichting van een organisatie met een formele verenigingsstructuur. Combinaties van het willen bieden van een veilige en sociale omgeving naast serieuze - deels wedstrijdgerichte - sportbeoefening om de zichtbaarheid en homo-acceptatie binnen de reguliere wedstrijdssport te vergroten, kenmerken veelal de doelstellingen van clubs en hun oprichters. Al met al lijkt binnen veel homosportverenigingen in de loop der jaren een ontwikkeling te zijn doorgemaakt richting een grotere seksuele en genderdiversiteit. Waar sommige clubs zich aanvankelijk vooral of uitsluitend richtten op homoseksuele mannen, richten steeds meer clubs zich (in naam) op de bredere lhbt+-gemeenschap en profileren ze zich soms ook expliciet als heterovriendelijk.

Twee damesteams waterpolo Gay Swim Amsterdam, Gay Games Amsterdam 1998 (Fotocollectie Jeannette Nijboer)

UITGELICHT: NAT UTRECHT

	Naam:	Homo Zwemvereniging Nat Utrecht
	Opgericht:	1997
	Plaats:	Utrecht
	Sporttak:	Zwemmen
	Ledenaantal:	± 80
	Organisatievorm:	Officiële vereniging

Van laagdrempelige work-out met na afloop gezelligheid, tot serieus wedstrijdzwemmen

Zwemvereniging Nat Utrecht is een van de acht lhbt+-zwemverenigingen die Nederland rijk is.⁴² De vereniging is in 1997 opgericht en komt voort uit een initiatief van een groep zwemmers afkomstig van Gay Swim Amsterdam die samen trinden in het Utrechtse zwembad Den Hommel. Sindsdien wordt er meerdere keren per week gezwommen in het 25-meterbad van zwembad De Kwakel te Utrecht.

PROFESSIONEEL ZWEMMEN MET EEN SOCIAAL KARAKTER

Zwemvereniging Nat Utrecht is bekend en geliefd bij leden om zowel haar professionele, sportieve als warme en sociale karakter. Er worden trainingen aangeboden op drie verschillende dagen onder leiding van professionele trainers. Sinds 2003 worden buitenlandse trainingskampen georganiseerd. De homosportclub stimuleert wedstrijdzwemmen. Zo doet de vereniging mee aan het Zuyderzee Mastercircuit, de Nederlandse Kampioenschappen en het openwaterzwemmen in de zomerperiode. Ook worden (homo)toernooien in het buitenland bezocht. Daarnaast organiseert de club met enige regelmaat interne en soms zelfs internationale toernooien.

‘Deelnemen aan een wedstrijd is niet verplicht, maar het geeft wel een meerwaarde aan je lidmaatschap van Nat. Het is een goede manier om te kijken of je op de goede weg bent bij het trainen. Als je goed gezwommen hebt, is dat een stimulans om weer verder te trainen.’

Niet-zwemactiviteiten zoals borrels na de trainingen, feesten of clubweekenden worden ook georganiseerd en dragen bij aan het sociale karakter van de vereniging. De leden van Nat Utrecht zijn betrokken bij de club en zetten zich in voor het organiseren van clubkampioenschappen, etentjes, weekenden of schrijven mee aan kwartaalblad *de Natte Krant*. Aandacht voor zowel sportieve prestaties als sociale activiteiten laat de veelzijdigheid en het duale karakter van de club

Wedstrijdzwemmers (Fotocollectie Nat Utrecht)

zien. Naast een vijfkampig bestuur verzorgen verschillende commissies onder meer het clubblad, de promotie van de vereniging en de ledenwerving. Een wedstrijdcommissie is verantwoordelijk voor het selecteren van wedstrijden waar de vereniging het betreffende jaar aan deelneemt alsook voor het bijhouden van persoonlijke en/of clubrecords.

VAN HOMO- NAAR LHBT+-ZWEMVERENIGING

Net als veel andere lhbt+-sportverenigingen is Nat Utrecht opgericht als 'homovereniging'. In de loop der tijd wilde de vereniging inclusiever worden. Waar het ledenaantal tussen 2000 en 2015 schommelde tussen de 50 en de 70, werd door het nieuw gekozen bestuur ingezet op een meer structurele ledengroei. Nat moest een open gay vereniging worden waar iedereen zich thuis kan voelen. Dit ging echter niet vanzelf en leidde tot discussie binnen de vereniging: *'Als inclusieve vereniging waar iedereen lid mag worden, moet je je niet specifiek richten op een bepaalde doelgroep. Want dan doe je iets wat tegenstrijdig is met wat je wilt zijn, dan maak je een bepaalde doelgroep bijzonder.'* Deze discussie heeft geleid tot de oprichting van een diversiteitscommissie die controleert op welke wijze de vereniging naar buiten treedt en hoe zij zichzelf presenteert in bijvoorbeeld teksten op de website of op de facebookpagina van Nat Utrecht. De commissie doet aanbevelingen zoals over de kleedkamerverdeling binnen de accommodatie. Met dergelijke kleine aanbevelingen probeert de diversiteitscommissie bij te dragen aan inclusie binnen de vereniging en het aantrekken en behouden van meer vrouwelijke leden, heteroleden en transgenderleden.

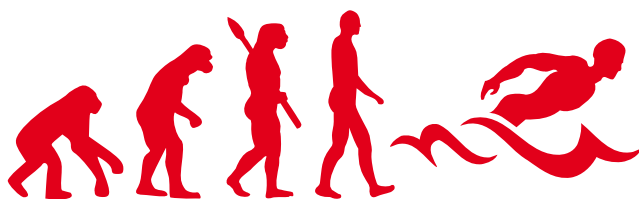
DIVERSITEIT ONDER LEDEN ALS UITDAGING VOOR DE TOEKOMST

De relatief hoge gemiddelde leeftijd binnen de club baart het bestuur van de zwemvereniging zorgen voor de toekomst. Ruim vier op de tien leden zijn 50 jaar of ouder. *'Verjonging is nodig omdat ik ons met een gemiddelde leeftijd van 48 jaar vrij oud vind. De*

afgelopen jaren zijn we weliswaar minder oud geworden - van gemiddeld 50 naar 48 jaar - maar dat is niet voldoende om een vereniging op lange termijn levensvatbaar te houden, en dat vind ik zorgelijk. De vereniging wil dan ook een jongere doel-

groep aantrekken die actief wil bijdragen aan het reilen en zeilen van de vereniging. Dit hoeven volgens de bestuurders geen twintigers te zijn, maar juist liever dertigers of veertigers met ervaring in het runnen van een sportvereniging, die tijd willen nemen voor een commissie of ondersteunende activiteiten. *'Mijn zorg is dat mensen eerst wel lid moeten worden. Ik zeg niet dat mensen die lid worden niks in de vereniging doen maar het is goed om daarop te blijven focussen.'* Er wordt de laatste jaren dan ook meer geld uitgetrokken voor de boot op de Canal Pride, om Nat Utrecht zichtbaarder te maken in de omgeving. Daarnaast is ervoor gekozen om studentenzwemvereniging *Het Zinkstuk* en de lhbt+-studentenvereniging *Antheros* te sponsoren, in de hoop dat leden vanuit die verenigingen doorstromen naar Nat. Dit heeft tot op heden nog geen nieuwe leden opgeleverd, maar de hoop is dat dit wel in de toekomst gaat gebeuren.

NAT UTRECHT

**HOMOSPORTCLUBS
IN NEDERLAND**

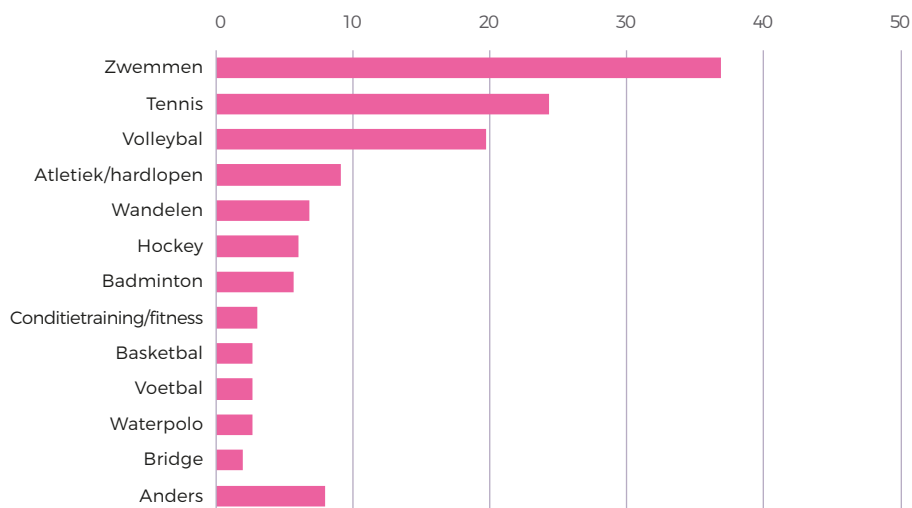
*Smashing Pink tijdens Amsterdam Canal
Pride 2003 (Collectie Smashing Pink)*

4. ACHTERGRONDEN EN SPORTGEDRAG VAN LEDEN HOMO- SPORTCLUBS

Waar in de vorige hoofdstukken vooral de ontwikkeling in de tijd centraal stond, gaan we in dit hoofdstuk in op de sportachtergronden en motieven van (oud)leden van huidige clubs op basis van een door 263 (oud)leden van 24 homosportclubs ingevulde online vragenlijst en de interviews met (oud)bestuurders. De meeste respondenten zijn/waren lid van Smashing Pink (n=57), Gay Swim Amsterdam (n=40) of Nat (n=29). Vanuit DGLA, Gay Sporting Tilburg, De Potige Dames, Pink Lions en Tijgertje vulden meer dan 10 leden de vragenlijst in. De top drie naar beoefende tak(ken) van sport bestaat uit zwemmen (37%), tennis (24%) en volleybal (20%); zie figuur 4.1 voor een overzicht van de beoefende takken van sport.

Figuur 4.1 Overzicht beoefende sporten respondenten vragenlijst onder leden homosportclubs in 2020 (in procenten, meerdere sporten mogelijk per persoon, aparte sporten bij minimaal n=5, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

OUDERE, HOOG OPGELEIDE HOMOMANNEN OVERVERTEGENWOORDIGD IN HOMOSPORTCLUBS

De respondenten van de online vragenlijst onder (oud)leden van huidige homosportverenigingen zijn voornamelijk mannen (69%) en ouder dan 45 jaar (76%; zie figuur 4.2). Vooral bij de veel beoefende sporten zwemmen en volleybal is er een scheve man-vrouwverdeling met meer dan driekwart mannen. Deze verhoudingen komen overeen met de door 21 clubbestuurders/contactpersonen verstrekte gegevens over de samenstelling van hun leden/deelnemers naar leeftijd en geslacht (zie tabel B.3 in bijlage). Van de 1700 leden van deze clubs is een kwart vrouw en ongeveer een op de zeven leden is jonger dan 35 jaar. Er bestaan echter grote verschillen tussen verenigingen, waarbij DGLA (atletiek), Gay Swim Amsterdam (zwemmen) en Smashing Pink (tennis) voorbeelden zijn van gemengde clubs die van het begin af aan een relatief groot aandeel vrouwen kenden, terwijl dat in de (internationale) homosportverenigingen in de betreffende sporten zeker niet vanzelfsprekend was/is. Het 'geheim'

van deze clubs is dat er vanaf het eerste bestuur ook minimaal een of twee vrouwen in het bestuur actief waren en de mannelijke oprichters/bestuurders deze diversiteit ook actief nastreefden.

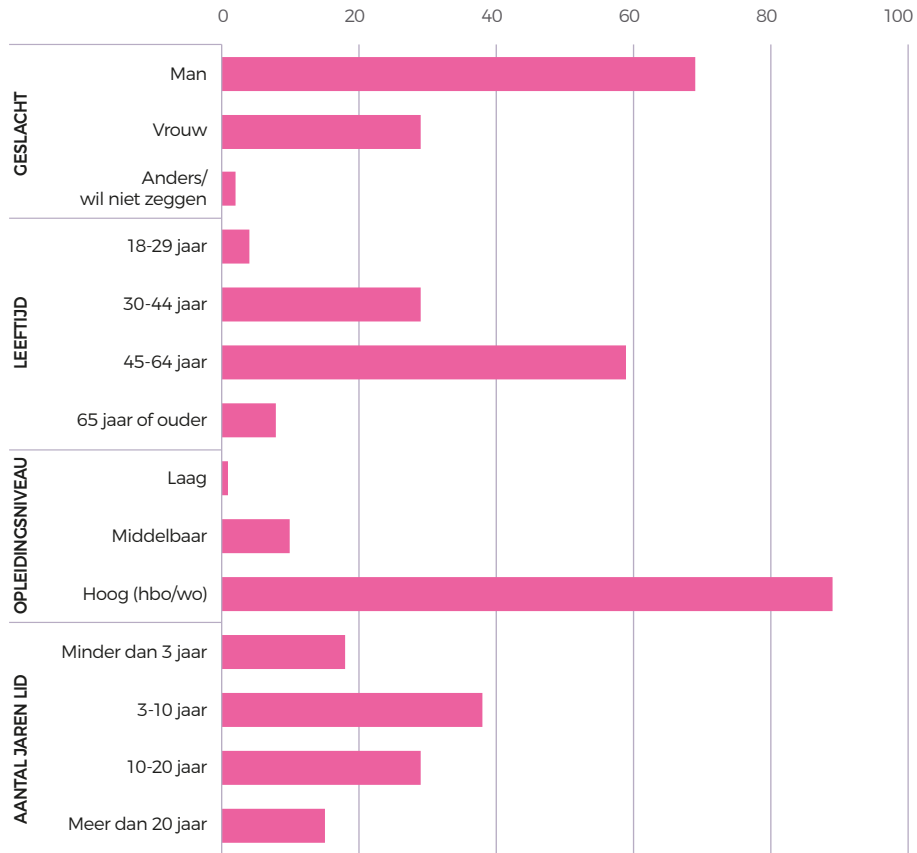
'Ik was er vanaf het begin bij en ben op een gegeven moment voorzitter geworden. Dat heb ik vier jaar gedaan. Toen heb ik nog een jaar of vier het Pinkstertoernooi geleid. Alle commissies zijn altijd gemengd geweest, van begin af aan. We waren van meet af aan ook echt een volstrekt gemengde club en dat is ook absoluut de insteek geweest van de oprichters Tom en Ed.

Toen ik toernooirecteur was kwamen er dan ook vragen van andere verenigingen: 'hoe doen jullie dat toch?' Ik zei dan 'nou, dat is heel simpel, je moet gewoon met een gemengde vereniging beginnen'.' (INEKE, SMASHING PINK)

DGLA kende vanaf het begin vrouwelijke medeoprichters en bestuurders en heeft vanaf de tweede voorzitter zelfs alleen vrouwelijke voorzitters gehad.⁴³

Uit onderzoek naar de sportdeelname en -ervaringen onder homoseksuele mannen en lesbische vrouwen blijkt dat homomannen het vaakst in categoriaal verband sporten en biseksuele vrouwen het minst vaak.⁴⁴ Twee procent van de respondenten identificeert zichzelf niet eenduidig als man of vrouw of wil dat niet zeggen. Meerdere bestuurders gaven ook aan een of twee transgender personen onder hun leden te hebben of te hebben gehad.

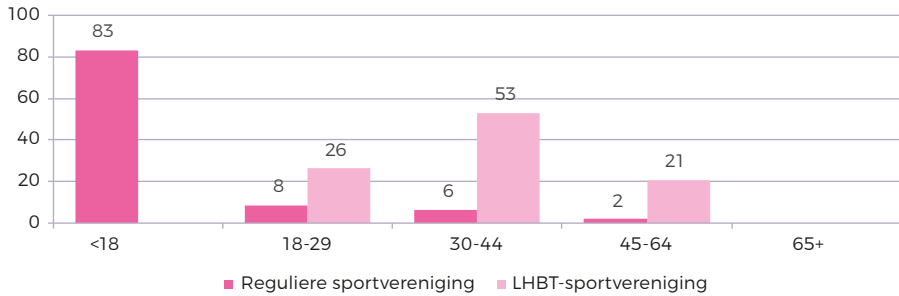
Figuur 4.2 Achtergrondkenmerken respondenten vragenlijst onder leden homosportclubs in Nederland (in procenten, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Het beperkte aandeel jongvolwassenen bij homosportclubs geldt niet alleen voor de huidige groep leden. Slechts een kwart van de respondenten werd voor hun dertigste voor het eerst lid van een homosportvereniging, de helft van de respondenten was al tussen de 30 en 45 jaar, toen ze lid werden (zie figuur 4.3). Meer dan acht op de tien leden die ook (ooit) lid waren van een reguliere sportvereniging, waren daar voor hun 18de jaar lid geworden; 16 respondenten (waaronder 12 mannen) werden pas na hun 30ste voor het eerst lid van een reguliere vereniging.

Figuur 4.3 Leeftijd eerste lidmaatschap leden homosportclubs bij homosportclub (n=263) en bij reguliere sportvereniging (n=203) (in procenten)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

De groep respondenten kent een grote groep trouwe leden. Bijna de helft (44%) is al langer dan 10 jaar lid van dezelfde homosportclub (figuur 4.2). De meeste respondenten (72%, niet in figuur) zijn lid (geweest) van één homosportvereniging. Ongeveer een kwart is lid (geweest) van twee of meer homosportverenigingen. De relatief hoge leeftijd waarop personen lid worden van een sportvereniging in combinatie met het relatief langdurende lidmaatschap en de beperkte instroom van nieuwe leden maakt dat veel homosportverenigingen te maken hebben met een vergrijzend ledenbestand. Het gebrek aan verjonging leidt regelmatig tot zorgen bij de clubs, omdat de toekomst van verenigingen zonder voldoende nieuwe aanwas in gevaar komt (zie ook hoofdstuk zes). Verschillende clubs zetten in op het verjongen van hun ledenbestand, maar slagen hier niet altijd in.

*T-shirt Gay Games 1998 Amsterdam
(Collectie IHLIA)*

'Een van de beleidsdoelen was om de gemiddelde leeftijd omlaag te krijgen. Alle doelen zijn gelukt, behalve dit, want na vier jaar waren we gewoon gemiddeld vier jaar ouder geworden.' (INEKE, SMASHING PINK)

'De technische universiteit hier heeft nogal wat nerds die niet van sporten houden. Daar hebben we wel veel moeite in gestopt, maar dat heeft nooit geleid tot veel aanwas. En als er dan een jongere komt, die alleen maar desperate oude mannen ziet, is dat ook niet echt aantrekkelijk. Dan voel je je ook niet helemaal welkom, of té welkom eigenlijk.'
(JOHAN, KOUROS)

Bij Tigjertje is de gemiddelde leeftijd van 54 in 2019 20 jaar hoger dan in 1993. Bij een op de drie clubs waarvan de leeftijdsgegevens van de leden bekend zijn, is geen enkel lid jonger dan 35 jaar en ligt de gemiddelde leeftijd soms rond de 60 (o.a. De Potige dames, Fietsclub Stuurloos, Gay Forcing). Een geringe aanwas van jonge leden geldt niet voor alle homosportclubs. Zowel bij enkele relatief recent (na 2010) opgerichte homosportinitiatieven (Waterproof en Gay Soccer Amsterdam), als bij een paar oudere clubs (Gay Sporting Tilburg, Netzo, Vlerk) is meer dan een op de drie leden jonger dan 35 jaar.

Tot slot blijkt dat lhbt+-sportverenigingen veelal hoogopgeleide leden kennen.

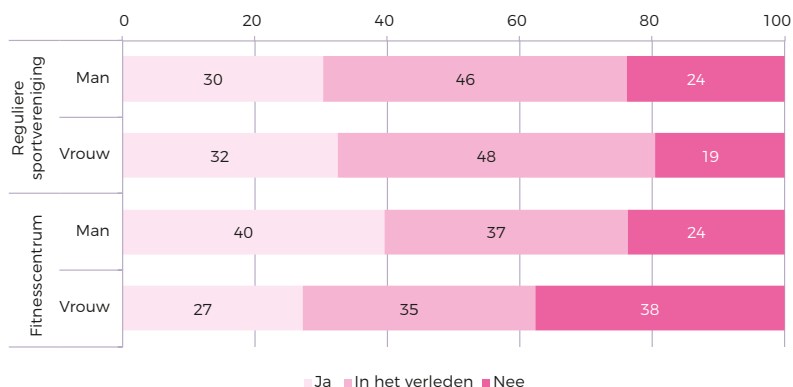
'We zijn allemaal hoogopgeleid en van de 40 mensen zijn er 20 arts en 10 advocaat. Als buitenstaander kan dat afschrikken, maar het hoort ook bij de sport: hockey is niet de meest diverse sport. Maar we hebben leden die hun hele leven van jongs af aan gehockeyd hebben, en mensen die bij ons voor het eerst beginnen. Dat is een mooie diversiteit.'
(DAAN JOCHEM, PINK LIONS)

Hoewel deze bestuurder het hoge opleidingsniveau deels wijt aan de tak van sport (hockey), is deze vereniging geen uitzondering wat betreft het hoge opleidingsniveau van de leden. Negen van de tien leden van homosportverenigingen hebben namelijk een afgeronde hbo- of wo-opleiding.

VEEL LEDEN HOMOSPORTCLUBS OOK ACTIEF BIJ REGULIERE SPORTAANBIEDERS

Figuur 4.4 laat zien dat een op drie bevroagde mannelijke en vrouwelijke leden van homosportclubs lid is van een reguliere sportvereniging. Een ongeveer even grote groep geeft aan lid te zijn van een fitnesscentrum. Dat geldt voor mannen iets vaker dan voor vrouwen.

Figuur 4.4 Lidmaatschap andere sportaanbieders leden homosportclubs, uitgesplitst naar geslacht (in procenten, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Het hebben van een dubbel lidmaatschap wil niet altijd zeggen dat leden in beide verbanden actief zijn. De antwoorden op vragen naar het sportgedrag bij de verschillende sportaanbieders laten zien dat de leden van homosportverenigingen daar over het algemeen regelmatig sportief actief zijn. Slechts 7 procent van de respondenten die op het moment van onderzoek lid waren van een homosportvereniging, was daar in de afgelopen 12 maanden niet sportief actief

geweest. Behalve combinaties tussen lidmaatschappen bij meerdere (homo)sportorganisaties, combineert een deel van de respondenten hun homosportclublidmaatschap met ongeorganiseerde sportbeoefening. Zo gaven zes op de tien respondenten aan (ook) zelfstandig sportief actief te zijn geweest in de afgelopen 12 maanden.

GROTE BETROKKENHEID LEDEN HOMOSPORTCLUBS

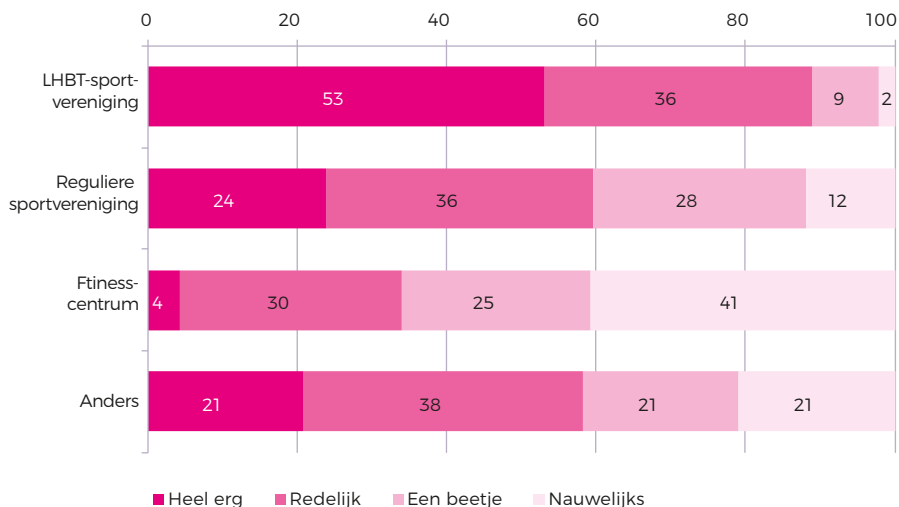
De helft van de respondenten is via familie, vrienden of bekenden die lid zijn/waren in aanraking gekomen met de homosportvereniging waarvan hij of zij op het moment van onderzoek lid van is of als laatste lid van was. Daarnaast heeft ongeveer een op de vijf leden via sociale media of internet kennisgemaakt met de club. Dit betekent dat voor de werving van nieuwe leden met name mond-tot-mond-

reclame en online adverteren belangrijk zijn. De betrokkenheid van leden bij hun homosportvereniging is naar eigen zeggen groot. De helft van de leden zegt zich heel erg betrokken te voelen bij zijn of haar homosportvereniging en een op de drie voelt zich redelijk betrokken (zie figuur 4.5). Voor de meeste leden die ook lid zijn van een reguliere sportaanbieder is deze betrokkenheid bij hun homosportvereniging sterker dan de betrokkenheid bij de reguliere sportclub (20% erg betrokken) of fitnesscentrum (4% erg betrokken).

*Deelnemer Waterproof aan Gay Games 2018 Parijs
(Fotocollectie Waterproof)*

Figuur 4.5 Ervaren betrokkenheid leden homosportverenigingen naar type sportaanbieder (in procenten, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Een kwart van de respondenten heeft in de afgelopen twaalf maanden een kaderfunctie bekleed (12% als bestuurslid, 6% als trainer/coach/instructeur, 4% als scheidsrechter/jurylid).

TOT SLOT

Hoewel er in Nederland een grote verscheidenheid aan homosportclubs bestaat, zijn hoog opgeleide homomannen van boven de 45 jaar over het algemeen oververtegenwoordigd. De helft van bevroagde leden werd tussen hun 30ste en 45ste voor het eerst lid van een homosportvereniging; een kwart was jonger. Homosportclubs kennen een grote groep trouwe leden. Bijna de helft is al langer dan 10 jaar lid van dezelfde club. De relatief late leeftijd waarop personen lid worden van een sportvereniging in combinatie met het relatief langdurende lidmaatschap en een beperkte instroom van nieuwe leden maakt dat veel homosportverenigingen te maken hebben met een vergrijzend ledenbestand. Het gebrek aan verjonging leidt regelmatig tot zorgen bij de clubs, omdat de toekomst van verenigingen zonder voldoende nieuwe aanwas in gevaar komt.

UITGELICHT: KETELBINKIE

	Naam:	Ketelbinkie
	Opgericht:	1993
	Plaats:	Rotterdam
	Sporttak:	Verschillende
	Ledenaantal:	± 240
	Organisatievorm:	Officiële omnisportvereniging

Samen sterk en zichtbaar voor meer inclusie

De Rotterdamse homosportclub Ketelbinkie is in 1993 opgericht en biedt een groot aantal verschillende takken van sport aan voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen, biseksuelen en transgender personen.⁴⁵ Leden kunnen bij Ketelbinkie badmintonnen, tennissen, hardlopen, squashen, wandelen, zaalvoetballen en zwemmen. De vereniging is met ongeveer 240 leden de grootste lhbt+-sportvereniging van Nederland.

INCLUSIE EN ZICHTBAARHEID

Bij Ketelbinkie ligt de nadruk op sociale inclusie. *‘Bij Ketelbinkie is iedereen welkom en kan iedereen veilig sporten, ongeacht seksuele voorkeur of (etnische) achtergrond.’* Dit sluit aan op de kernvisie van de sportvereniging om altijd een omgeving te bieden aan haar sporters waarin iedereen zich veilig en gerespecteerd voelt. *‘Je hoeft niet bang te zijn dat je ergens tussen valt of dat je in de minderheid bent en je moet aanpassen. Ik denk dat dit toch wel een van de belangrijkste punten is.’* Deze visie is al bij de oprichting in 1993 geformuleerd, maar wordt tegenwoordig actiever uitgedragen. Ketelbinkie wil zichtbaar zijn in Rotterdam en voelt een maatschappelijke verantwoordelijkheid. *‘Je vertegenwoordigt een bepaalde doelgroep binnen de stad en dan vind ik het belangrijker dat je daar zichtbaar bent en makkelijk te bereiken.’* Het feit dat Ketelbinkie de enige lhbt+-sportvereniging in Rotterdam is speelt een grote rol. Om de zichtbaarheid van de club te vergroten wordt deelgenomen aan nationale en internationale sporttoernooien en evenementen zoals de Amsterdamse Canal Pride, Rotterdam Pride en Roze Zaterdag. Ketelbinkie wil daarmee de drempel verlagen voor mensen die op zoek zijn naar een inclusieve sportclub.

UITZONDERLIJK DIVERS SPORTAANBOD

Terwijl de vereniging is opgericht onder leiding van een groepje enthousiaste volleyballers, is Ketelbinkie uitgegroeid tot een omnisportvereniging met een uitzonderlijk divers sportaanbod. Op het moment van onderzoek konden acht verschillende sporten beoefend worden binnen de vereniging. Het sportaanbod fluctueert en is afhankelijk van het aantal leden dat zich hiervoor inschrijft. Het bestuur van de vereniging vindt het belangrijk om open te staan voor nieuwe initiatieven. *‘We laten zien dat we blijven denken aan groei en dat we levensvatbaar willen blijven.’* Zwemmen is met afstand de meest beoefende tak van sport binnen Ketelbinkie met meer dan 100 leden. Daarna volgt tennis met zo’n 35 actieve beoefenaars. Andere sporten zoals zaalvoetbal of (equality)dansen worden wisselend aangeboden.

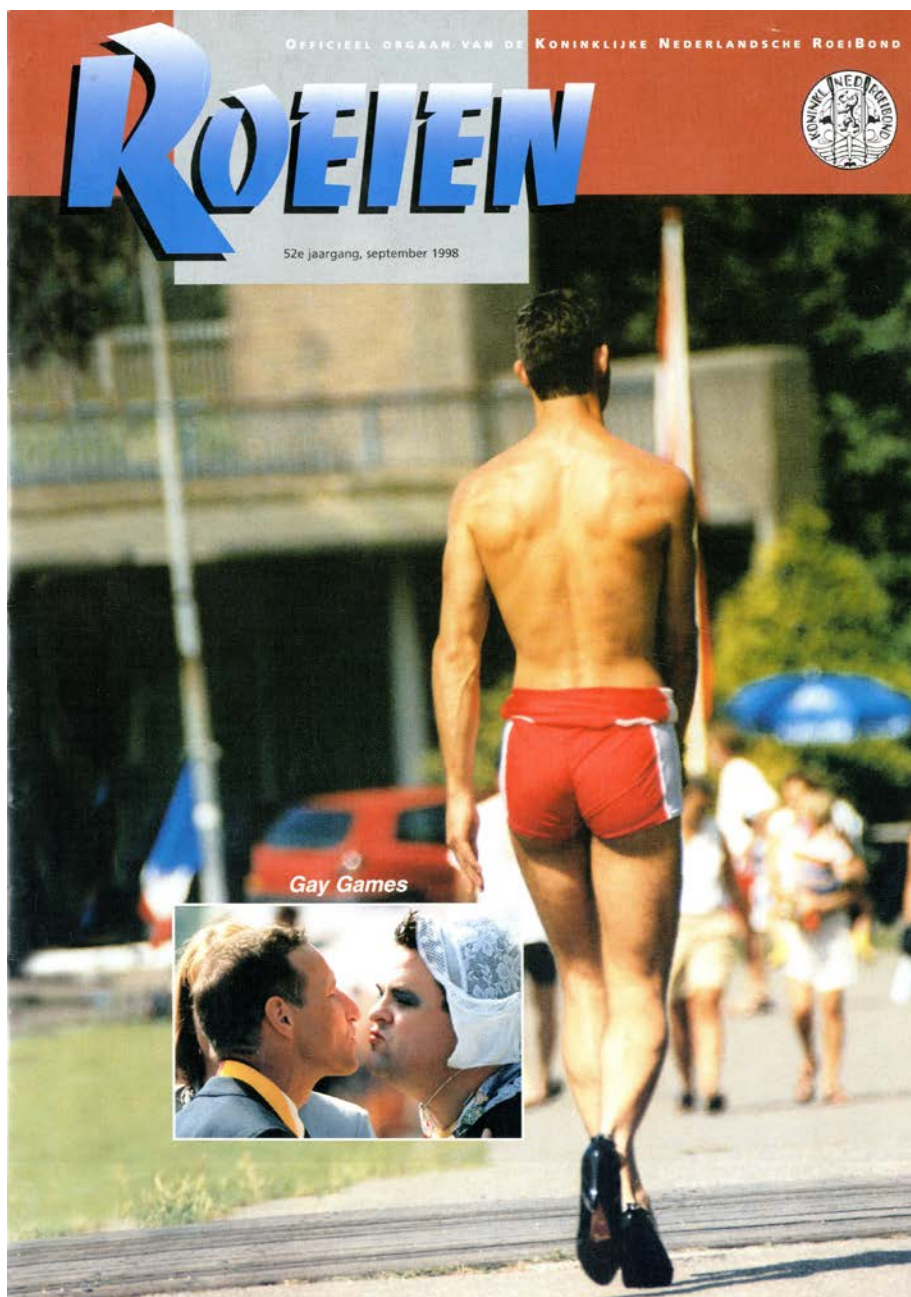
Affiche EuroGames 2011 Rotterdam (Collectie IHLIA)

INTERNE VERBINDING ALS DOELSTELLING

Per aangeboden tak van sport zijn één of meer sportcoördinator(en) actief. Zij fungeren als aanspreekpunt voor leden en regelen alle zaken die nodig zijn om de sport uit te kunnen oefenen. De zwemtak van Ketelbinkie is een onafhankelijke vereniging met een eigen bestuur. Dit houdt in dat ze een eigen administratie en ledenvergadering heeft. Dit is een gevolg van de voorwaarden van de KNZB om mee te kunnen doen aan officiële zwemcompetities. Op deze manier worden zaken als een verzekering bij het zwemmen apart geregeld, terwijl de andere sporten dit gezamenlijk binnen Ketelbinkie oppakken.

Het autonome handelen en karakter van de verschillende takken van sport verbinden tot een gezamenlijk verenigingscultuur wordt echter als uitdaging ervaren. *‘Zo’n omnivereniging is een heel moeilijke structuur. Als je niet oppast ben je niets meer dan een facilitator. Je doet de ledenadministratie, je zorgt voor de verzekeringen en dat is het eigenlijk wel.’* De laatste jaren ligt de focus op het creëren van een gezamenlijk Ketelbinkie-verenigingsgevoel. Hier wordt onder meer op ingezet met het organiseren van gezamenlijke borrels en evenementen. Dit biedt voordelen op organisatorisch vlak: *‘Mijn doel binnen de vereniging is dat je van elkaar kunt leren, dat we samen sterker staan.’* Maar ook op sociaal vlak leidt dit tot meer samenhang. De wens naar een verenigd en sterk Ketelbinkie sluit aan op de wens om zichtbaar te zijn voor de buitenwereld: *‘Wij zijn één naam die iets uitstraalt naar de hele stad of naar iedereen die zich aangesproken voelt door zo’n vereniging. Ons bestaansrecht zit hem erin dat we op een redelijk organische manier overeind blijven, dat we vooral jongeren weten aan te trekken. We zijn eigenlijk een veel gemêleerder gezelschap geworden, ook qua leeftijd en niveau. Dus zorg dat je een heel brede organisatie bent en dat je mensen verwelkomt. Mensen moeten zich thuis voelen.’*

Voorpagina magazine Roeien over Gay Games 1998 Amsterdam (Fotocollectie Hans Perrée)

5. DE WAARDE VAN DE GEORGANISEERDE HOMOSPORT

In dit hoofdstuk staan de betekenissen die aan homosportclubs worden toegekend centraal. Naast de waarde van de georganiseerde homosport voor leden en oprichters van Nederlandse homosportclubs, staan we ook stil bij de betekenisgeving door homo- en biseksuele mannen en vrouwen (lhb'ers) en door de volwassen bevolking.

‘En dan
op zondag toch weer
fris en fruitig
aan het uitgebreide
Stayokay-ontbijt’

‘Waar vroeger
de alcohol rijkelijk
vloeide, wordt nu
vooral gemberthee,
oftewel ‘lesbische’
thee gedronken’

‘Het DNA van DGLA?
Dat iedereen zich
voorstelt als een nieuw
lid meedoet aan de
training’

‘Overigens
bleek de knappe vent
die ik de eerste
training zag
een vrouw te zijn’

‘Door DGLA
ging er voor mij een
wereld open: de wereld
van de gemixte
Gay Community,
waar ik tot dan toe
maar weinig mee
gedaan had’

‘Samengevat
is de woensdagavond
voor veel leden al
jarenlang de ideale
combinatie van
sportiviteit met
gezelligheid’

5.1 MOTIEVEN EN BETEKENISSEN

SAMEN SPORTEN MET GELIJKGESTEMDEN BELANGRIJKSTE MOTIEF

De combinatie tussen prestatie en gezelligheid (60%) en de mogelijkheid om in contact te komen met andere homo- of biseksuele mannen en vrouwen (55%) zijn de belangrijkste redenen waarom mensen lid zijn geworden van een homosportclub (zie figuur 5.1). Ook benoemt meer dan een op de drie respondenten een plek om jezelf te zijn, de mogelijkheid om te sporten, vrienden die lid zijn/waren en het zich 'thuis voelen' als een van de redenen voor het lidmaatschap van een homosportclub.

Respondenten noemen overwegend positieve redenen om te kiezen voor een homo- of lhbt+-sportclub. Een kleine minderheid geeft aan dat (ook) negatieve aspecten als (angst voor) onprettige ervaringen of discriminatie bij reguliere sportverenigingen een rol speelden. Uit onderzoek onder 716 lhbt+-personen van wie er 74 lid waren (geweest) van een homosportclub, bleek contact met gelijkgestemden eveneens een belangrijke reden voor lidmaatschap. Negatieve aspecten werden met name door biseksuele mannen genoemd. Die zijn vaker dan homomannen in reguliere verenigingen en traditionele teamsporten, zoals voetbal, actief.⁴⁶

Onder 'andere redenen' werden voornamelijk praktische redenen genoemd in relatie tot het aanbod, zoals geschikte trainingstijden, lage kosten, het niveau en het ontbreken van een wachtlijst. In de open antwoorden konden respondenten hun motieven om lid te worden nader toelichten. Daarbij werd ook regelmatig verwezen naar een combinatie van sportieve, sociale en/of emancipatorische motieven (zie kader 5.1).

De kwalitatieve toelichtingen in kader 5.1 laten duidelijk zien dat het sociale ontmoetingsaspect en grotere 'thuisgevoel' een belangrijke aantrekkende (pull)factor vormt en/of het (tijdelijk) 'ontsnappen' aan de heterosportwereld of maatschappij een afstotende (push)factor.⁴⁷ Ook wordt genoemd dat homosportverenigingen het mogelijk maken om op een andere manier gay te kunnen zijn naast het soms

erg op uiterlijk gerichte en ‘homonormatieve’ homo-uitgaansleven en de ‘gay sportscholen’. Vooral in traditionele mannensporten als rugby kan dit gelijk opgaan met het zowel bevestigen als uitdagen van dominante beelden over mannelijkheid.⁴⁸ Zo stelt gay team rugbyer Michiel in een interview in Het Parool:

Figuur 5.1 Motieven lidmaatschap homosportclubs (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Kader 5.1 Toelichting motieven lidmaatschap homosportclub (open antwoorden)

SPORT EN SOCIAAL

Verscheidene redenen, maar voornamelijk voor contact met lhbt+-personen in de buurt die eenzelfde passie in sport delen.

Ik wilde graag mijn gay vriendenkring uitbreiden. En meer sporten.

Wandelen is fijn en het is extra leuk om dat met andere lesbische vrouwen te doen.

Ik ben eerder lang lid geweest van een reguliere atletiekvereniging en was ook actief als bestuurslid en trainer. Na mijn verhuizing naar Amsterdam heb

ik atletiek weer opgepakt. Het is fijn om met homo's en lesbo's te trainen en elkaar te begrijpen. Ik zou ook in een reguliere vereniging kunnen sporten: in het verleden had ik daar geen problemen mee. Maar in lhbt+-verband voelt het meer als thuis.

Na mijn zwangerschap en transitie naar man, zag ik me zelf niet bij de mannen sporten en met de komst van mijn dochter wilde ik ook minder wedstrijden spelen. Ik wilde een club waar ik mezelf kon zijn en me veilig zou voelen. Daarom koos ik heel bewust voor een lhbt+-club. En dat heeft goed uitgepakt.

GELIJKGESTEMDEN IN 'VEILIGE' OMGEVING

Vrijwel de gehele dag pas ik mij als homoseksuele man al aan de heterowereld aan. Het is fijn om dat tijdens het sporten niet te hoeven doen. Bovendien is dit een leuke manier om nieuwe gelijkgestemde mensen te leren kennen.

Sporten met gelijkgestemden. Het is fijn om even te ontsnappen uit de heteronormatieve sportwereld.

Mijn ervaring met sport was altijd binnen de heterowereld. Vooral in de kleedkamers is de machocultuur sterker. Ik vond het prettig om bij een lhbt+-vereniging mee te doen.

Ik wilde een sociaal leven, ben nooit bij een heterovereniging geweest. Ik was niet echt bang voor discriminatie bij een heterovereniging maar ik wist dat ik meer op mijn gemak zou zijn bij andere homomannen en -vrouwen.

Emancipatie/tegengaan vooroordelen

Het sociale aspect was erg belangrijk voor mij alsmede de emancipatie van homo's door als homovereniging aan de reguliere competitie en wedstrijden mee te doen.

De belangrijkste reden voor mijn lidmaatschap: homo's houden wel van sport en sommige zijn er ook heel goed in. Wij waren het eerste homoteam dat mee deed aan de reguliere competitie.

PRAKTISCH

Voor een redelijke prijs drie keer per week goede trainingen.

Zij hadden plek voor nieuwkomers en andere verenigingen niet.

'Op een gegeven moment kwamen er spelers bij die wat meer queer en vrouwelijk zijn. Sommige jongens vonden het juist belangrijk om te laten zien dat homo's ook stoer kunnen zijn. In de appgroep was het toen wel even spannend: welke kant gaat het op? Inmiddels is dat geen discussie meer. Je mag hier femme as fuck zijn. Kijk dan, werkelijk alles loopt hier door elkaar. Wat mij betreft was het een verademing ten opzichte van de gay gym waar ik eerst trainde en waar iedereen er ongeveer hetzelfde uitziet. Ook de gayscene is opgedeeld in hokjes.' (MICHIEL, AMSTERDAM LOWLANDERS)⁴⁹

In tegenstelling tot het belang van contact met gelijkgestemden, gezelligheid en geborgenheid bij homosportverenigingen, draait een lidmaatschap bij reguliere sportverenigingen en/of fitnesscentra voor leden van homosportclubs met name om de sportbeoefening. De locatie (37%), de mogelijkheid om (vaker) te trainen (34%) en/of de mogelijkheid tot het doen van krachttraining/bodybuilding (34%) benoemen respondenten met een dubbel lidmaatschap als belangrijkste redenen voor hun lidmaatschap bij reguliere sportorganisaties.

**“IK VROEG MIJ AF OF ER
DAAR MET AL DIE HOMO'S
BIJ ELKAAR WEL SERIEUS
GEZWOMMEN ZOU WORDEN”**

In hoofdstuk twee zagen we al dat de verschillende sportieve competenties en motieven alsmede verwachtingen tussen groepen leden met betrekking tot het al dan niet mee willen doen aan (reguliere) wedstrijden, van invloed was op de vraag of een sportinitiatief uitgroeide tot een formele vereniging of leidde

tot een afsplitsing. Leden bleven/blijven soms actief bij een reguliere vereniging om (op niveau) aan wedstrijden te kunnen deelnemen. Door de populariteit van het zwemmen onder mannelijke homo's, die actief bleven na te zijn gestopt als wedstrijdzwemmer of die pas op latere leeftijd begonnen met wedstrijdgerichte zwemtrainingen, ontwikkelden homozwemclubs zich als voorlopers van het masterzwemmen.

'Ik ben bij een homozwemclub gaan zwemmen, niet omdat ik niet bij een heterozwemclub zou kunnen gaan sporten, maar omdat die heteroclubs of de mainstream zwemclubs geen masterzwemfaciliteiten aanboden aan ouderen die willen trainen op hun trainingsniveau en wedstrijden willen kunnen zwemmen. Dat was er gewoon niet.' (LOU, NAT UTRECHT)

Voor anderen was de wens om op competitief uitdagend niveau te trainen juist de reden om te twijfelen om lid te worden van een homosportvereniging. Net als 'de buitenwereld' hebben ook lhbt+-personen zelf soms twijfels over hoe serieus de sportbeoefening is en of het niet voornamelijk plekken zijn voor het opdoen van relationele en seksuele contacten.

'Ik vroeg mij af of er daar met al die homo's bij elkaar wel serieus gezwommen zou worden. Wat gebeurt er nog meer binnen zo'n vereniging, waar ik misschien niet echt naar op zoek was. Daar was echter helemaal geen sprake van, dat zat alleen in mijn hoofd.' (HENK, KETELBINKIE)

'Waar ik eigenlijk van tevoren een beetje bang voor was, dat bleek juist totaal het omgekeerde te zijn: het was juist heel relaxed bij het omkleden en zo, waar ik als kind en als puber in de gymzaal altijd tegen opzag. Het was voor het eerst dat ik dacht: oh, hier hoef ik me niet te schamen, ik hoef me hier niet raar te voelen. Daar viel een hele lading van me af. Niet dat het alleen maar over dat omkleden gaat, maar daar was ik wel een beetje bang voor.' (ERIK, UPSTREAM)

De resultaten bevestigen dat het ook bij sportdeelname in homosportverband voor homo's meestal vooral ook gaat om serieuze sportbeoefening, 'dat er gewoon overal echt training wordt gegeven, dus dat het serieus is' (Erik, Upstream). Hoewel in de antwoorden van de online bevraging onder leden en in de interviews met oprichters en bestuurders regelmatig werd verwezen naar het belang van

contact met gelijkgestemden en/of de hoop een partner te vinden, wordt de interesse in seksuele contacten via de homosportclub vrijwel niet benoemd, of ontkend (op enkele uitzonderingen na).⁵⁰

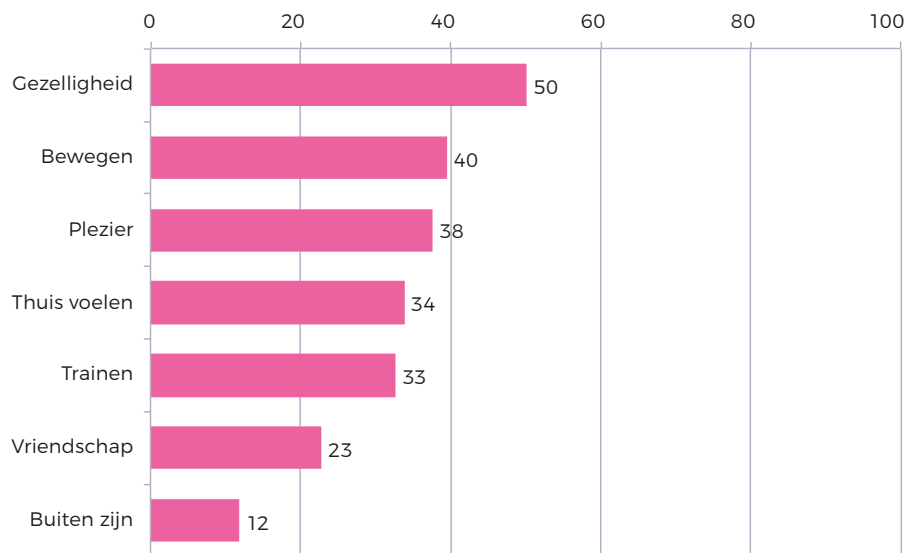
'Mensen denken altijd dat het een heel seksueel getint, ordinair gebeuren is, maar dat was bij ons helemaal niet het geval. Het was allemaal heel keurig. Het waren vooral heel vriendschappelijke verhoudingen. Ik herinner me alleen dat een van de trainers een relatie had een speler; dat vonden wij best lastig, maar die is toen weggegaan.' (BOB, GAY SWIM)

'Vroeger ging je naar Tijgertje om een vriendje te scoren. Er zijn heel veel relaties ontstaan binnen Tijgertje. Sommige jongens gingen er ook voor de seks heen. Het was niet het hoofddoel het maar het was er wel altijd.' (EDWARD, TIJGERTJE)

POSITIEVE EN NEGATIEVE ERVARINGEN

De ervaringen of opbrengsten van sporten in homoverband blijken direct aan te sluiten bij de genoemde motieven om lid te worden. Aan de leden van homosportverenigingen is gevraagd om drie woorden te kiezen die de meest positieve ervaringen en de meest negatieve ervaringen van hun clublidmaatschap kenmerken. Sterk overeenkomend met de motieven om lid te worden zijn de meest genoemde positieve ervaringen: gezelligheid (50%), bewegen (40%), plezier (38%), thuis voelen (34%) en trainen (33%), zie figuur 5.2.⁵¹

Figuur 5.2 Positieve ervaringen deelname homosportclubs (in procenten, maximaal drie antwoorden mogelijk, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Belangrijk om te vermelden is dat voor een deel van de leden van lhbt+-sportverenigingen de persoonlijke impact van het lidmaatschap – inclusief de daaruit voortgekomen aspecten zoals deelname aan internationale homosportevenementen – zeer groot is (geweest). Zo worden voorbeelden genoemd van leden die hun partner of de donor voor hun kinderen hebben ontmoet via de homosportclub. Ook dat er waardevolle levenslange vriendschappen zijn opgedaan en dat de verbondenheid aan een homosportclub heeft bijgedragen aan hun zelfacceptatie, identiteitsontwikkeling en levensgeluk (zie ook kader 5.2).

**SOMMIGE LEDEN ONTMOETTEN HUN PARTNER OF DONOR VOOR HUN
KIND VIA DE CLUB, ANDEREN BRACHT HET LIDMAATSCHAP MEER
ZELFACCEPTATIE EN/OF LEVENSGELUK**

Kader 5.2 Toelichting positieve ervaringen van deelname homosportclub (open antwoorden)

Voor mij is het zijn onder mensen aan wie ik mij spiegel en aan wie ik gespiegeld kan worden van groot belang voor mijn identiteitsopbouw als biseksuele vrouw.

Voor mij was deze stap belangrijk om positieve ervaringen op te doen als lhbt+er, na het uit de kast komen. Na opgegroeid te zijn in de biblebelt met de bijbehorende homofobie, had ik nieuwe ervaringen en veiligheid nodig.

Voor mij was toetreden tot een vereniging een soort van coming-out, en mijn lidmaatschap is de gelukkigste tijd van mijn leven geweest. Dat wens ik ook een ander toe.

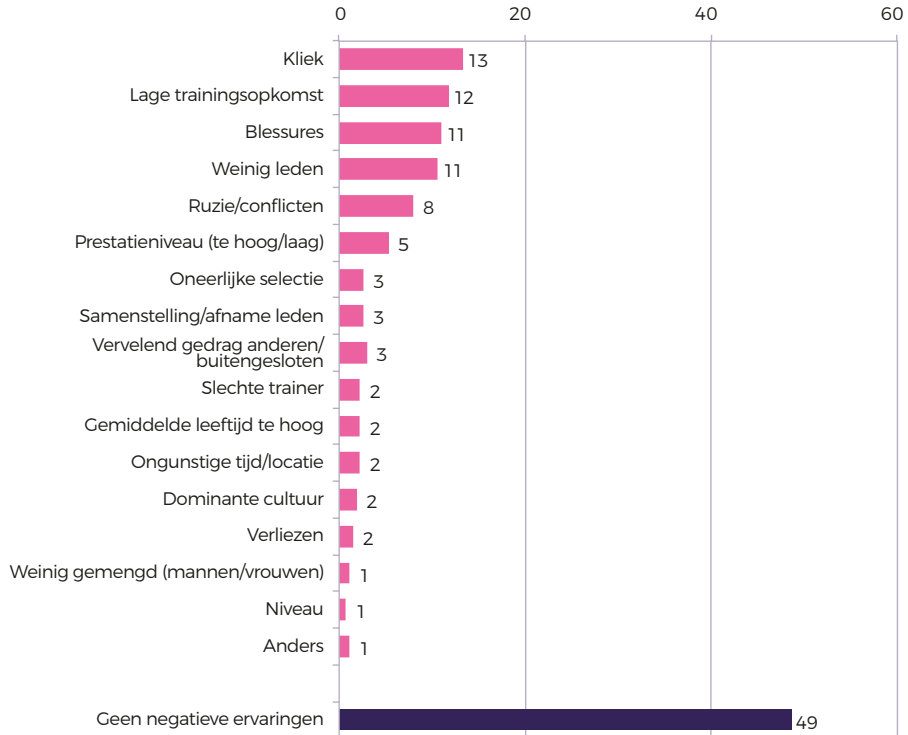
Mijn beste vriendin zegt dat gaan basketballen bij Tigertje één van de beste dingen is die ik heb gedaan in mijn leven. Dat ik er sportiever, gespierder, socialer en gelukkiger van ben geworden. Ze heeft gelijk.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Hoewel de meerderheid van de bevroagde (oud-)leden voornamelijk positieve ervaringen heeft, benoemen enkele (oud)leden ook negatieve ervaringen. De meest genoemde bewoordingen hiervoor zijn: kliek (13%), lage trainingsopkomst (12%), weinig leden (11%) en blessures (11%), zie figuur 5.3.

Eerder verwezen we al naar bestuurders die aangeven dat het voor de verenigingen soms lastig is om vrouwen en/of transgender personen bij de club te betrekken (zie hoofdstuk 3). Enkele bestuurders gaven aan dat leden daarom zijn weggegaan. Waarschijnlijk mede omdat de responsgroep vooral huidige leden betreft, is het aantal benoemde negatieve aspecten beduidend lager dan de positieve ervaringen. Bovendien gaf de helft van de respondenten aan, geen enkele negatieve ervaring met het homosportclublidmaatschap te hebben (gehad).

Figuur 5.3 Negatieve ervaringen van deelname homosportclubs (in procenten, maximaal drie antwoorden mogelijk, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Kader 5.3 Toelichting negatieve ervaringen van deelname homosportclubs (open antwoorden)

Ik was wel even klaar met het navelstaren binnen de lhbt+-club. Het calimerosfeertje is verstikkend. Het viel me steeds meer op door verschillende vrijwilligersfuncties die ik jarenlang binnen de club vervulde. De nieuwe 'gewone' tennisclub voelde als een verademing. Vooral om te merken dat het 'anders zijn' vooral in mijn hoofd zat. Mijn heteromedespelers namen het ter kennisgeving aan en gaan er prima mee om.

(Oudere) mannen domineren sfeer een beetje.

Ik kreeg nare opmerkingen van sommige leden.

De niveauverschillen zijn soms te groot om leuk te spelen.

Het venijn van homo's onderling.

De trainingstijd is erg laat op de avond en er mogen wel meer vrouwen lid worden.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

De 27 respondenten die aangaven waarom ze gestopt waren bij een homosportvereniging benoemden grotendeels praktische belemmeringen, zoals te druk/geen tijd (n=5), blessures (n=5), verhuizing (n=4) en/of afstand (zie kader 5.3). Daarnaast gaven deze oud-leden aan het niet leuk meer te vinden (n=4) en/of zich er niet (meer) thuis te voelen (n=4) (zie kader 5.3).

Kader 5.4 Toelichting redenen oud-leden om homoclublidmaatschap op te geven (open antwoorden)

Ik verhuisde van Amsterdam naar Hilversum. Doordat wij laat moesten zwemmen was het moeilijk om met het openbaar vervoer te reizen.

De afstand om wekelijks van Friesland naar Amsterdam te komen werd mij te veel.

Ik ging zingen in een homokoor en de repetitie viel op dezelfde dag. En de andere trainingstijden waren te laat in de avond.

Het was op vrijdagavond en die wilde ik vrij houden voor tijd met vrienden.

Mijn ex zat bij dezelfde club en de sfeer tussen ons was niet goed. Ik heb toen de keuze gemaakt om te stoppen.

Ik kreeg een hartinfarct.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

5.2 DE WAARDE VAN REGULIERE COMPETITIES EN LHBT+-SPORTEVENEMENTEN

ZICHTBAARHEID BINNEN REGULIERE SPORTCOMPETITIES

De helft van de leden van lhbt+-sportverenigingen (52%) heeft in de afgelopen twaalf maanden wedstrijdsport beoefend. Ongeveer een derde van de leden (29%) speelt namens zijn of haar lhbt+-sportvereniging wedstrijden/competities/toernooien, die door een sportbond aangesloten bij NOCNSF zijn erkend, in regulier verband. Sommigen geven aan de deelname aan reguliere competities en toernooien belangrijk te vinden met het oog op de emancipatie van lhbt+-personen in de sport.

'Vooral die competities en die wedstrijden maakten het voor mij zinvol om in een reguliere competitie als DGLA'er aan de start te verschijnen. Om toch te laten zien: we zijn er. Wellicht niet al te groot, maar wel aanwezig. Die zichtbaarheid, die competitie, vond ik belangrijk.' (ERIK, DGLA)

'Toen wij bijvoorbeeld de eerste keer in Kampen kwamen, dat een behoorlijk christelijk bolwerk is, hadden zij ook zoiets van: 'daar komen ze aan met hun handtasjes, dus dat kan nooit wat zijn'. Maar we zwommen ze er gewoon gigantisch uit, omdat wij veel meer ervaring hadden in het masterzwemmen dan reguliere clubs waar het masterzwemmen nog helemaal niet zo in was. Ze zagen dat wij net als ieder ander normale mensen zijn die normaal zwemmen met dezelfde regels, en die normale zwembroeken aan hebben en echt niet met veren in onze kont en bloemen op onze badmuts in het water liggen. De keer daarop belden ze om te vragen 'doen jullie dit jaar ook weer mee?' Dan denk ik, dat je goed bezig bent.' (LOU, NAT UTRECHT)

Opvallend is dat juist in traditionele mannensporten, waar de acceptatie en inclusie van homoseksualiteit nog het minst voortgeschreden is, Nederland geen 'roze' verenigingen binnen de reguliere competities kent. Zo doen de teams van Amsterdam Lowlanders (onderdeel van de reguliere Amstelveense Rugby Club) en Amsterdam Gay Soccer (zie portret) niet mee in de reguliere bondscompetities.⁵²

Behalve dat het spelen van wedstrijden of toernooien tot zichtbaarheid en daardoor tot het bijstellen van denkbeelden over homosporters onder andere teams kan leiden, kan het ook impact hebben op homosporters die bij de tegenstander spelen.

'Ik weet van een nieuwe speler bij ons in Heren 1 dat hij is overgestapt omdat hij vond dat zijn eigen team vorig jaar heel flauw over óns team deed na afloop van de wedstrijd.' (Joram, NETZO)

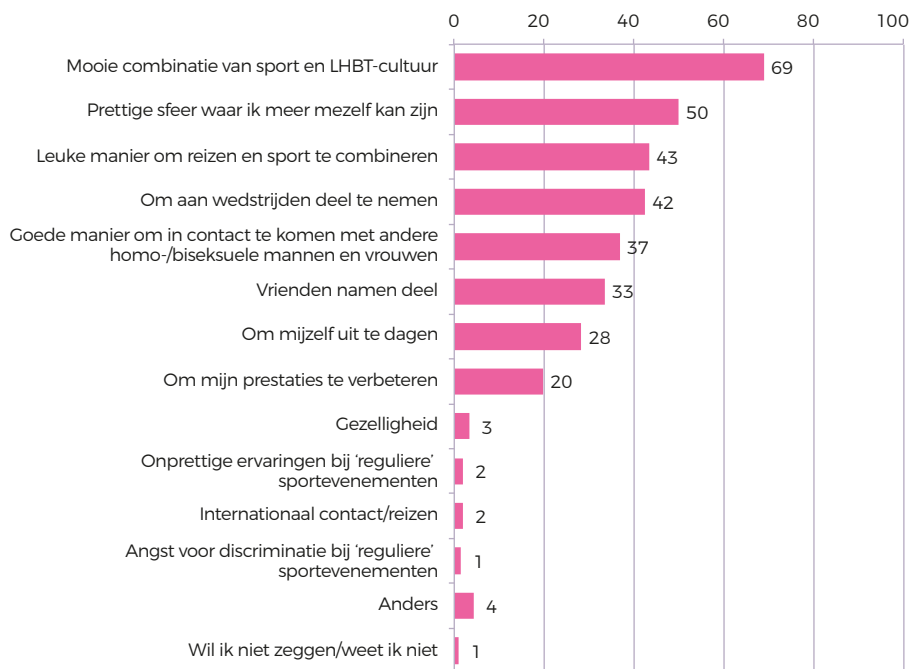
Netzo heren kampioen 3de klasse 2015 (Fotocollectie Netzo)

Hoewel de deelname aan reguliere sportwedstrijden en evenementen door homosportverenigingen de beeldvorming van tegenstanders over homosporters positief lijkt te kunnen beïnvloeden, vinden niet alle leden van lhbt+-sportverenigingen het prettig een mogelijke confrontatie aan te gaan. Deelname aan reguliere wedstrijden betekent namelijk een confrontatie met tegenstanders die mogelijk stereotiepe en negatieve denkbeelden over lhbt+-personen hebben. Hoewel de meeste leden geen negatieve ervaringen hadden bij reguliere clubs, kozen zij wel bewust voor een omgeving waarin ze zich nog meer thuis voelen. Omdat zij als oudere volwassenen meestal het hoogste prestatieve niveau achter zich hebben liggen en in hun 'vervolgcarrière' sociale aspecten naast prestatieve en competitieve aspecten belangrijker zijn, bieden vooral ook homo/lesbische sportevenementen - naast gezamenlijke trainingen - voor veel leden een uitgelezen mogelijkheid om het sporter- en homo-zijn te vieren.⁵³ Het is dan ook niet verwonderlijk dat een groter aandeel van de respondenten aangeeft aan lhbt+-sportevenementen te hebben deelgenomen dan aan reguliere sportevenementen.

LHBT+-SPORTEVENEMENTEN: COMBINATIES VAN SPORT EN (INTERNATIONALE) HOMOCULTUUR

Een derde van de leden van lhbt+-sportverenigingen (35%) gaf aan in het jaar voorafgaand aan het moment van onderzoek (begin 2020) te hebben deelgenomen aan een lhbt+-sportevenement zoals de EuroGames 2019 in Rome of een lhbt+-volleybaltoernooi of -zwem-evenement. Zeven op de tien leden van lhbt+-sportverenigingen (70%) zeggen ooit te hebben deelgenomen aan een sportevenement gericht op homo- en biseksuele mannen en/of vrouwen. De belangrijkste reden voor deelname aan een lhbt+-sportevenement is de combinatie van sport en homocultuur (69%), de prettige sfeer (50%), een leuke manier om reizen en sport te combineren (43%), de mogelijkheid om aan wedstrijden deel te nemen (42%) en de mogelijkheid om in contact te komen met andere homo- en biseksuele mannen en vrouwen (37%), zie figuur 5.4.

Figuur 5.4 Motieven deelname aan categorale homosportevenementen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Kader 5.4 Toelichting motieven deelname aan categorale homo-sportevenementen (open antwoorden)

Na 40 jaar gerookt te hebben besloot ik daar op 57-jarige leeftijd mee te stoppen. Zes maanden later begon ik met fitness. Toen ik in 1998 Boris Dittrich op tv hoorde vertellen dat hij mee ging doen aan een 10km-wedstrijdloop tijdens de Gay Games in Amsterdam, dacht ik: als hij dat kan, kan ik het ook, al was ik dan 16 jaar ouder dan hij. Ik startte zelfstandig met behulp van een trainingsschema uit een boekje en won brons in mijn leeftijdscategorie 55-59 jaar. Dat was voor mij zo'n opsteker dat ik sindsdien drie keer in de week train en veel wedstrijden loop. Ik heb vijf keer de marathon gelopen, tientallen halve marathons, Dam-tot-Damlopen en Zevenheuvelenlopen en doe dat nu ik 81 jaar ben nog steeds.

Ik voelde mij bijzonder en ook wel belangrijk, omdat ik meedeed aan een internationaal evenement. Het waren leuke evenementen, je zag vaak bekende gezichten, je moest reizen en soms overnachten met vrienden/clubgenoten.

De leden van mijn team zijn inmiddels vrienden van me en het is supermooi om samen een reis te maken om sport en gezelligheid te combineren.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

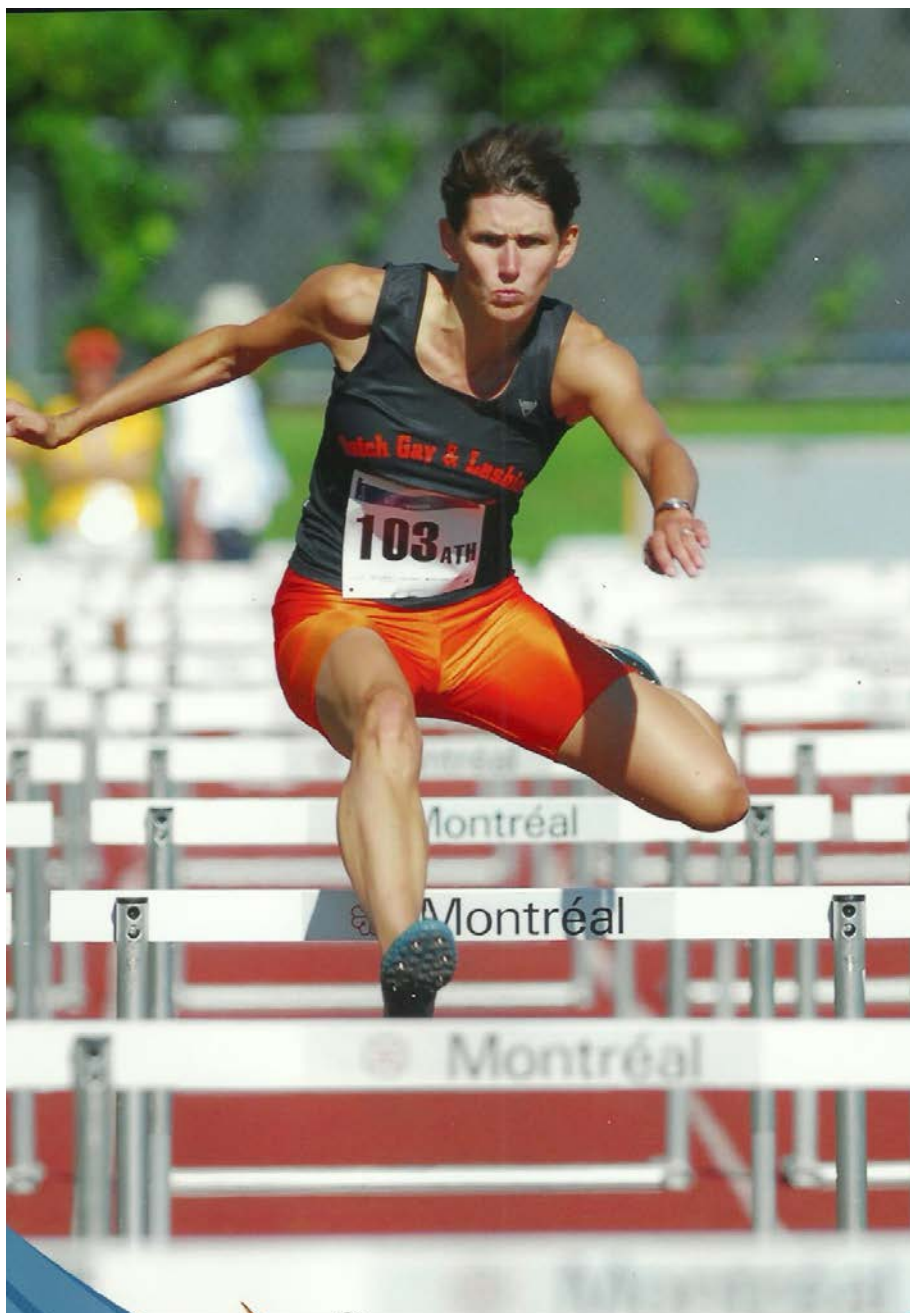
Evenals de deelname aan reguliere competities wordt de deelname aan lhbt+-sportevenementen ook gezien als een mogelijkheid om zichtbaarheid te geven aan lhbt+-sport.

'Ik vind dat de EuroGames in een regio of in een land echt kunnen bijdragen aan de zichtbaarheid en aan de legacy. Misschien ontstaat er een nieuwe club, misschien halen we nieuwe vrijwilligers naar lhbt+-sportclubs of reguliere sportclubs. Als je aan de gemeenschap kunt laten zien dat het eigenlijk gewoon sporten is, als je ervoor zorgt dat hetero's ook gewoon de mogelijkheid krijgen om mee te sporten, dan lijkt me dat alleen maar goed.' (LOU, EGLSF)

Voor meerdere clubs waren de Gay Games (mede) aanleiding voor de (officiële) oprichting (zie ook hoofdstukken 2 en 3) en vorm-(d)en lhbt+-sportevenementen een belangrijk onderdeel van de sportagenda.

'Er zijn door heel Europa elke maand wel een aantal zwemwedstrijden van andere gay zwemverenigingen. We gaan dan regelmatig net even de grens over, naar Düsseldorf, Brussel, Frankfurt, Praag, Barcelona en dat soort steden.'
(JEROEN, NAT UTRECHT).

'Sommige DGLA-leden komen voor de trainingen en dat is helemaal top! Maar voor mij zijn juist ook de wedstrijden hoogtepunten. Allereerst om de eer en naam van de club te vertegenwoordigen. Zeker in ons prachtige tenue is alleen dat al een feestje. Maar dan het sportieve: ik geniet enorm van bijvoorbeeld onze eigen Roze Loop en Pride Run, van meedoen in de masterscompetitie en de diverse marathonreizen met meerdere DGLA-leden. Maar als echte hoogtepunten in de DGLA-atletiek gelden toch de diverse Gay Games, Outgames en EuroGames.'
(OUD-VOORZITTER CINTA GROOS, DGLA; IN KRIEBEL E.A., 2019).

Agnes Elling tijdens World OutGames 2006 Montreal (Fotocollectie Agnes Elling)

Waar bovenstaande citaten weliswaar verwijzen naar het belangrijke sociale aspect van gezamenlijke deelname aan internationale homosportevenementen, lijkt er bij veel leden en clubs ook sprake te zijn van een terugkerend patroon van 'leuke uitjes' die de bijzondere glans van een unieke gebeurtenis hebben verloren.

'We zijn met 30 mannen en vrouwen naar Sydney voor de Gay Games in 2004 geweest, met dezelfde vlucht, hetzelfde hostel en ga zo maar door. Dat heb je nu niet meer. Het is misschien ook niet meer van deze tijd.' (JOHAN, KOUROS).

Voor de eerste deelname aan een groot evenement als de Gay Games maakte veelal een grote indruk, zelfs - of juist - voor voormalige topsporters:

'Ik heb het veel intenser beleefd dan al die toernooien die ik op hoog niveau en met het Nederlandse team heb gespeeld. Dat was allemaal mooi, maar hier was gewoon een extra dimensie. Helemaal mezelf zijn en ook nog eens dat kunnen doen wat ik het liefst deed. Twee uiteinden, van homo-zijn en sporten, die altijd elkaars tegenpolen zijn geweest in mijn carrière en die ik altijd afzijdig van elkaar hield, die kon ik eindelijk combineren.' (VOORMALIG PROFBASKETBALLER 'GERARD')⁵⁴

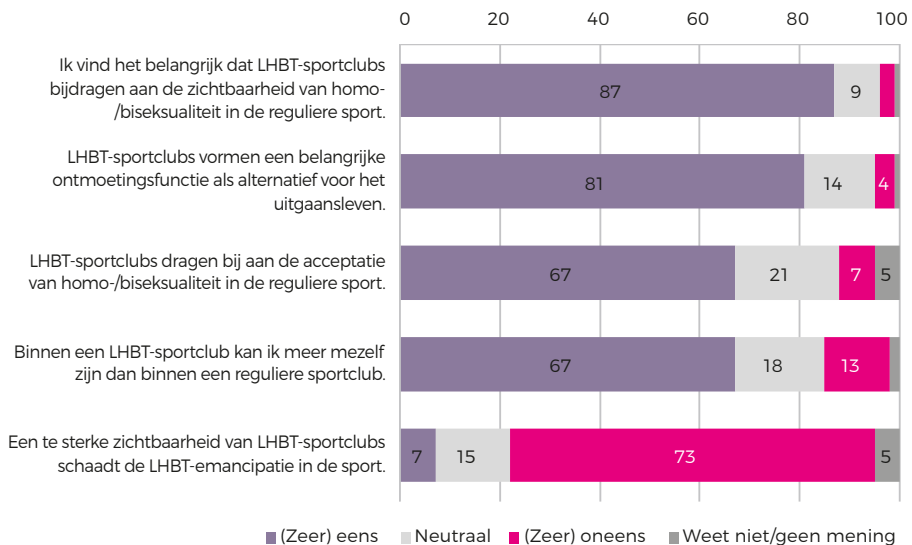
Ondanks het belang en de persoonlijke betekenissen die veel oprichters, bestuurders en leden toeschrijven aan deelname aan reguliere of lhbt+-wedstrijden en -evenementen, doet een groot deel van de leden van lhbt+-sportclubs helemaal niet mee aan wedstrijden.

5.3 EMANCIPATIE EN ACCEPTATIE DOOR LHBT+-SPORTCLUBS?

Behalve naar de persoonlijke motieven voor en betekenissen van deelname aan lhbt+-sportclubs en lhbt+-evenementen, is in de vragenlijst en interviews gevraagd naar de bredere maatschappelijke waarde van lhbt+-sportverenigingen.

Negen op de tien respondenten vinden het belangrijk dat lhbt+-sportverenigingen bijdragen aan de zichtbaarheid van homo- en bisexualiteit in de reguliere sport (figuur 5.5). Twee van de drie leden vinden dat lhbt+-sportverenigingen ook daadwerkelijk bijdragen aan de acceptatie van homo- en bisexualiteit in de reguliere sport. Slechts enkelen (7%) zijn van mening dat een te sterke zichtbaarheid van lhbt+-sportclubs de lhbt+-emancipatie in de sport schaadt.

Figuur 5.5 Maatschappelijke waarde van homosportclubs volgens leden (in procenten, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Uit de oprichtingsverhalen bleek ook al dat er verschillende 'stromingen' zijn binnen homosportclubs, onder meer in de mate waarin ze meer naar binnen of naar buiten gericht zijn. De mate waarin bestuurders en leden vinden dat lhbt+-sportverenigingen nodig zijn en al dan niet een emanciperende of activistische boodschap dienen uit te dragen, onder meer in naamgeving, kan nog steeds aanleiding zijn tot felle discussies.

'Forcing is een term waarmee je iemand uitnodigt te spelen. De discussie in de vereniging een aantal jaar geleden was of de naam niet te agressief zou zijn, omdat forcing natuurlijk 'dwingen' betekent. Zou dat niet te bedreigend zou zijn voor niet-gay sporters? Op een gegeven moment is er een voorstel voor naamsverandering ingediend, maar daar werd heftig op gereageerd binnen de vereniging. We moeten dat juist laten staan want het is een statement, het is een spelelement, en als je de naam verandert dan zouden we ons ondergeschikt maken aan de gevoelens van anderen. Behalve dat het gewoon leuk is om met gays te spelen, is het ook wel een klein emancipatiebeweginkje eigenlijk, ook al wordt dat niet expliciet in de statuten vastgelegd. Door mij en ook wel door anderen wordt dat wel meegenomen.'

(WILLEM, GAY FORCING)

Er bestaan verschillen tussen leden en bestuurders over de mate en richting waarin lhbt+-clubs en evenementen ook politieke betekenis hebben en vooral (moeten) laten zien dat homo's 'normale' sporters zijn of dat ze de reguliere sportwereld juist ook op andere wijzen willen uitdagen.⁵⁵ Voorbeelden hiervan zijn provocerende clubnamen, kleding en/of 'campy' activiteiten zoals een verklede estafette bij atletiekwedstrijden of het sinds 1982 bestaande fameuze Pink Flamingo-spektakel, een combinatie van queer verkleedspel en synchroonzwemmen? Dergelijke verschillen in het benadrukken van vooral 'hetzelfde' of juist ook 'anders' zijn van lhbt+-sportclubs en -evenementen maken al enkele decennia deel uit van variaties in politieke boodschappen van een grotendeels gedepolitiseerde homosubcultuur.⁵⁶

*Eerste Pink Flamingo van Upstream Amsterdam tijdens Gay Games 1998
Amsterdam (Fotocollectie Upstream)*

Hoewel de meeste oprichters en bestuurders zich uitspraken over het belang van continue aandacht voor homo-acceptatie in de reguliere sport en de samenleving als geheel, lijkt de emancipatiebeweging in de beginjaren van de lhbt+-sportverenigingen sterker aanwezig dan anno 2020.

Het waren in die tijd vaak de eerste personen die openlijk homoseksueel waren binnen hun tak van sport.

'Vroeger waren we veel strijdbaarder dan nu. Bij de demonstratie bij het Scheepvaartmuseum tegen de Russische antihomowet tijdens het bezoek van Poetin in 2013 was ik echter blij verrast dat er zoveel jongeren waren. Ik denk dat we toentertijd bij Tiggertje wel wekelijks op de barricades stonden. We waren alleen maar strijdbaar en bezig met homo-emancipatie' (EDWARD, TIJGERTJE)

'Volgens mij ben ik rond 1979 in de roeiwereld uit de kast gekomen. Dat was daar wel een dingetje. Ik liep in die tijd met een roze driehoek op mijn kleren en daar was ik behoorlijk fanatiek in. Het bestuur van de roeibond heeft toen een keer vergaderd over die roze driehoek, toen ik werd uitgezonden naar internationale wedstrijden in Luzern. Binnen het bestuur was de vraag of ze mij moesten verzoeken die roze driehoek maar thuis te laten. Uiteindelijk was de meerderheid er voor om dat niet te vragen en werd ik mét driehoek uitgezonden. In die tijd werden er wel af en toe lullige opmerkingen over mijn homoseksualiteit gemaakt, maar nooit rechtstreeks tegen mij.' (HANS, ROEIEN/GUTS)

Naast het idee dat het activisme vroeger een grotere rol speelde dan nu, lijkt de noodzaak tot blijvend activisme ook per tak van sport te verschillen.

'Het is allemaal reuze gezellig, hoor, maar vanuit emancipatie-oogpunt denk ik dat het niet noodzakelijk is om een specifieke bridgevereniging te hebben.' (WILLEM, GAY FORCING)

Deze bestuurder geeft aan dat binnen het bridgen geen weerstand bestaat tegen lhbt+ers, waardoor leden de vereniging mogelijk minder als een noodzakelijke emancipatiebeweging zien, dan bijvoorbeeld bij het mannenvoetbal. De emancipatiebeweging bij Nederlands enige homovoetbalvereniging lijkt echter ook geen belangrijk thema te zijn onder de (relatief jonge) leden.

'Er zit niet een hele emanciperende gedachte achter. We krijgen wel regelmatig persverzoeken: zo was er iets van tv waarvoor ze langskwamen en er is een keer een student journalistiek geweest die graag een item wilde maken. Daar hebben we het dan wel over en daar doen we dan wel aan mee. Maar het gros van ons team heeft niet veel behoefte om daarmee bezig te zijn. Het is gewoon relaxed voetballen met zijn allen en dat is het een beetje.' (BART, GAY SOCCER AMSTERDAM)

Ook een respondent van de enquête geeft aan de stelling over het belang om via lhbt+-sportclubs bij te dragen aan de zichtbaarheid van homo's in de reguliere sport, verwarrend te vinden: 'je doel is niet om een maatschappelijke punt te maken, vind ik.' En een ander beaamt: 'Niet alles is politiek, homosportverenigingen vind ik gewoon gezellig.'

DE LHBT+-SPORTVERENIGING ALS (ALTERNATIEVE) ONTMOETINGSPLEK OF 'FAMILIE'

Een belangrijke functie die aan lhbt+-sportclubs wordt toegekend door acht op de tien leden is de ontmoetingsfunctie voor gelijkgestemden, deels als alternatief voor het uitgaansleven. Deze functie zagen we in paragraaf 5.1 al duidelijk benoemd als belangrijke reden voor mensen om lid van een lhbt+-club te worden. De emanciperende waarde van homosportverenigingen en -evenementen is juist ook gelegen in een relatief onbekommerde vrijetijdsbesteding. Veel geïnterviewde oprichters en bestuurders benoemen dat homo's over het algemeen vrijwel zonder problemen bij reguliere verenigingen kunnen sporten. Niettemin worden homosportverenigingen over het algemeen als meer toegankelijk ervaren. Twee op de drie leden voelen dat ze meer zichzelf kunnen zijn binnen een lhbt+-sportclub. Ook in relatief homo-inclusieve steden als Amsterdam behouden homosportclubs een belangrijke sociale waarde binnen de lhbt+-gemeenschap. ⁵⁷

'Binnen de sport is het, zeker voor Amsterdam, een belangrijke vereniging die heeft bijgedragen aan verdere emancipatie. Ook emancipatie in de zin van: een soort van grote familie. Heel belangrijk. Want toen we ooit begonnen met de oprichting zeiden we: het is voor de sport, maar het is ook dat mensen een plek hebben om bij elkaar te komen, sociaal gezien. En dat zie je bij Smashing Pink nog steeds heel sterk en ik denk dat iedereen die lid is dat kan beamen.'

(ED, SMASHING PINK)

'Godzijdank bestaan er lhbt+-clubs, een van de weinige sportclubs waar transgenderpersonen in de sport nog enigszins geaccepteerd worden.' (UIT DE OPEN-ANTWOORDENVRAGENLIJST)

Binnen verenigingen bestaan de meer naar buiten gerichte emanciperende/activistische functie waarbij zichtbaarheid, 'bewijzen' en uitdagen centrale elementen vormen, en de meer intern gerichte sociale, sportieve, culturele en ontmoetingsfunctie veelal naast elkaar, maar hebben ze verschillende accenten.

TOT SLOT

Leden benoemen overwegend positieve redenen om te kiezen voor een homo/lhbt+-sportclub. De combinatie tussen prestatie en gezelligheid en de mogelijkheid om in contact te komen met andere homo- en biseksuele mannen en vrouwen waren de belangrijkste redenen om lid te worden. Een kleine minderheid geeft aan dat (ook) negatieve aspecten als (angst voor) onprettige ervaringen of discriminatie bij reguliere sportverenigingen een rol speelden. Hoewel de meeste leden geen negatieve ervaringen hadden bij reguliere clubs, kozen zij wel bewust voor een omgeving waarin ze zich nog meer thuis voelen. Voor veel leden is hun betrokkenheid bij een homosportclub en (internationale) homosportevenementen van grote persoonlijke betekenis, zowel sportief als (psycho) sociaal. Daarin ligt dan ook de belangrijkste emancipatoire waarde. Daarnaast hechten ook veel leden aan de bredere maatschappelijke emanciperende waarde: dat homosportclubs bijdragen aan de zichtbaarheid en acceptatie van homo- en biseksualiteit in de reguliere sport. Wel bestaan verschillende 'stromingen' binnen homosportclubs over de mate waarin ze een emanciperende of activistische boodschap dienen uit te dragen en de meer intern gerichte sportieve en sociaal-culturele ontmoetingsfunctie.

(Fotocollectie Amsterdam Waterproof)

UITGELICHT: DE POTIGE DAMES

Naam:	De Potige Dames
Opgericht:	1994
Plaats:	Amsterdam en omgeving
Sporttak:	Wandelen
Ledenaantal:	± 90
Organisatievorm:	Geen officiële vereniging

Zoals het nu gaat loopt het eigenlijk wel goed.

De Potige Dames is een wandelinitiatief uit Amsterdam, opgericht in 1994 voor lesbische en biseksuele vrouwen.⁵⁸ Het initiatief voor De Potige Dames is gestart door een handjevol vrouwen. Inmiddels zijn ongeveer 90 vrouwen van middelbare leeftijd verbonden aan De Potige Dames. Volgens de club 'loopt gelukkig niet iedereen elke keer mee!'

ORGANISATIE EN FINANCIËN

De Potige Dames is geen officiële vereniging, maar een wandelgroep, waarbij betrokken wandelaars wel worden aangeduid als 'leden'. Een vierhoofdig 'bestuur' draagt de zorg voor de ledenadministratie, het opstellen en versturen van nieuwsbrieven, het beantwoorden van de mail en het actueel houden van de website. De meeste taken liggen in handen van één kartrekker, die reeds 15 jaar actief is: *'Omdat ik er zo in zit, ben ik van alles op de hoogte en ik zou het best moeilijk vinden om dat los te laten.'*

Het 'bestuur' draagt ook de verantwoordelijkheid voor de financiële zaken. Jaarlijks wordt er van de 'leden' een bijdrage van 12,50 euro gevraagd. Deze bijdrage vormt de enige inkomstenbron van de club en wordt geïnvesteerd in het aanhouden van een zakelijke rekening, het onderhoud van de website, in cadeaubonnen als bedankje voor leden die iets organiseren voor de groep en in hapjes en drankjes op jaarlijks terugkerende activiteiten zoals een nieuwjaarsborrel.

De wandelclub is in eerste instantie opgericht als Amsterdams clubje, maar inmiddels komen de betrokken vrouwen verspreid uit het hele land. Ongeveer de helft van de wandelaars woont in Amsterdam, de overige deelnemers komen veelal uit andere delen van de Randstad.

EEN OPEN EN GEZELLIG KARAKTER

De Potige Dames omschrijven zichzelf als open en gezellig; een plek waar je je direct thuis voelt. Het sociale element is dan ook belangrijk voor de vrouwen. *'Iedereen is eigenlijk altijd wel aan het kletsen. En dat sociale, die gezelligheid, dat staat, naast het wandelen zelf, altijd op 1.'* Regelmatig meewandelen wordt als voorwaarde gezien voor het behoud van binding met de andere wandelaars. Maar niet iedereen loopt elke keer mee. Gemiddeld lopen er zo'n 12 dames mee met een wandeling. Dat aantal is onder meer afhankelijk van de te lopen afstand. Per maand worden gemiddeld twee wandeltochten georganiseerd die in afstand variëren tussen de 10 en 18

kilometer. Elke tweede zondag van de maand wordt er een nieuwe tocht gemaakt en deze wordt vervolgens op de vierde zaterdag van de maand herhaald. Bij een wandeling wordt altijd rekening gehouden met een pauze bij een horecagelegenheid. De organisatie van de wandeltochten ligt bij de deelnemers zelf. Er zijn geen specifieke regels of kaders voor het organiseren van de wandeltocht. *'We zijn al heel blij als iemand een wandeling wil organiseren. Hoeveel kilometer en waar dat dan is, dat laten we bij de ander.'* Als blijk van waardering ontvangt een organisator van een wandeling een VVV-cadeaubon van 15 euro.

TWEE WANDELTOCHTEN VAN EEN KILOMETER OF 15 PER MAAND MET HALVERWEGE EEN HORECAGELEGENHEID

Jaarlijks is er een nieuwjaarsreceptie met hapjes en drankjes, aansluitend op een wandeling in de buurt van Amsterdam. Ook wordt ieder jaar een clubweekend georganiseerd en viert de wandelclub elke vijf jaar haar jubileum. Een enkele

keer vond er een uitwisseling plaats met andere wandelgroepen, zoals het landelijke *Vrouwenwandelpad* en 'de meiden uit het Zuiden' van *Prettig gespoord*.

DE TOEKOMST

De wandelgroep kende de laatste jaren een daling in het aantal deelnemende dames; van rond de 140 in 2015 naar ongeveer 90 vrouwen in 2020. De oorzaak hiervan ligt in sommige gevallen bij persoonlijke omstandigheden, zoals het niet regelmatig genoeg mee kunnen wandelen. Soms vindt men de afstanden te groot en het wandeltempo te hoog. Factoren die samenhangen met de steeds stijgende leeftijd van de leden. *'Toen ik 20 jaar geleden lid werd, was ik gemiddeld qua leeftijd. Nu ben ik dat nog steeds, maar we zijn dus een oudere groep geworden. Dan stoppen er ook vaker vrouwen vanwege gezondheidsproblemen.'* Daarnaast zouden slapende leden zijn afgehaakt: *'Vroeger hadden we meer leden, maar ook meer slapende leden. Die betaalden elk jaar, maar die*

zag je nooit.' De relatief hoge gemiddelde leeftijd van rond de 60 jaar maakt dat jongere vrouwen zich wellicht minder snel aansluiten bij De Potige Dames.

Hoewel een andere wandelgroep voor lesbische vrouwen onlangs werd opgeheven, zijn er ook nieuwe initiatieven ontstaan, zoals wandelingen voor 50-plussers vanuit het Roze Stadsdorp Amsterdam, waar geen jaarlijkse financiële vergoeding gevraagd wordt en die daarmee iets vrijblijvender zijn.

Het 'bestuur' van De Potige Dames ziet overigens geen directe problemen voor de toekomst. Er wordt niet ingezet op ledenwerving. *'Tot nu toe is dat niet nodig geweest. Nu zijn we met 90 wandelaars en meestal zijn het er aan het einde van het jaar 100. Dus als het zo blijft is het goed te doen.'*

Fotocollectie De Potige Dames

30 jarig jubileum Netzo - Amsterdam Canal Pride 2018 (Fotocollectie Netzo)

IN NEDERLAND

6. ERVAREN WEERSTAND EN ONDERSTEUNING

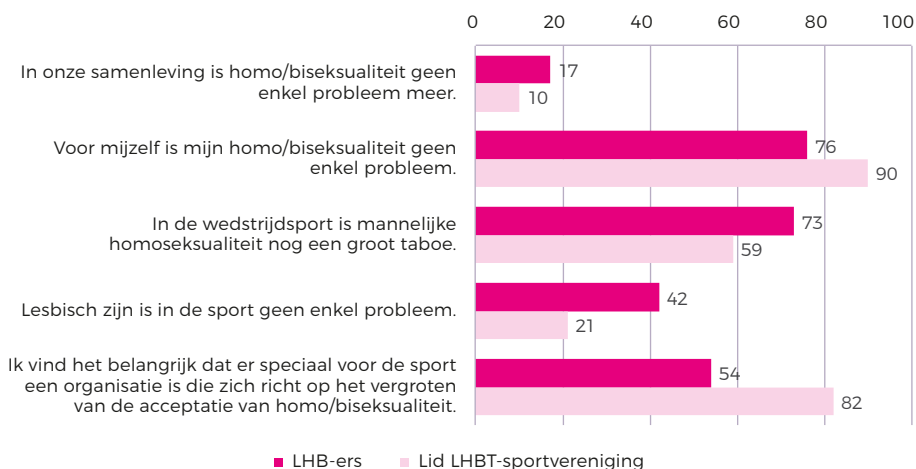

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op ervaren weerstand én ondersteuning van de georganiseerde lhbt+-sport vanuit de reguliere sportwereld, de lhbt+-gemeenschap en de samenleving als geheel. Hoe kijken de Nederlandse bevolking als geheel en homo- en biseksuelen die geen lid zijn van een homosportclub aan tegen homosportclubs en in welke mate wordt er samenwerking of tegenwerking ervaren door leden en oprichters/bestuurders?

LEDEN HOMOSPORTCLUBS MINDER POSITIEF OVER HOMO-ACCEPTATIE IN DE REGULIERE SPORT

Het is niet verrassend dat leden van lhbt+-sportverenigingen vaker aangeven dat hun homo- of bisexualiteit voor henzelf geen enkel probleem vormt (90%) vergeleken met de gehele groep homo- en biseksuele personen in Nederland (76%; zie figuur 6.1). Leden van homosportclubs kiezen ten slotte bewust voor een vereniging met een expliciete homo-lesbische signatuur. Homosportverenigingen bevinden zich bovendien in de grotere, progressievere steden, waar sowieso meer aanbod voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen is. Niettemin is slechts een minderheid van alle lhb'ers, ongeacht homosportclublidmaatschap, van mening dat homo-acceptatie in de samenleving geen enkel probleem meer is. Opvallend is dat leden van homosportverenigingen wat positiever zijn over homo-acceptatie in de mannenwedstrijdsport vergeleken met de gehele groep lhb'ers en juist beduidend minder positief over de acceptatie van lesbische vrouwen in de sport. Volgens zes op de tien homosportclubleden tegenover driekwart van alle lhb'ers is mannelijke homoseksualiteit in de wedstrijdsport nog een groot taboe. En volgens twee op de tien homosportclubleden tegenover vier op de tien lhb'ers is lesbisch zijn in de sport geen probleem (meer). Deze verschillen lijken mede verklaard te kunnen worden door de sterke oververtegenwoordiging van homomannen in lhbt+-sportclubs, die juist relatief minder sterk vertegenwoordigd zijn in de reguliere georganiseerde (wedstrijd)sport.⁵⁹ Vooral leden van homosportclubs onderschrijven het belang van organisaties zoals de John Blankenstein Foundation en Pride & Sports, die zich richten op het vergroten van de homo-acceptatie in de reguliere sport (zie kader 6.1 en ook hoofdstuk 1).

Figuur 6.1 Stellingen over homo-acceptatie in de sport; door leden van homosportverenigingen (n=263) en een steekproef onder homo-/biseksuele mannen en vrouwen in Nederland (LHB; n=716) (in procenten (helemaal) mee eens)

Bron: Mulier Instituut, steekproef op basis van screening online onderzoekspanel Motivaction 2019 (onderzoek sportgedrag en ervaringen LHB); peiling (oud)leden homosportclubs 2020.

Kader 6.1 Toelichting stellingen ten aanzien van homo-acceptatie in de sport (open antwoorden)

Gezien de huidige tendens in de maatschappij waarbij homoseksualiteit getolereerd wordt maar niet geaccepteerd, zal het voor jonge homo's moeilijker worden om zichzelf te zijn binnen de sportwereld.

Het vergroten van de acceptatie is mijns inziens de rol van Pride and SportsAmsterdam.

Het vergroten van de acceptatie zou je via de bonden moeten regelen, dus elke sportbond zou aandacht (lees: een accountmanager) moeten hebben voor lhbt+.

Het inrichten van de organisatie van het vergroten van de acceptatie kun je invullen door een soort helpdesk 'hoe red ik me binnen de reguliere clubs?'.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

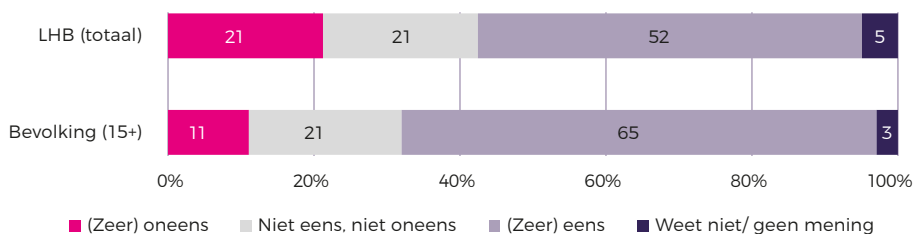
Deze kritische attitude tegenover homo-acceptatie in de reguliere sport, is echter voor de meerderheid geen hoofdreden om lid te worden van een homosportclub, zo zagen we in het vorige hoofdstuk. De meeste leden voelden zich niet zozeer onveilig of niet welkom in de reguliere verenigingssport, maar kiezen vooral vanuit een positieve motivatie voor een homosportclub: omdat ze zich daarbinnen nog meer thuis voelen. Maar het onder gelijkgezinden sporten kan ook negatieve reacties of tegenwerking oproepen, zeker wanneer homosportclubs actief en zichtbaar zijn in de reguliere bondscompetities.

**EEN ZEKERE MATE VAN HOMO-ACCEPTATIE IN DE
SAMENLEVING EN DE SPORT IS EEN VOORWAARDE VOOR
HET KUNNEN BESTAAN VAN FORMELE EN ZICHTBARE
HOMOSPORTVERENIGINGEN**

WEINIG BEGRIP VOOR APARTE HOMOSPORTVERENIGINGEN IN NEDERLAND ÉN ONDER HOMO'S

Uit diverse bevolkingsonderzoeken sinds 2008 blijkt dat het draagvlak onder de Nederlandse bevolking voor aparte sportverenigingen voor homo- of biseksuele mannen en vrouwen gering is. Dit is nagenoeg onveranderd in de afgelopen vijftien jaar. Twee derde van de Nederlandse bevolking onderschrijft de stelling dat ze het onzin vinden dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homo- of biseksuele mannen en vrouwen. Dit lijkt vooral een uiting van een soort 'normatieve inclusie' te zijn, vergelijkbaar met de afwijzing van etnisch categorale sportclubs.⁶⁰ Het zich organiseren in aparte sportverenigingen wordt veelal als onnodig en onwenselijk gezien, als een vorm van zelfuitsluiting. Overeenkomend met het geringe begrip voor homosportverenigingen onder de Nederlandse bevolking als geheel, is ook de helft van de homo- en biseksuele mannen en vrouwen het (zeer) eens met de stelling dat het onzin is dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homo- of biseksuele mannen en vrouwen (zie figuur 6.2.).

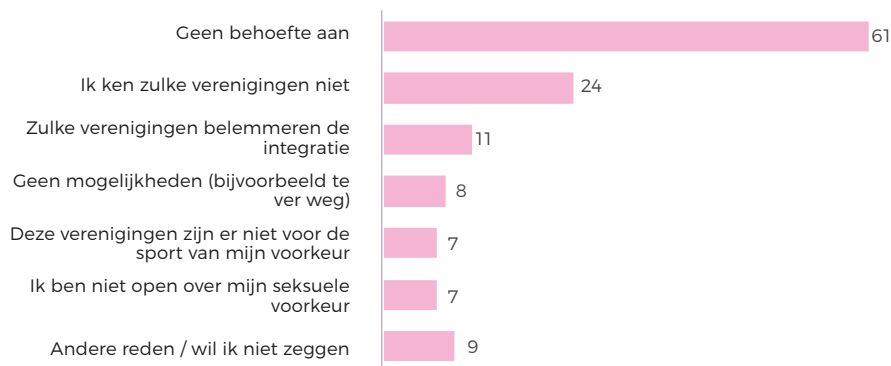
Figuur 6.2 Stelling: 'Dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen vind ik onzin'; online steekproeven Nederlandse bevolking 15+ (n=1.509) en homo- en biseksuele mannen en vrouwen in Nederland (n=716) (in procenten)

Bron: Mulier Instituut, peiling Nederlandse bevolking via onderzoekspanel GfK/Intomart (Nationaal Sportonderzoek voorjaar 2020; steekproef op basis van screening online onderzoekspanel Motivaction 2019, (onderzoek sportgedrag en ervaringen LHB).

Voor zover bekend bevinden alle homosportverenigingen zich in de grotere steden, om de eenvoudige reden dat er voldoende 'massa' moet zijn. Zo'n 5-10 procent van de bevolking heeft een niet-heteroseksuele voorkeur en bovendien zijn de meeste homo's niet actief bij een (homo)sportclub. Onderzoek onder homo- en biseksuele mannen en vrouwen heeft laten zien dat ongeveer een op de drie homo- en biseksuele mannen en vrouwen lid is van een sportvereniging en dat ongeveer één op de tien respondenten lid is (geweest) van een lhbt+-sportvereniging. De meerderheid van de respondenten heeft nooit in lhbt+-verband gesport omdat ze daar geen behoefte aan heeft (61%, figuur 6.3). Een kwart lijkt mogelijk wel interesse te hebben, maar geeft aan niet bekend te zijn met dergelijke verenigingen; dat geldt vooral voor biseksuele vrouwen (33%). Daarnaast geeft een op de tien aan dat ze geen mogelijkheden zien om lid te worden, omdat deze clubs bijvoorbeeld te ver weg zijn. Niet iedereen wil en kan op en neer reizen tussen Den Bosch en Amsterdam om bij een specifieke homosportclub te trainen.

Figuur 6.3 Redenen om geen lid te zijn (geweest) van homosportverenigingen volgens homo/biseksuele personen (in procenten, n=672)

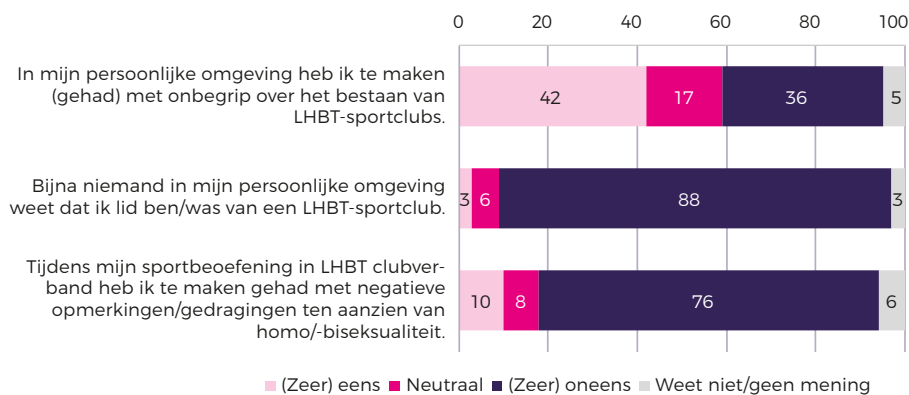
Bron: Mulier Instituut, steekproef op basis van screening online onderzoekspanel Motivation 2019, (onderzoek sportgedrag en ervaringen LHB).

Een op de tien respondenten geeft aan niet te sporten bij lhbt+-sportclubs omdat deze de integratie zouden belemmeren; dat geldt vooral biseksuele mannen (19%). Deze groep homo- en biseksuelen wijst homosportclubs dus expliciet af, terwijl de grootste groep niet-leden vooral een geringe belangstelling benoemt.

VIER OP TIEN LEDEN LHBT+-SPORTVERENIGINGEN HEBBEN TE MAKEN MET ONBEGRIP

Gezien de bestaande negatieve beeldvorming over het bestaan van homosportclubs onder de Nederlandse bevolking als geheel en tevens onder een groot deel van de gehele groep homo- en biseksuele mannen en vrouwen, is het niet verrassend dat veel leden van homosportverenigingen met onbegrip te maken krijgen over de reden waarom zij zich apart organiseren (zie kader 6.2). Vier op tien leden van homosportverenigingen geven aan in hun eigen persoonlijke omgeving te maken hebben (gehad) met onbegrip over het bestaan van lhbt+-sportverenigingen (figuur 6.4).

Figuur 6.4 Ervaren onbegrip en negatieve reacties (in procenten, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Kader 6.2 Toelichting ervaren onbegrip en negatieve ervaringen lidmaatschap homosportclub (open antwoorden)

Ik moet me wel vaak verdedigen over het bestaansrecht van een lhbt-sportclub.

De vraag 'Waarom moet dat apart?' wordt nogal eens gesteld. Er worden opmerkingen gemaakt als 'wij mogen niet meedoen, dat is discriminatie.' Dat zijn reacties van mensen die weinig invoelingsvermogen hebben in minderheden.

Dat homo's elkaar opzoeken en in clubverband met elkaar willen sporten vind ik niet vreemd. Het is normaal zelfs. Groeperingen zoeken elkaar immers op. Er zijn niet voor niets Engelse clubs in Nederland en over de hele wereld. Ook Marokkanen en Turken hebben hun eigen clubs. Zelfs Nederlanders hebben overal ter wereld hun eigen clubs.

In de heterosettings vindt men het (te) vaak onzin dat er aparte lhbt-verenigingen zouden moeten zijn. 'Dat is immers nergens voor nodig.'

Onbegrip over het bestaan van deze sportclubs is vaak toe te schrijven aan de heteronormatieve samenleving. Je moet dus altijd uitleggen dat sporten onder gelijkgestemden fijn is en dat het niet om het douchen gaat. Ik denk dat er altijd wel iets van onbegrip overblijft waarom we apart moeten sporten in het zogenaamd tolerante Nederland. Ik vind het juist fijn om bijvoorbeeld met mijn homosportvrienden over het Eurovisiesongfestival te praten zonder gekke gezichten. Ik hoef tenminste niet over voetbal te lullen. Verder vind ik het juist leuk om wedstrijden te winnen van hetero-clubs. We zijn niet de watjes die jullie soms denken, dat we zijn.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

In verhouding met het aandeel van de (lhb) bevolking dat het bestaan van categorale homosportverenigingen onzin vindt, ligt het percentage leden van homosportverenigingen dat hiermee geconfronteerd wordt relatief laag. Waarschijnlijk bevinden zij zich in een sociale omgeving of homosociale 'bubbel', waarin er bovengemiddelde acceptatie voor deze verenigingen bestaat.

'Ik krijg weleens vragen van mensen 'is dat nou nodig een aparte lhbt+-zwemvereniging?' We vinden het gewoon leuk, is het enige antwoord dat ik kan geven. Of het nodig is? Nee, waarschijnlijk niet, maar we vinden het gewoon leuk. En het kan. Afen toe moet je jezelf verantwoorden naar buiten toe. 'Wat is de meerwaarde?' Dat je leuk, sportief en sociaal met elkaar bezig bent, dat is de meerwaarde.' (HERMAN, ZWEM GOUD)

Bovenstaande bestuurder ziet lhbt+-sportverenigingen voornamelijk als ontmoetingsplek voor gelijkgestemden en is van mening dat het bestaan van de homosportclubs niet (langer) nodig is om voor iedereen een veilige sportomgeving te bieden. Dit in tegenstelling tot andere bestuurders, die toch ook het creëren van een veilige sportomgeving als weerwoord geven, wanneer vragen worden gesteld over het nut van het bestaan van categorale homosportverenigingen. Een bestuurder gaf aan dat - als mensen de essentie van de vereniging begrijpen - de weerstand meestal ook verdwijnt.

'Ze hebben al gauw in de gaten dat het gewoon om het zwemmen gaat en dat het homo-zijn een bijzaak is. Dan is dat helemaal niet zo raar meer. Waarom gaan motorclubs, mannen met baarden die er allemaal hetzelfde uitzien, elkaar opzoeken en vormen ze een vereniging? Omdat ze aansluiting zoeken bij gelijkgestemden. Dat is bij ons ook zo en niets meer dan dat. Zo simpel is het, dat is mijn verhaal en daar geloof ik ook altijd in. Natuurlijk probeer je met elkaar een veilige omgeving te zoeken maar het is niet zo dat het elders per definitie onveilig is.' (HENK, KETELBINKIE)

Aanvullend op deze constatering kan ook gesteld worden dat een zekere mate van homo-acceptatie in de samenleving en de sport ook een voorwaarde is voor het kunnen bestaan van formele en relatief zichtbare homosportverenigingen. Ondanks het (blijvende) onbegrip houden weinig leden hun homoclublidmaatschap verborgen. Slechts 3 procent van de leden geeft aan dat bijna niemand in zijn of haar persoonlijke omgeving weet heeft van

*Goud damesteam waterpolo Gay Swim Amsterdam - Gay Games 2002
Sydney (Fotocollectie Jeannette Nijboer)*

het clublidmaatschap. Naast onbegrip over het bestaan van homosportclubs, heeft een op de tien (oud)leden tijdens zijn of haar sportbeoefening in categoriaal verband (ook) te maken gehad met negatieve opmerkingen of gedrag van anderen. Voornamelijk door tegenstanders en/of bij sportevenementen in het buitenland. Zo werden de atletiekwedstrijden tijdens de World Outgames in Kopenhagen in 2009 opgeschrikt door projectielen die van buitenaf op de baan werden gegooid en werden de EuroGames in Boedapest in 2012 achter schermen georganiseerd vanwege gevreesde tegenwerking van de autoriteiten.⁶¹

Kader 6.3 Toelichting negatieve ervaringen lhbt+-sportevenementen (open antwoorden)

De negatieve ervaringen waren er vooral in buitenland of bij meer zichtbare evenementen. Maar gelukkig overwegend leuke ervaringen.

Met name door jury's in het buitenland wordt het lhbt+-zwemmen niet altijd serieus benaderd.

In het zwembad van andere bezoekersgroepen naar de gay zwemclub als geheel.

Voorbeeld: we trainen op een atletiekbaan; in het midden daarvan is een voetbalveld waar ook met plezier gesport wordt. Interactie was vriendelijk, tot ze er - na vele maanden! - achter kwamen dat we homo's zijn. Dan komen de onaardige opmerkingen op gang.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

WISSELENDE ERVARINGEN MET SAMENWERKING REGULIERE SPORT

Zoals in hoofdstuk 3 al genoemd, zijn veel van de (nog) bestaande homosportverenigingen aangesloten bij de reguliere nationale sportbonden in hun tak van sport. De voornaamste reden hiervoor is de mogelijkheid om aan wedstrijden en competities van die bonden deel te kunnen nemen, op zowel recreatief als meer prestatief niveau. En om de door homosportverenigingen zelf georganiseerde wedstrijden officiële bondswedstrijden te laten zijn en met bonds-officials te kunnen organiseren en (master)records erkend te zien. Zo werd tijdens de atletiekwedstrijden van de Gay Games in 1998 in Amsterdam het Nederlands record polsstokhoogspringen verbeterd

en bezitten diverse leden van homozwemclubs nationale en internationale masterrecords. Volleybalvereniging Netzo uit Amsterdam neemt al sinds de oprichting in 1988 deel aan de reguliere mannen- en vrouwencompetitie van de Nederlandse Volleybalbond (NeVoBo) en is uitgegroeid tot Amsterdams grootste volleybalclub qua mannenteams, met het hoogste mannenteam uitkomend in de eerste klasse. Hiermee zijn ze een geduchte concurrent, ook voor jonge spelers: 'dan zie je dat mensen dat regelmatig doen: van reguliere clubs overstappen naar ons.' (Joram, Netzo).

Het lidmaatschap van de landelijke bond en deelname aan de reguliere bondscompetities is voor veel clubs inmiddels vanzelfsprekend. Dat was het lange tijd zeker niet. Zelfs onderzoek doen naar het bestaan van homosportverenigingen en de samenwerking met reguliere bonden riep eind vorige eeuw veel weerstand op.

'Dat onderzoek was een drama. De onvoorstelbare weerstand van sportbonden. Co-auteur Stöbler is hetero en schrok zich een ongeluk over de manier waarop hij bejegend werd, omdat iedereen die hij aan de telefoon kreeg dacht dat hij homo was. Bij een bijeenkomst op Papendal over categorale sportorganisaties met diverse bestuurders van NOCNSF heerste een homovijandige stemming. Dat was zeer onprettig. Het was tegen aparte clubs gericht - ook naar etniciteit. Er werd ontkend dat er iets aan de hand was.'

(JUDITH, HOMOSPORT NEDERLAND)

Homosportclubs staan wisselend tegenover de mate van acceptatie die zij vanuit de reguliere sportbonden en/of sportverenigingen (hebben) ervaren. Zo zien lhbt+-zwemverenigingen de acceptatie door en integratie binnen de reguliere sportbond veelal als positief. Het relatief grote aantal homosportverenigingen dat lid werd van de KNZB - Gay Swim Amsterdam, Ketelbinkie, Kouros, Nat Utrecht, Plons, Gay Swim Nijmegen Spetters, Upstream, Zwem Goud - leidde tot meer bewustzijn over lhbt+-acceptatie bij deze bond.

'Doordat al die clubs nadrukkelijk als homoclub lid werden van de zwembond zag je dat mensen ook scheidsrechter of trainer wilden worden. Dus dat begon wel te integreren. De KNZB ging heel snel uitstralen dat ze open stonden voor homosport en daarin ook scheidsrechters gingen leveren. Door de sfeer die er heerste, kreeg je ook heel veel positieve reacties van die scheidsrechters. Dus dat is nooit echt een issue geweest.' (JOHAN, KOUROS)

gaysporten!

ZOETE LIEVE GERRITJE

ZLG

GAY SPORT CLUB DEN BOSCH

badminton
v.a. **dinsdag 21 augustus**
Iedere dinsdagavond van 19:00 tot 20:30 uur
in Sportzaal Haren Donk en Reit

volleybal
v.a. **donderdag 23 augustus**
Iedere dondagavond van 20:00 tot 21:30 uur
in Sportzaal Educatief Centrum Hintham

www.zlgdenbosch.nl

Flyer Zoete Lieve Gerritje Den Bosch, 2021

'Binnen de bond zijn er zulke nauwe en warme contacten dat ik altijd het idee heb dat ze ontzettend veel van ons houden bij de KNZB. Ze vinden ons fantastisch. Dat heeft te maken met onze uitstraling of met het roze opstellen. Dus daar hebben we nooit enige moeite voor hoeven doen.' (HENK, KETELBINKIE)

Ook leden en bestuurders van andere lhbt+-sportclubs geven over het algemeen aan weinig tot geen echt negatieve ervaringen te hebben gehad in de samenwerking met of tijdens wedstrijden tegen andere reguliere clubs en evenmin tegenwerking te hebben ondervonden door sportbonden. De meeste clubs hebben echter ook geen duidelijk positieve, ondersteunende, ervaringen met andere reguliere clubs en/of met de bond. Dat komt mede omdat veel clubs sterk naar binnen toe gericht zijn of waren. De 'buitenwereld' heeft veelal nauwelijks weet van het bestaan van de lhbt+-sportclubs.

'Van andere clubs krijg je soms wel reacties, maar verder eigenlijk niet. Maar we waren dan ook wel heel erg naar binnen gericht. We speelden in een klein sporthalletje. Men wist niet eens dat daar homo's aan het sporten waren. Dus, nee, ik kan me dat niet herinneren. Pas later zijn we ons meer naar buiten gaan richten, toernooien gaan organiseren en reguliere toernooien gaan bezoeken.' (JOHAN, KOUROS)

'De enige weerstand die ik nu ervaar is dat we onze trainingen niet kunnen vervroegen, al is het maar een half uurtje. Dat komt niet omdat we een homovereniging zijn, maar omdat we een kleine vereniging zijn. Van verdere weerstand is absoluut geen sprake. Ook niet van extra ondersteuning of samenwerking, overigens. We hebben wel contact met de bond omdat we deelnemen aan de NeVoBo-competitie, maar dat is alles. Ik ben wel eens aanwezig geweest bij sportoverleggen van meerdere verenigingen in Utrecht, maar dan gaat het over volleyballen op hoog niveau. En over de geringe aandacht voor de recreatiecompetitie.' (MANITA, VLERK)

Voor sommige verenigingen lijken de Gay Games in Amsterdam een belangrijke rol te hebben gespeeld in het toewerken naar en het creëren van een positieve(re) relatie met de bond. Na aanvankelijke scepsis over medewerking vanuit de bond - medewerking die soms met grote diplomatieke inzet moest worden 'afgedwongen' - werd deze samenwerking binnen de Gay Games door diverse homosportclubs en bonden achteraf als positief en belangrijk gezien voor de acceptatie van homosportclubs binnen de bond. Voor Jeroen Tan bleken zijn worsteltrainingen bij Tijgertje uiteindelijk zelfs de opmaat te zijn voor een functie in het bondsbestuur van de worstelbond (Koninklijke Nederlandse Krachtsport Federatie) waarbij hij niettemin ook altijd enige reserve voelde in de acceptatie van (zijn) homoseksualiteit.

'De worstelbond weigerde eigenlijk medewerking aan de Gay Games. Burgemeester Patijn moest eraan te pas komen om de worstelbond tot de orde te roepen en scheidsrechters te leveren en mensen voor het wedstrijdbureau. 20 Jaar later wordt er nog steeds over de Gay Games gepraat: dat het de meest geweldige wedstrijd was waar ze scheidsrechter waren. Dat de verzorging uitstekend was, en dat het allemaal heel erg leuk was.

In 1999 vond ik dat worstelgroep Tijgertje lid moest worden van de Nederlandse worstelbond. Aanmelden ging al enkele jaren niet zo makkelijk. Toen ben ik een keer naar de algemene ledenvergadering gegaan. Daar vroeg de kersverse voorzitter, die ook naarstig op zoek was naar nieuwe bestuursleden, of ik bestuurslid wilde worden. Ik denk dat ik in diezelfde vergadering in het bestuur van de worstelbond zat. Tijdens de pauze van de vergadering waar Tijgertje werd toegelaten als lid van de bond kwam iemand naar me toe met de vraag: 'Jij bent toch van die club die vorig jaar een toernooi had?' Ik moest toen even nadenken en zei: 'Oh, de Gay Games, bedoel je? Ja, ik was erbij en ik ben van die club.' Waarop hij zei: 'Als ik dat geweten had, dan had ik tegen gestemd.' Daar zat een echt serieuze ondertoon onder. Ik trok me er niet zoveel van aan, want het was niet onaangenaam. Openlijk zal men niet discrimineren, maar het was allemaal wel nieuw en moeilijk bespreekbaar.' (JEROEN, TIJGERTJE)

Vergelijkbare positieve en deels ambivalente ervaringen bestaan er bij diverse clubs in hun samenwerking met reguliere clubs. Die samenwerking is voor veel homosportverenigingen een voorwaarde is om als club te kunnen bestaan, onder meer vanwege het delen van sportaccommodaties en/of voor de organisatie van wedstrijden. Zowel homosportclubs voor binnensport als voor buitensport delen hun accommodaties en materialen met reguliere clubs. Veel clubs zijn erg positief over de ervaren samenwerking op sportief vlak waar bij homoclubs zich over het algemeen welkom voelen. Tegelijkertijd bleek de mate van acceptatie soms ook begrensd en waren ervaren gevoelens van als 'de ander' gezien te worden lastig te benoemen.

Mannenzwembroek Upstream Amsterdam (Collectie IHLIA)

'Je bent natuurlijk een homoclub en iedereen weet dat je homo bent. En als je tegen een team speelt, merk je dat ze met andere ogen naar je kijken. Maar je kunt er niet echt de vinger opleggen.' (BERT, NETZO)

Niels: 'Soms ook vervelende opmerkingen. Bij een oproep onder KNLTB-clubs voor deelname aan ons internationale Pinkstertoernooi zag ik op sociale media klassieke flauwe opmerkingen zoals 'kijk maar uit bij het douchen en je zeep valt...'

Ineke: 'Of dat er werd gescholden. Dat zijn incidenten, hoor. De meeste verhalen gaan toch over mensen die er in het begin wat onwennig tegenaan kijken. Maar op een gegeven moment in de nazit wordt het toch wel allemaal heel gezellig.' (NIELS EN INEKE, SMASHING PINK)

John: 'Ik heb toen wel gezegd: 'Ik kom hier om te roeien maar ik ben ook bezig met de organisatie van Gay Games.' Het was heel hartverwarmend hoe er vanuit de vereniging werd gereageerd.

Hans: 'Vanuit GUTS organiseerden wij eens in de paar maanden een Gay Sportcafé en we hadden bedacht dat het wel leuk zou zijn om dat bij de Amsterdamse roeiclub Willem III te doen. Als bestuurslid van GUTS en als lid van Willem III heb ik dat officieel aangekaart bij het bestuur. Ik kreeg van de toenmalige voorzitter van Willem III een mailtje terug dat erop neerkwam dat ze niet wilden omdat ze bij Willem III homoseksualiteit niet wilden stimuleren.' (JOHN EN HANS, ROEIEN)

Hans benoemt echter tevens dat de roeibond KNRB het Gay Sportcafé van harte ondersteunde en de bondsdirecteur er zelf aanwezig was en er sprak. Daarnaast nodigde de roeibond oud-toproeier Hans uit om over homoseksualiteit te spreken tijdens een Algemene Jaarvergadering van de bond en daar een workshop over homoseksualiteit voor vertrouwenspersonen te leiden. En nadat de voetbalbond in 2013 als eerste sportbond mee voer met de jaarlijkse

Flyer clinic Amsterdam Lowlanders, Europride 2016 (Foto Eric Scott)

Canal Parade van de Amsterdamse Pride week, volgde de roeibond in 2016 en in 2018 als enige sportbond met een eigen boot. Uit de interviews met bestuurders kwam ook naar voren dat sommige homosportverenigingen de houding van de nationale sportbond juist in de samenwerking op het gebied van het vergroten van homo-acceptatie in de reguliere sport als weinig constructief ervaren.

VOORTDURENDE AMBIVALENTIE TEN AANZIEN VAN HOMOSPORTCLUBS EN -EVENEMENTEN

Bonden lijken homosportclubs niet als vanzelfsprekende partners te beschouwen in hun beleid gericht op het vergroten van lhbt+-acceptatie binnen de reguliere sport en zelfs niet bij deelname aan een evenement als de Gay Pride.

'We doen wel eens posteracties of dingen via de KNHB-website. Maar ik vind dat de KNHB daar nog niet heel adequaat naar handelt. Je moet het hele jaar door en niet alleen op coming-outdag aandacht besteden aan de jeugd en de regenboogvlag. Je moet hierop actief communiceren. 1,5 Jaar geleden werd iets georganiseerd op dit thema - en dat evenement/toernooi werd echt goed bezocht. Wij waren er ook, maar er werd geen enkele vraag aan ons gesteld om een bijdrage te leveren. We zijn niet eens genoemd. Dat viel heel erg tegen. Er is geen diversiteitsbeleid, geen projectleider en dus ook geen samenwerking.' (DAAN JOCHEM, PINK LIONS)

'Nee, we merken niks, niet in positieve en niet in beperkende zin. Met de bond hebben we prima contact, als het over sportaangelegenheden gaat. Maar er is geen heel actieve betrokkenheid vanuit de bond bij Netzo. De Nevobo heeft vorig jaar meegevaren met de Sportboot tijdens de Canal Pride. Daar zouden ze meer winst uit kunnen halen. Hoewel ik ondertussen best veel contact heb met de bond, benutten ze het zeker niet optimaal, terwijl wij volgens mij wel een van de weinigen zijn die volop meespelen in de reguliere competitie in Nederland.' (JORAM, NETZO)

Hoewel ook de meeste extern gerichte clubs, negatieve reacties eerder als incidenten zien dan als structurele weerstand of tegenwerking, blijven clubs geconfronteerd worden met algemeen onbegrip over het bestaan van 'aparte clubs'. Zo ontving Smashing Pink in 2017 de Penning van Sportraad Amsterdam, die jaarlijks wordt uitgereikt aan een persoon of organisatie die zich 'ten zeerste voor de sport en het sportbeleid van de stad Amsterdam verdienstelijk heeft gemaakt.' Het juryrapport was lovend over de verdienste van de club voor de stad en de (internationale) lhbt+-gemeenschap (zie kader 6.4). Maar zowel in het juryrapport als bij de uitreiking tijdens de bijeenkomst 'HotGame#2; Sport, de vuist van verzet' in de Amsterdamse *Balie* werden tegelijkertijd vraagtekens geplaatst bij de wenselijkheid van categorale lhbt+-sportclubs.

'Ik moest als panellid naar aanleiding van de uitreiking van de Penning aan Smashing Pink heel erg verdedigen waarom wij het nodig vinden als lhbt+-sportclub te bestaan. Ik moest uitleggen waarom wij zichtbaar willen zijn, juist in de sport als lhbt'ers. Toen zei ik: 'ik draai het welkom-zijn bij jullie liever om, namelijk jullie zijn bij ons welkom. En dat is het enige verschil.' (NIELS, SMASHING PINK)

Kader 6.4 Passages uit Juryrapport Penning Sportraad Amsterdam 2017

'Wat ooit begon als een roze tennistoernooi voor een clubje gelijkgestemden, is uitgegroeid tot een toonaangevende en sociaal-maatschappelijk betrokken tennisvereniging in het Amsterdamse sportlandschap. De Jury is onder de indruk van de wijze waarop Smashing Pink haar lhbt-identiteit gebruikt om acceptatie en gelijkheid te promoten zonder daarbij anderen uit te sluiten. Met de belangrijke kernwaarden diversiteit en dialoog als uitgangspunt gebruikt Smashing Pink haar 'roze identiteit' om meer begrip voor de lhbt-gemeenschap binnen en buiten de sport te kweken. [...]

De Jury ziet Smashing Pink als een uitstekend voorbeeld van hoe sport ingezet kan worden als laagdrempelig, maar krachtig instrument om maatschappelijke kwesties te belichten en (zelfs globaal) aan te pakken. [...]

Amsterdam staat historisch gezien voor gelijkheid van al haar inwoners. De Jury sluit zich hier volledig bij aan en benadrukt het belang van acceptatie van een ieder in de sport ongeacht zijn of haar geaardheid, gender, etniciteit of leeftijd. Hoewel we als Sportraad graag zouden zien dat sport niet langs dergelijke lijnen georganiseerd hoeft te worden, demonstreert het succes van Smashing Pink dat hier behoefte aan is. Enerzijds bij sporters die zich – zoals vrijwel iedereen – graag in goede sfeer verenigen met gelijkgestemden, anderzijds bij sporters die zich helaas nog altijd niet op hun gemak voelen bij andere verenigingen. Voor hen biedt Smashing Pink de noodzakelijke veilige haven.'

De acceptatie van homoseksualiteit in de samenleving als geheel wordt steeds groter en dat lijkt ten dele ook te gelden voor het bestaan en het zichtbaar zijn van homosportclubs. Tegelijkertijd roepen zichtbare homosportclubs ook nog steeds onbegrip op. Dat geldt in het bijzonder voor de organisatie van grote lhbt+-sport-evenementen die aanspraak (kunnen) maken op gemeentelijke of provinciale financiële ondersteuning. Daarmee bestaat er een paradox tussen algemeen onbegrip tegenover categorale

lhbt+-sportclubs en -evenementen - vanuit overheden, de reguliere sportwereld en de algemeen publieke opinie - en de bereidheid van gemeenten tot financiële steun voor grote lhbt+-sportevenementen zoals de Gay Games in Amsterdam en de EuroGames in Den Haag (1992 en 1993), Utrecht (2005), Rotterdam (2011) en Nijmegen (2022).

'Lokaal is er nu wel weer draagvlak voor zo'n evenement. Bij Amsterdam heeft het echt met marketing te maken en in Utrecht was het niet gebeurd als de burgemeester [Jan van Zanen, red] zich er niet op gestort zou hebben. Dat is echt afhankelijk geweest van personen. Het is vooral omdat het aantrekkelijk is voor de marketing, goed voor de reputatie, makkelijk om mensen mee te krijgen. Maar de overige elf maanden hoeft je er niet mee aan te komen om het een vaste plek te geven binnen de georganiseerde sport.' (BEN, GISAH/ECLSF).

De reputatie van de stad en de bevordering van de lhbt+-emancipatie vormen de voornaamste redenen voor gemeenten om steun te geven voor evenementen zoals de EuroGames en de Gay Games. Zo steunen de gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland de EuroGames 2022 door gezamenlijk 221.000 euro beschikbaar te stellen om het evenement mogelijk te maken.⁶² Zij vinden de EuroGames een goede gelegenheid om Gelderland en Nijmegen als regenboogprovincie en -stad te promoten en om het inclusief sporten te stimuleren. De relatie sterke zichtbaarheid van de grotere lhbt+-multisportevenementen en de co-financiering met gemeenschapsgeld leidt tot extra kritische bejegening vanuit de publieke opinie. Opvallend is dat kritiek niet alleen vanuit de bredere publieke opinie komt, maar ook vanuit de lhbt+-gemeenschap zelf.⁶³

Zo ontstond er voorafgaand aan de Gay Games in Amsterdam in 1998 een heftig publiek debat in de media over de waarde van categorale homosportevenementen. Voorstanders van het evenement benadrukten de waarde van het evenement voor emancipatie en acceptatie. Tegenstanders, waaronder bijvoorbeeld Henk Krol als hoofdredacteur van de *Gay Krant*, stelden dat categorale sportevenementen niet nodig waren en de homobeweging meer

kwaad dan goed zouden doen. Met het naar Nijmegen komen van de EuroGames 2022 lijkt niet veel te zijn veranderd aan de aard van het debat. Zo stelt *de Gelderlander* in 2019 dat het nieuws over het binnenhalen van het internationale sportevenement leidde tot veel *'gefronste wenkbrauwen en irritatie en de vraag in hoeverre de EuroGames bijdragen aan de emancipatie, acceptatie en integratie'* of juist leiden tot segregatie.

TOT SLOT

Het draagvlak onder de Nederlandse bevolking voor aparte sportverenigingen voor homo- of biseksuele mannen en vrouwen is gering. Tweederde van de Nederlandse bevolking en de helft van de homo- en biseksuele mannen en vrouwen vinden het onzin dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homo- en biseksuele mannen en vrouwen. Gezien deze negatieve beeldvorming over het bestaan van homosportclubs is het niet verrassend dat veel leden van homosportverenigingen met onbegrip te maken krijgen over de reden waarom zij zich apart organiseren. Mede omdat veel clubs sterk intern gericht waren of zijn en de 'buitenwereld' veelal nauwelijks weet heeft van het bestaan van de homosportclubs hebben leden en bestuurders van homosportclubs over het algemeen weinig tegenwerking noch echt ondersteuning ondervonden in de samenwerking met reguliere clubs of vanuit sportbonden. De acceptatie van homoseksualiteit in de samenleving als geheel is steeds groter en dat lijkt ten dele ook te gelden voor het bestaan en zichtbaar zijn van homosportclubs. Tegelijkertijd roepen zichtbare homosportclubs en lhbt+-sportevenementen nog steeds onbegrip op.

Ben Baks en Judith Schuyf van Alliantie Gelijkspelen tijdens voetbalwedstrijd De Aftrap 2006, bij AFC Amsterdam (Fotocollectie Judith Schuyf)

UITGELICHT: GAY SOCCER AMSTERDAM

Naam:	Gay Soccer Amsterdam
Opgericht:	2014
Plaats:	Amsterdam
Sporttak:	Voetbal
Ledenaantal:	± 14
Organisatievorm:	Geen officiële vereniging

Een informele homovoetbalclub op basis van een WhatsApp-groep

Gay Soccer Amsterdam is voor zover bekend de enige homovoetbalclub in Nederland. Het is geen officiële voetbalvereniging maar een informeel sportinitiatief, opgezet door vrienden die tot 2014 sporadisch met elkaar in een Amsterdams park voetbalden.⁶⁴

. In de loop van de tijd groeide de behoefte aan meer vastigheid, waarna een oproep is gedaan voor het oprichten van een vast voetbalteam. Sinds 2015 huren de voetballers op de maandagavond een kunstgrasveld in Amsterdam-Zuid en wordt er op recreatief niveau 5-tegen-5 gespeeld op een klein veld met boarding.

EEN INFORMEEL HOMOVOETBALINITIATIEF

Al tijdens de oprichting van de huidige vorm van Gay Soccer Amsterdam in 2014 werd de overgang naar een formele vereniging besproken. Toch is (nog) niet gekozen om de stap van informeel sportinitiatief naar een formele vereniging te zetten. *'Niet iedereen kan elke week en sommigen geven aan dat het teveel commitment is om iedere maandag te komen. En daar hebben we mee geworsteld door de jaren heen. Enerzijds vind ik het een heel fijn idee dat het niet super strikt is en dat je niet iedere maandag hoeft te komen maar je hebt ook mensen die het heel erg losjes zien en die de maandag zelf kijken of ze zin hebben en dat is lastiger.'* Dat Gay Soccer Amsterdam geen officiële vereniging is maakt ook dat er geen officieel bestuur aan het roer staat. Soms is er een duidelijke kartrekker die het geheel in goede banen leidt en op andere momenten zijn er meerdere personen verantwoordelijk voor onder meer het samenbrengen van spelers, de werving van nieuwe spelers, de organisatie van wedstrijden en uitjes, het onderhouden van de website en de communicatie met derden. Een centraal element in de organisatie van het sportinitiatief is de WhatsApp-groep waarin deelnemers zich aan- of afmelden voor een specifieke maandagavond.

EEN JONG PUBLIEK

Waar het voetbalteam enkele jaren geleden nog zo'n 17 a 18 deelnemers had, zijn er op dit moment ongeveer 14 vaste voetballers betrokken. Het aantal voetballers dat verbonden is aan Gay Soccer Amsterdam fluctueert. *'Je ziet vaak dat het na de zomer met een nieuwe studentengolf wel werkt, maar ook het mooie weer werkt dan mee. Je merkt dat mensen bijvoorbeeld na de winter in maart, april weer vaker komen. Het is een beetje een golfbeweging.'* Opvallend is dat het voetbalteam ten opzichte van andere lhbt+-sportverenigingen overwegend een jong publiek trekt met een gemiddelde leeftijd van 29 jaar. Nieuwe aanmeldingen bestaan veelal uit studenten en (jonge) expats. In 2019 is voor het eerst deelgenomen aan een Europees toernooi en het plan is om dit vaker te gaan doen.

VOETBALLEN MET GELIJKGESTEMDEN

Bij de oprichting van het voetbalteam in 2014 was de insteek om onderling met 'gelijkgestemden' eens per week 5-tegen-5 te voetballen. Centraal hierbij staat de mannelijke homoseksuele voetballer. Toch lijken de deelnemers het sportinitiatief niet direct als middel te zien om de emancipatie van lhbt+'ers in de sport te vergroten. *'Maar het gros van ons team heeft niet heel erg de behoefte om daarmee bezig te zijn. Het is gewoon relaxed voetballen met zijn allen en dat is het zo'n beetje.'* Er zijn geen vrouwelijke of heteroseksuele personen lid bij Gay Soccer Amsterdam, en dat is een expliciete keuze. *'We hebben ook een vriendin van iemand die goed kan voetballen en die doet weleens mee als reservespeler. Ik heb daar helemaal geen issue mee, maar er zijn wel leden die dat wel hebben en die echt zeggen het is een mannen gay team.'*

FOCUS OP HET SPEL

Het gaat bij Gay Soccer Amsterdam niet alleen meer om een vriendenteam dat voor de gezelligheid voetbalt. De deelnemers vinden het belangrijk om met anderen van gelijk niveau te voetballen en dit speelt een grote rol in het al dan niet aannemen van nieuwe teamleden. Geïnteresseerden in een homovriendelijke voetbalomgeving worden niet zonder meer toegelaten. Er wordt zo nu en dan samen gegeten of een drankje gedronken, maar de kern blijft het samen voetballen. Hoewel er weinig wordt ingezet op promotie, lijkt het vinden van nieuwe teamleden geen groot knelpunt, hoewel dit zo weer kan veranderen. De aantrekkingskracht van het informele karakter van dit initiatief lijkt ook de grootste bedreiging voor een langdurig voortbestaan.

(Fotocollectie Gay Soccer Amsterdam)

HOMOSPORTCLUBS IN NEDERLAND

30-jarig jubileum Smashing Pink, 2021 (Foto Bonnie Bombeeck)

7. TOEKOMST LHBT+ SPORTCLUBS IN NEDERLAND

In dit slothoofdstuk staat het toekomstperspectief van de georganiseerde homo/lhbt+-sport centraal op basis van enkele stellingen die aan leden zijn voorgelegd en de visies hierop van oprichters en bestuurders in het kader van gesignaleerde ontwikkelingen binnen de lhbt+-gemeenschap en binnen de (georganiseerde) sport.

LEDENTERUGLOOP EN VERGRIJZING ...

Een knelpunt voor veel homosportinitiatieven en een reden om te twijfelen aan het duurzame karakter van deze categorale clubs is de gesignaleerde daling van het aantal clubs, het aantal leden per club en de vergrijzing en geringe aanwas van het ledenbestand die veel homosportverenigingen rapporteren (zie hoofdstuk 4). Dit doet veel bestuurders twijfelen over de toekomst van hun eigen club en categorale lhbt+-sportverenigingen in het algemeen. Bij verschillende verenigingen bestaat een aanzienlijk deel van de leden nog steeds uit dezelfde groep (of leden van dezelfde generatie) als ten tijde van de oprichting en daarmee stijgt de gemiddelde leeftijd van de leden.

'Volgens mij zijn de meeste homosportverenigingen inderdaad met hun leden meegegroeid. Bij weinig van die verenigingen is verjonging opgetreden. De leden van twintig jaar geleden zijn nog steeds lid en er zijn geen nieuwe leden bij gekomen.' (HANS, GUTS)

Enerzijds wordt de indruk breed gedragen dat het lastig is om jongeren aan te trekken en dus de vergrijzing tegen te gaan. Dit wordt onder meer geweten aan de tijdgeest en bredere processen in de samenleving, waarin bijvoorbeeld ongeorganiseerd sporten in de openbare ruimte en het sporten bij commerciële sportaanbieders zoals fitnesscentra en sportscholen aan populariteit wint ten opzichte van de verenigingssport.⁶⁵ Ondanks de forse stijging van sporten buiten verenigingsverband in de afgelopen jaren, blijft sporten in verenigingsverband populair en is de vereniging nog steeds de meest voorkomende organisatievorm waarin wordt gesport. Hoewel sportverenigingen meer concurrentie van elkaar en andere sportaanbieders zijn gaan ervaren, is de verwachting dat sportverenigingen waarin onderling wordt gesport, competities en toernooien plaatsvinden en sociale activiteiten worden georganiseerd, een belangrijke plek in Nederland blijven innemen. Daarnaast zouden cultuurverschillen tussen de generaties een rol spelen in de ledenterugloop die verschillende homosportclubs ervaren. Jongeren zouden minder

interesse en behoefte hebben aan categorale lhbt+-(sport)organisaties en homosportverenigingen minder als een noodzakelijk middel zien voor het bevorderen van homo-emancipatie en -acceptatie.⁶⁶

Het dalende ledenaantal en de vergrijzing maakt dat sommige bestuurders met enige zorg kijken naar het voortbestaan van hun vereniging.

'Voor onze club heb ik wel eens geopperd, dat we er misschien een punt achter moeten zetten. We hebben er nu voor gekozen om de vier takken die het goed doen in stand te houden. Daar zat eerst ook zwemmen bij, maar ja, als je vijf zwemmers hebt of drie badmintonners, wil je dat dan in stand houden? We hebben net het 30-jarig bestaan gevierd. Dan zie je wel dat er veel mensen komen uit het verleden. Ik vind het wel jammer, want ik realiseer me dat ik Kouros in de beste tijd heb meegemaakt. In mijn tijd hadden we echt een club, een eenheid. Nu bieden we gewoon vier takken van sport aan.' (JOHAN, KOUROS)

'De gemiddelde leeftijd bij Tijgertje is gewoon heel hoog aan het worden, echte vergrijzing. Dat is wel een probleem. Tegelijkertijd is het bij alle sportverenigingen in Nederland zo, dat er een afname in ledenaantallen is. Een specifieke homoclub is niet meer zo belangrijk als vroeger. Dat hoor ik, vooral van jongeren om me heen, maar het geldt ook voor mijzelf, want ik voel me ook prima thuis bij de reguliere vechtsportclub waar ik nu train.' (JEROEN, TIJGERTJE)

Het is voor (homo)sportverenigingen lastiger geworden omdat ze te maken hebben met een groot concurrerend regulier sportaanbod. Studentensportaanbieders, die voor jongeren financieel aantrekkelijker zijn en vooral ook sportscholen zijn belangrijke concurrenten voor homosportclubs. Homomannen behoorden tot de voorhoede in de popularisering van de fitnesssport.⁶⁷ En terwijl fitness inmiddels onder de gehele volwassen populatie de meest beoefende sport is, zijn homomannen hier nog altijd relatief sterk vertegenwoordigd.⁶⁸

... MAAR OOK KANSEN VOOR AANWAS VAN (JONGE) LEDEN

Niet alle verenigingsbestuurders maken zich zorgen over de toekomst van hun vereniging. Sommigen spreken zelfs van groei in de afgelopen jaren, vanwege een 'natuurlijke' instroom van jongere (student)leden en/of aanwas van expats. Dergelijke constatering worden vooral gedaan door zwem- en volleybalverenigingen.

'We hebben geen jeugd, dus mensen komen binnen vanaf eind 20, begin 30. Nieuwe leden brengen nieuwe leden mee. De gemiddelde leeftijd van Netzo ligt onder de 40. We hebben veel expats, meestal met volleybalervaring, of andere mensen die nieuw in Amsterdam komen wonen.' (JORAM, NETZO)

'Bij het zwemmen zijn wij, als ik het afzet tegen de andere sporten, een positieve uitzondering omdat wij niet vergrijzen. Wij hebben op de een of andere manier een natuurlijke aanwas van jongeren. Dat zijn dan 25-plussers. Dat heeft vaak te maken met hun maatschappelijke ontwikkeling. Tijdens hun studententijd hebben ze dan bij de studentenzwemvereniging gezeten hier in Rotterdam en na hun afstuderen stromen ze door naar ons.' (HENK, KETELBINKIE)

Bij enkele clubs (o.a. Vlerk en Gay Forcing) komt verjonging en deelname van meer vrouwen met name door een aanwas van jonge heterovrouwen. Ook diverse andere verenigingen blijven hoopvol en verwachten dat hun club de komende tijd weer zal (kunnen) groeien en/of specifieke (nieuwe) doelgroepen kan blijven aanspreken.

'Ik denk dat we juist in de seniorenhoek en zeker met de steeds kleinere huishoudens best wel heel kansrijk zijn. Je moet je aandacht dan verleggen van de weerbaarheid naar de sociale functie die sport heeft. We zijn allemaal veel te zwaar en zullen toch allemaal actief aan de slag moeten om te bewegen. Dus ik ben best wel optimistisch.' (WALTHER, TIJGERTJE)

Naast vergrijzing benoemden diverse bestuurders de vraag in hoeverre er een verminderde behoefte aan aparte clubs bestaat vanwege een (bijna) voltooide emancipatie als een belangrijk thema in relatie tot een teruglopend ledenaantal en/of twijfels voor de toekomst van lhbt+-sportverenigingen.

HOMOCLUBS OVERBODIG DOOR VOLTOOIDE EMANCIPATIE?

Bestuurders verschillen van mening over de vraag in hoeverre de homo-/lhbt+-acceptatie in de sport zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld en over de daarmee gepaard gaande (toekomstige) rol van homosportclubs. Enkele bestuurders spreken over een (vrijwel) voltooide emancipatie. Hierbij wordt aangegeven dat er tegenwoordig meer mogelijkheden zijn om in regulier verband in een veilige sportcultuur te sporten dan ten tijde van de oprichting van de eerste homosportverenigingen.

Regenboogkousen bij Netzo volleybal toernooi (Fotocollectie Netzo)

'Kijk, het is natuurlijk jammer dat je ziet dat zoiets terugloopt. Maar aan de andere kant is het ook heel mooi dat het - na al het werk dat we verricht hebben - misschien wel niet meer nodig is. Een goed voorbeeld is de sportschool waar ik nu bij zit: daar stikt het van de nichten. Soms gebeurt het nog wel eens in de kleedkamer dat iemand een opmerking maakt, 'wat moeten die nichten hier allemaal?' Maar dat wordt meteen de kop ingedrukt. Het is jammer dat die vereniging door het succes niet meer nodig is. Als we ernaar toewerken dat we in de gewone sportwereld mee kunnen draaien - ik weet dat het een utopie is en misschien nog heel ver weg - maar dan is het wel een stuk beter dan de jaren 80, 90.'

(EDWARD, TIJGERTJE)

Meerdere leden en bestuurders benoemen dat de emancipatie en acceptatie van lhbt+-personen in de sport in hun ogen zeker nog niet is voltooid (zie ook hoofdstukken 5 en 6). Daarbij verwijzen ze soms in het bijzonder naar bepaalde sporten zoals het mannenvoetbal en/of naar specifieke groepen, zoals transgender personen.⁶⁹

Anderen zeggen juist dat de homo-acceptatie in de samenleving als geheel eerder zou zijn afgenomen dan toegenomen, en de veiligheid ook in (voorheen) homotolerante steden als Amsterdam zeker niet gewaarborgd is.⁷⁰ Het creëren van een 'veilige' en/of minder heteronormatieve plek blijft daarom volgens velen een belangrijke functie van lhbt+-clubs, naast de blijvende behoefte aan sociale ontmoeting.⁷¹

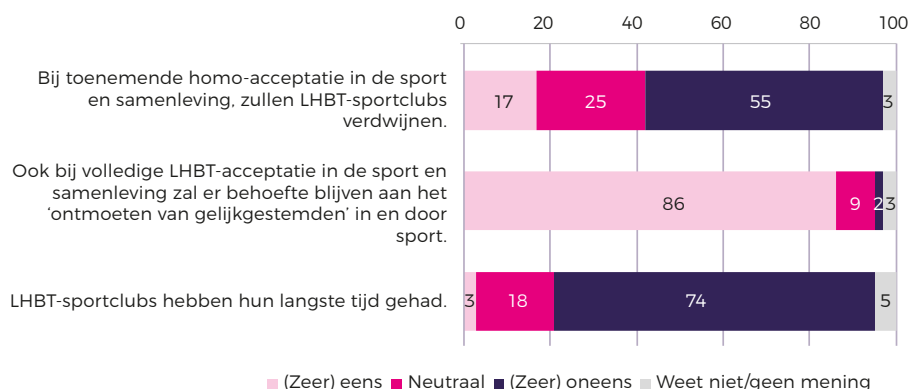
'Het blijft een beetje het idee van 'the only gay op de atletiekbaan'. Ik heb het gevoel dat er nu veel meer homo's in normale clubs zouden moeten zijn, maar ik hoor en zie ze niet.' (ERIK, DGLA).

'Mensen zeggen wel eens: 'Is het niet mooi om jezelf op te heffen?' Want dat zou een signaal kunnen zijn dat de acceptatie voltooid is en dat er geen sprake meer is van discriminatie. Maar ja, het zit een beetje anders, want het is gewoon leuk om met elkaar te verkeren buiten de disco of de kroeg, in een sportieve setting, om je techniek of je conditie te verbeteren. Ik denk en verwacht dat het altijd wel leuk zal blijven.' (HERMAN, ZWEM GOUD)

'Waar ik zelf drie jaar geleden dacht dat er weinig behoefte was aan gaysportverenigingen, vermoed ik dat clubs die er zijn nog wel een tijd voort blijven bestaan. Het is niet noodzakelijk, maar het is er omdat het kan.' (MANITA, VLERK)

Meer dan de helft (55%) van de huidige leden van lhbt+-sportverenigingen verwacht niet dat lhbt+-sportverenigingen zullen verdwijnen bij toenemende homo-acceptatie in de sport en de samenleving (zie figuur 7.1). Bijna negen op de tien leden (86%) denken dat de behoefte aan het 'ontmoeten van gelijkgestemden' in en door de sport ook zal blijven bestaan bij volledige lhbt+-acceptatie in de sport en de samenleving.

Figuur 7.1 Verwachtingen ten aanzien van toekomst lhbt+-sportverenigingen door leden lhbt+-sportverenigingen in 2020 (in procenten, n=263)

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

Slechts 3 procent van de leden is van mening dat lhbt+-sportclubs hun langste tijd hebben gehad. Ruim negen van de tien respondende leden zijn van plan om de komende jaren lid te blijven van een homosportclub (niet in figuur).

Een andere ontwikkeling die duidt op het duurzame karakter van homosportclubs is dat in de afgelopen jaren nog verschillende nieuwe lhbt+-sportinitiatieven zijn ontstaan. Deze monden soms uit in de oprichting van een formele vereniging. Soms blijven ze meer informeel of 'anders' (semi-commercieel) georganiseerd. Zo startte voormalig topmarathonloper Rens Dekkers in 2018 met *Rennen met Rens*, waarbij hij zich mede expliciet richt op de lhbt+-hardloophgemeenschap, met onder meer vaste wekelijkse hardloophmomenten in Amsterdam.⁷² En begin 2021 richtte oud-topsporter Max van Aarssen *The Rainbow Skateclub* op, met wekelijkse meetups in de Amsterdamse parken.⁷³

En zoals eerder gezegd, spelen ook diverse langer bestaande clubs het klaar vitaal te blijven en nieuwe aanwas van (relatief) jongere en meer diverse lhbt+-personen en/of hetero's te creëren.

'De waarde van de sportvereniging is denk ik nog steeds een welkome toevoeging. Ik zie het bij veel van onze leden, veel mensen met een superleuk leven en veel vrienden, maar die dan weinig homo's kenden. Het verrijkt je leven dan echt als je hierbij komt. Die vergrijzing moet dan wel doorbroken worden, en daar zijn wij wel een mooi voorbeeld van. Hoewel het niet echt een strategie was, is dat gewoon zo uitgepakt.'

(DAAN JOCHEM, PINK LIONS)

'Voor de toekomst zijn we gewoon heel open, iedereen is welkom, een inclusieve club. We hebben ook een aantal heterozwemmers, ook een aantal heteromannen. We noemen onszelf straight-friendly, met een knipoog.' (ERIK, UPSTREAM)

Ook de Amsterdam Lowlanders, die als team deel uitmaken van een reguliere vereniging (Amstelveense Rugby Club) en getraind

worden door een transgender vrouw, hebben een ontwikkeling doorgemaakt richting meer inclusie naar de bredere lhbt+-gemeenschap en hetero's. Er vindt een wederzijds 'kruisbestuiving' tussen de Lowlanders en de reguliere teams.⁷⁴

Deze voorbeelden en getuigenissen van nieuwe generaties bestuurders/organisatoren van lhbt+-sportinitiatieven laten zien dat er een blijvende behoefte lijkt te bestaan onder jongere lhbt+-sporters om zich categoriaal, dan wel meer gay-friendly te organiseren (zie ook kader 7.1 voor toelichtingen door leden).⁷⁵

**EEN SPECIFIEKE HOMOCLUB IS NIET
MEER ZO BELANGRIJK ALS VROEGER.**

Kader 7.1 Toelichting verwachtingen ten aanzien van toekomst homosportclubs (open antwoorden)

Altijd weer die vraag. Lhbt+-clubs bestaan omdat het gezelliger is met gelijkgestemden, zoals er zoveel clubs zijn met gelijkgestemden. Ik vind die vraag altijd zo'n gezeur. Hou er een keer mee op, ook als onderzoeker. Als de clubs verdwijnen, dan zal het zijn omdat jongeren minder aan clubsporten gaan doen, of zo. Volwassen hetero's mochten willen dat ze zoveel mogelijkheden tot zwemmen zouden hebben. Af en toe melden ze zich bij ons aan. Dat zie ik eerder gebeuren dan dat wij ons opheffen.

De hoge mate van homo-acceptatie in Nederland is fijn maar vraagt ook voortdurend onderhoud. Zichtbaarheid blijft daarvoor de basis.

Er gebeurt op het moment veel bij sportclubs. Optreden tegen discriminatie, positief berichten over lhbt, verbeteren van de zichtbaarheid. Toch denk ik dat het prettig zal blijven om speciale lhbt-sportclubs te hebben vanwege een thuisgevoel.

Ik denk dat er ook vrouwen- en mannenclubjes blijven bestaan, vogelsporters, plattelandsvrouwen, transgendergroepen. We willen ons graag ergens thuis bij voelen.

Internet lijkt de sportclub wat verdrongen te hebben, maar uiteindelijk denk ik dat echt contact belangrijker zal worden en blijven. Het kan heel goed naast elkaar bestaan.

Ik voel me geaccepteerd door mijn omgeving. Ik zie om me heen dat jongere gay mensen zich niet meer zo snel committeren aan een gay club. Dat is een goed teken, maar het is ook goed dat er een zichtbaar ijkpunt blijft waar mensen zich toe kunnen wenden. In de toekomst zou de sfeer/acceptatie zomaar om kunnen slaan.

Bron: Mulier instituut, peiling (oud)leden homosportclubs, 2020.

TOT SLOT: MINDER NOODZAAK, MAAR BLIJVEND NUT EN GENOEGEN

Geconcludeerd kan worden dat de teruglopende aanwas van nieuwe leden en de deels (sterke) vergrijzing van de oorspronkelijke homosportverenigingen gerelateerd is aan bredere maatschappelijke veranderingen. Daarbij gaat het enerzijds om ontwikkelingen in de sport, zoals een toenemende concurrentie van andere 'inclusieve' sportverenigingen, -aanbieders en organisatievormen. En anderzijds om een toegenomen homo-acceptatie en daarmee deels samenhangende verminderde noodzaak tot zelforganisatie binnen de hedendaagse lhbt+-gemeenschap. Daarmee verandert ook de maatschappelijke waarde van lhbt+-sportverenigingen: het gaat minder om het creëren van een 'veilige plek'. Hoewel de emancipatie van lhbt+-personen in de sport en samenleving nog zeker niet voltooid is, is er wel veel veranderd. In de samenleving als geheel en in toenemende mate ook in de sport, is er sprake van een grotere *mainstreaming* van lhbt+-inclusie. Waar de oprichting van de eerste lhbt+-sportverenigingen deel uitmaakte van een bredere activistische stroming én emancipatie via zelforganisatie, staan hedendaagse sportinitiatieven meer in het teken van serieuze sportbeoefening in eigen kring.

Nog steeds zetten (leden van) lhbt+-clubs zich voor een deel in voor het vergroten van acceptatie in de sport, maar dit gebeurt inmiddels ook op allerlei andere manieren (zie hoofdstuk 2). Zo verstrekt de Rijksoverheid al jaren subsidie voor beleidsplannen ter bevordering van homo-acceptatie en de inclusie van lhbt+-personen in de sport. Met andere woorden, de activisten van vroeger zijn deels aan de beleidstafels aangeschoven en proberen vanaf daar de inclusie van lhbt+-personen te bevorderen, ondersteund door reguliere organisaties en geldstromen. Dat de algemene homo-acceptatie is toegenomen, betekent niet dat homo-emancipatie voor individuele lhbt+-personen vanzelfsprekend is. Deze begint steeds opnieuw bij vrijwel elke jongere/volwassene die zich realiseert niet (alleen) verliefd te worden op personen van het andere geslacht en/of te ervaren dat zijn of haar genderidentiteit niet (volledig) past bij zijn of haar geboortegeslacht. Binnen het verschaalde aanbod van fysieke homo-ontmoetingsmogelijkheden, bieden lhbt+-sportverenigingen voorlopig voor veel (oudere) lhbt+-ers nog steeds een welkome en toegankelijke plek voor nuttige en ontspannen vrijetijdsbesteding, om te sporten én te ontmoeten.

In hoeverre categorale sportverenigingen naar seksuele voorkeur voor de lange termijn toekomstbestendig blijven of dat zij vanzelf zullen verdwijnen, is lastig te voorspellen. Hoe inclusiever reguliere clubs worden, hoe minder wellicht de behoefte om zichtbaar en formeel 'in eigen kring' te blijven sporten. Aangezien

de behoefte om vrije tijd met 'gelijkgestemden' door te brengen lijkt te blijven bestaan, evenals het belang en de behoefte om te sporten, verwachten wij dat er zeker een 'markt' voor lhbt+-sportgroepen zal blijven. Deze homosportbeoefening zal deels via de bestaande formele categorale verenigingen georganiseerd blijven, maar naar verwachting zullen toekomstige initiatieven, vaker informeel of 'anders georganiseerd', al dan niet geïntegreerd binnen grotere reguliere 'lhbt+-inclusieve' sportorganisaties, blijven plaatsvinden. Ergens lijkt er dan helemaal niet zo veel veranderd. Want de zelforganisatie van lesbische vrouwen in vriendenvoetbalteams en de eerste homomannen die samen gingen 'baden' of al dan niet fanatiek wilden (blijven) volleyballen of zwemmen, deden dat ook destijds niet altijd in eerste instantie vanuit een behoefte aan veiligheid en/of (politieke) zichtbaarheid. Zij zochten elkaar veelal op vanuit de wens om in een minder prestatieve en/of heteronormatieve omgeving wat leuks te (blijven) doen: niet samen sporten uit noodzaak, maar vanwege nut en genoeg.

“ALTIJD WEER DIE VRAAG. LHBT+-CLUBS BESTAAN OMDAT HET GEZELLIGER IS MET GELIJKGESTEMDEN, ZOALS ER ZOVEEL CLUBS ZIJN MET GELIJKGESTEMDEN”

Østerbro Stadium, World Outgames 2009 Copenhagen (Foto Sjaan van der Jagt)

LITERATUUR

- Adams, B.D. (1995). *The Rise of a Gay and Lesbian Movement*. Twayne Publishers.
- Allison, T. (2014) The Pink Flamingo: a gay aquatic spectacle. In J. Hargreaves & Anderson (eds.) *The Handbook of Sport, Gender and Sexuality* (pp.328-336). Sage.
- Avis, J. (2014). *Jip van Leeuwen. Een leven vol beweging – een bewogen leven*. IHLIA.
- Baks, B. (2005). Sport. De cultus van het lichaam. In T. Bartels en J. Verstegen (red), *Homo-encyclopedie van Nederland* (pp. 312-325). Ambo Anthos.
- Bos, D. (2006). 'Ómdat ze zo ontzettend hetero zijn.' Ervaringen van homoseksuele hockeyers en fitnessers. In S. Keuzenkamp, D. Bos, J.W. Duyvendak & G. Hekma (red), *Gewoon doen. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*, (pp. 111-140). Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Carter, C. (2021). *Who's coming out to play: Disruption and disorientation in queer community sports*. McGill-Queen's University Press
- Cremers, R. & Elling, A. (2020). *LHBTI in de breedtesport. Samenhang acceptatie en het wel of niet kennen LHBTI-persoon*. Mulier Instituut.
- Cremers, R. & Elling, A. (2021). *Sportdeelname en ervaringen van transgender personen*. Mulier Instituut.
- De Gelderlander (2019a). *Wat wil Nijmegen met EuroGames? Roze en toch voor iedereen?* Via www.gelderlander.nl
- De Gelderlander (2019b). *Groot Europees sportevenement gericht op lesbo's en homo's in 2022 naar Nijmegen*. Via www.gelderlander.nl
- DGLA (2019). *20 jaar DGLA. Wat is toch het DGLA-DNA?* DGLA.
- DGLA (2021) Notulen extra ledenvergadering, 23 april 2021.
- Diepen, I. van (2003). *Netzo Jubileumboekje 2003*. Via www.netzo.nl
- DeVos, D. (2000). *Sporten als holebi: Een springplank of een struikelblok tot integratie* (Masters thesis). Vrije Universiteit Brussel.
- Duyvendak, J.W. (red.) (1994). *De verzuiling van de homobeweging*. SUA
- Duyvendak, J.W. (1991). Duyvendak, J.W. (1991) *De uitdaging van de homoseksuele subcultuur. De marges van de normaliteit en de normen van*

de marginaliteit. In: I.C. Meijer & J.W. Duyvendak (red.) *Over normaal gesproken* (pp. 124-134). Schorer.

EGLSF (2020). *History*. Via www.eglsf.info

Elling, A. (2005a). Gay Games. In D. Levinson & K. Christensen (eds.), *Berkshire Encyclopedia of World Sport*, volume 2 (pp. 661-665). Berkshire Publishing Group.

Elling, A. & Sterkenburg, J. (2005b). Respect. Over etnische binding en onderscheiding in teamsportloopbanen. *Vrijetijdstudies*, 23(4), 23-35.

Elling, A. (2009) Sport. De Gay Games dream teams en de glamour van Lucia Rijker. In M. Henker & L. Huijsmans (red.), *Lesbo-encyclopedie* (pp. 79-90). Ambo Anthos.

Elling, A., Knop, P. de & Knoppers, A. (2003). Gay/lesbian sport clubs and events: places of homo-social bonding and cultural resistance? *International Review for the Sociology of Sport*, 38(4), 441-456.

Elling, A., Cremers, R. & Hoeijmakers, R. (2020). *Grappig bedoelde opmerkingen die benadrukken dat ik als homo toch minder ben*. Mulier Instituut

Elling, A. & Ferez, S. (2007). *Fitnesscentra als vluchtige gemeenschappen*. Arko Sports Media.

Ferez, S., Elling, A. & Beukenkamp, K. (2006). Geen clubbers en politiek activisten, maar sporters – Over het ontstaan en de relevantie van een homoseksuele sportbeweging. *Sociologie* 4(2), 416-435.

Gaston, L. & Dixon, L. (2020). A want or a need? Exploring the role of grassroots gay rugby teams in the context of inclusive masculinity. *Journal of Gender Studies*, 29(5), 508-520.

Gay Games (2020). *History/Mission and Vision*. Via www.gaygames.org

Gay Sport Nijmegen (2020). *Over Gay Sport Nijmegen*. Via www.gaysportnijmegen.nl

GLTA (2020). *GLTA – Gay & Lesbian Tennis Alliance*. Via www.glta.net

Graaff, L. de, Michon, L. & Bosveld, W. (2017). *Factsheet lhbt-Amsterdammers 2017*. Gemeente Amsterdam.

GSA (2020). *Over GSA*. Via www.gayswimamsterdam.nl

GUTS (2020). *Over ons*. Via www.guts.nu

Hekma, G. (1994). *Als ze maar niet provoceren: discriminatie van homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen in de georganiseerde sport*. Het Spinhuis.

Hekma, G. (2004). *Homoseksualiteit in Nederland van 1730 tot de moderne tijd*. Meulenhoff.

Hekma, G. & Duyvendak, J.W. (2011) The Netherlands: Depoliticization of homosexuality and homosexualization of politics. In M. Tremblay, D. Paternotte & C. Johnson (eds.), *Comparative Insights into a transformed relationship* (pp. 103-117). Routledge.

Hoeijmakers, R. & Kalmthout, J. van (2019). *Organisatiekracht sportverenigingen in Nederland* (factsheet 2019/14). Mulier Instituut.

- Hoeijmakers, R. & Elling, A. (2018). *Seksuele diversiteit in de breedtesport. De acceptatie van LHBTI in de sportvereniging*. Mulier Instituut.
- Janssens, J. Elling, A. & Kalmthout, J. van (2003). 'Het gaat om de sport': Een onderzoek naar de sportdeelname van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Janssens, J. Elling, A. & Verweel, P. (2010). De sport: een uitgelezen ontmoetingsplaats voor iedereen? In: F. Kemper (red.), *Samenspel: studies over etniciteit, integratie en sport* (pp. 103-128). NISB/Mulier Instituut.
- Keuzenkamp, S., Bos, D., Duyvendak, J.W. & Hekma, G. (red) (2006). *Gewoon doen. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Krane, V. & Romont, L. (1997). Female Athletes' Motives and Experiences During the Gay Games. *International Journal of Sexuality and Gender Studies*, 2, 123-138.
- JBF (2020). *Alliantie Gelijkspelen*. Geraadpleegd op 31 augustus 2020 via www.johnblankensteinfoundation.nl/alliantie-gelijkspelen/.
- Homocompetitie Volleybal Benelux (2020). *Historie van de Homocompetitie*. Via www.homocompetitie.nl
- Keizer Karel (2020). *Over ons*. Via www.keizerkarel.com
- Kouros (2020). *Over Kouros*. Via www.kouroseindhoven.nl
- Markwell, K. & Rowe, D. (2003). The International Gay Games: Subverting Homophobia or Selling Out? *International Sports Studies*, 25(1), 5-20.
- NOC*NSF (2020). *Zo sport Nederland. Ontwikkeling sportdeelname 2013-2019*. Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sportfederatie.
- Paternotte, D. (2016). *The NGOization of LGBT activism: ILGA-Europe and the Treaty of Amsterdam*. *Social Movement Studies*, 15(4), 388-402.
- Pinkstertournament (2020). *Geschiedenis*. Via www.pinkstertournament.com
- Pinxeel (2020). *Agenda*. Geraadpleegd op 8 december 2020 via W.S.V. Pinxeel.
- Pisters, C. (2019). Het is extra leuk om van een heteroteam te winnen. Het Parool, 2 mei 2019. www.parool.nl
- Stichting Homosport Nederland (2011). *Samen ombouwen of afbouwen?* Stichting Homosport Nederland.
- Stokvis, R. & Hilvoorde, I. van (2008). *Fitter, Harder & Mooier de onweerstaanbare opkomst van de fitnesscultuur*. De Arbeiderspers.

Stöpler, L. & Schuyf, J. (1997). *Seksueel onbekend. Een verkenning rond de verdere mogelijkheden tot samenwerking tussen homoseksuele en lesbische sportclubs en bonden*. Homostudies Utrecht.

Symons, C. (2010). *The Gay Games: A history*. Milton Park: Routledge.

Tijgertje (1992). *Tijgertje: 't is een lief beestje (maar het heeft wel klauwtjes)*.

Tijgertje (2020). *De naam van het beestje*. Via www.tijgertje.nl

Van Tuyckom, Ch. (2009). Een roze eiland in de oceaan van de 'reguliere' sport? De voordelen van Gay Games participatie belicht vanuit de sociale identiteitstheorie. *Tijdschrift voor Sociologie*, 1: 32-54.

Veldboer, L., Boonstra, N., Krouwel, A. & Duyvendak, J.W. (2010). De mixfactor van sport: Eenheid en verdeeldheid op het veld. In: F. Kemper (red.), *Samenspel: studies over etniciteit, integratie en sport* (pp. 85-99). Bennekom/Utrecht: NISB/Mulier Instituut.

Volleydots (2020). *Welkom bij de Volleydots*. Via www.volleydots.nl

Yperen, P. van (2021) Interviewartikelenreeks Gay Games 1998. www.movisie.nl/artikelenreeks-gay-games

Wielk, E. (2018). *Maintaining leagues of their own. Understanding participation in LGBT sports clubs in the Netherlands*. International SIT study, Universiteit van Amsterdam.

Willis, T. (2015). Kicking down barriers: gay footballers, challenging stereotypes and changing attitudes in amateur league play. *Soccer and Society* 16 (2-3), 377-392.

Zalinge, E. & Siewe, B. (2017) *We are family. Verhalen en portretten van gay families*. Stichting Oog en co.

ZLG (2020). *Info*. Via www.zlgdenbosch.nl

Zwemgoud (2020). *Over Zwem Goud/Wie zijn wij?* Via www.zwemgoud.nl

BIJLAGE 1 TABELLEN

Tabel B.1 Overzicht respondenten individuele en duo interviews naar vertegenwoordigende homosportorganisaties

NAAM ORGANISATIE	INTERVIEWS
De Potige Dames	Trudy van Haperen
Dutch Gay & Lesbian Athletics (DGLA/ Rainbow Athletics Amsterdam)	Erik Rollenberg; Jeroen Tan
Gay Forcing	Willem Lamberix
Gay Soccer Amsterdam	Bart Hoffmann
Gay Swim Amsterdam	Bob van Schijndel
Ketelbinkie	Hubert Breukers & Henk Niemansverdriet
Kouros	Johan van der Ven
Nat	Jeroen Dekkers & Niels Terhalle; Lou Manders
Netzo	Bert Tahitu & Joram Grünfeld; John Avis
Pink Lions	Daan Jochem Groot
Roeien (via Willem III)	John Avis & Hans Perrée
Smashing Pink	Tom Bijlmer & Ed van Betuw; Niels Wolf & Ineke Kraus
Tijgertje	Edward Kudding & Walther Ploos van Amstel; Jeroen Tan
Upstream	Erik Prins & Hans Vugts
Vlerk	Manita Gobbens
Zwem Goud	Herman Waterbolk
GISAH/sHN/GUTS	Ben Baks & Judith Schuyf; Hans Perrée
ECLSF/EuroGames	Ben Baks; Johan van der Ven; Lou Manders

Tabel B.2 Overzicht van homo-/lhbt+sportclubs in 2020

NAAM CLUB	STAD	SPORT	OPRICHTINGSJAAR	LEDEN 2020	WEBSITE/ FACEBOOKPAGINA
Amsterdam Lowlanders	Amsterdam	Rugby	2003		www.facebook.com/AmsterdamLowlanders
Amsterdam Waterproof	Amsterdam	Waterpolo	2015	52	www.facebook.com/AmsterdamWaterproof/
Damespad	Nederland	Wandelen	2001		www.damespad.nl/
De Potige Dames	Amsterdam	Wandelen	1994	100	www.depoda.nl/
De Vlam	Zuid-Limburg	Wandelen	2004		www.devlam.eu/
Dutch Gay & Lesbian Athletics (DGLA)	Amsterdam	Atletiek, Wandelen	1999	66	www.dgla.nl/
Eerste Lesbische Fietsclub (ELF)	Nederland	Fietsen	1991		www.facebook.com/EersteLesbischeFietsclub/
Fietsclub Stuurloos	Nederland	Fietsen	2002	50	www.damespad.nl/fietsagenda-stuurloos/
Gay Badminton Amsterdam	Amsterdam	Badminton	2011		www.gaybadmintonamsterdam.nl/
Gay Dive Team	Nederland	Duiken	2000		
Gay Forcing	Amsterdam	Bridge	1997	84	https://1070.bridge.nl/
Gay Soccer Amsterdam	Amsterdam	Voetbal	2015	14	www.gaysocceramsterdam.com/nl/home-3/
Gay Sporting Tilburg	Tilburg	Volleybal, Zwemmen, Badminton	1999	43	www.gaysportingtilburg.nl/
Gay Squash Utrecht	Utrecht	Squash			www.gaysquashutrecht.nl/
Gay Swim Amsterdam	Amsterdam	Zwemmen, Waterpolo, Schoonspringen, Triathlon	1995	83	www.gayswimamsterdam.nl/
Goud	Groningen	Badminton, Volleybal	1996		www.goudgroningen.nl/
Het Roze Veertje	Nijmegen	Badminton	1999	11	
IJssel Dykes	Deventer	Basketbal, Voetbal, Volleybal, Wandelen			www.cocdeventer.nl/organisatie/ijsse-dykes/
Keizer Karel	Nijmegen	Volleybal	1984		www.keizerkarel.com/
Ketelbinkie	Rotterdam	Badminton, Dansen, Hardlopen, Squash, Tennis, Volleybal, Wandelen, Zaalvoetbal, Zwemmen	1992	220	www.ketelbinkie.net/over
Kouros	Eindhoven	Bootcamp, Conditietraining, Dansen, Tennis, Wielrennen, Zaalvoetbal, Zwemmen	1989	113	www.kouroseindhoven.nl/

NAAM CLUB	STAD	SPORT	OPRICHTINGSJAAR	LEDEN 2020	WEBSITE/ FACEBOOKPAGINA
Lange Poten	Den Haag	Volleybal			
Nat	Utrecht	Zwemmen	1997	72	www.natutrecht.nl/
Netzo	Amsterdam	Volleybal	1988	98	www.netzo-amsterdam.nl/
Op Hoge Poten	Den Haag	Wandelen	1992		www.ophogepoten.org/
Motor Sportclub Amsterdam	Amsterdam	Motorsport	1970		www.msamsterdam.nl/over-msa/
Pink Condition	Utrecht	Conditietraining	2002		www.pinkcondition.nl/
Pink Hockey Babygays	Amstelveen	Hockey	2012		www.pinkhockeyamsterdam.com/
Pink Lions	Amsterdam	Hockey	2002	80	www.pinklions.nl/
Pink Spirit	Nederland	Motorsport	1989	120	www.pinkspirit.nl/cms/
Pinxeel	Nederland	Zeilen	1983		www.pinxeel.nl/
Plons	Den Haag	Zwemmen	1992		www.plons.nu/
Rainbow Squash Amsterdam	Amsterdam	Squash	2008	40	www.rainbowsquash.com/
Roze Blok	Delft	Volleybal, Badminton, Tennis	2006	35	www.rozeblok.nl/
Smashing Pink	Amsterdam	Tennis	1996	222	www.smashing.pink/
Spetters	Nijmegen	Zwemmen	1999	55	www.gsnsnetters.nl/
Sportclub Gayus	Zwolle	Volleybal			
Tijgertje	Amsterdam	Basketbal, Conditietraining, Krav Maga, Special Swim, Worstelen, Yoga	1982	112	www.tijgertje.nl
Upstream	Amsterdam	Zwemmen, Synchroonzwemmen, Triathlon	1996	150	www.upstreamamsterdam.nl/
Vlerk	Utrecht	Volleybal	1995	39	www.vlerk-utrecht.nl/
Volleydots	Amsterdam	volleybal	1982	10	www.volleydots.nl/
Zoete Lieve Gerritje	Den Bosch	Badminton, Volleybal	1989	19	www.zlgdenbosch.nl/
Zwem Goud	Groningen	Zwemmen	2000	38	www.zwemgoud.nl/

Tabel B.3 Overzicht van ledensamenstelling 21 homosportclubs in Nederland in 2019 naar geslacht en leeftijd (in aantallen en procenten)

NAAM CLUB	LEDEN 2019	AANDEEL VROUWEN	AANDEEL < 35 JAAR
Amsterdam Waterproof	52	6%	44%
De Potige Dames	100	100%	0%
DGLA	66	32%	0%
Fietsclub Stuurloos	50	100%	0%
Gay Forcing	84	36%	0%
Gay Soccer Amsterdam	14	0%	57%
Gay Sporting Tilburg	43		30%
Gay Swim Amsterdam	83	30%	16%
Het Roze Veertje	11	9%	0%
Keizer Karel	24	21%	21%
Ketelbinkie	220	10%	Nb
Kouros	113	38%	4%
Nat	72	22%	19%
Netzo	98	16%	33%
Pink Lions	80	0%	38%
Smashing Pink	222	32%	9%
Tijgertje	112	15%	0%
Upstream	150	10%	Nb
Vlerk	39	46%	41%
Zoete Lieve Gerritje	19	11%	21%
Zwem Goud	38	8%	24%
Totaal	1690	27%	15%

BIJLAGE 2 VRAGENLIJST (OUD)LEDEN LHBT+-- SPORTCLUBS

LIDMAATSCHAP EN SPORTGEDRAG

1. Bent u op dit moment lid van één of meer lhbt+-sportclubs? *Onder een lhbt+-sportclub verstaan we verenigingen en andere organisatievormen gericht op het organiseren van sport voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en/of transgender personen.*
 - ☐ Ja, ik ben lid van een lhbt+-sportclub
 - ☐ Nee, maar ik was lid van een lhbt+-sportclub
 - ☐ Nee => exit vragenlijst

2. Van hoeveel lhbt+-sportclubs bent en/of was u in totaal lid?
.....

3. Welke sport(en) beoefent of beoefende u bij lhbt+-sportclub(s)? *Meer antwoorden mogelijk*
 - ☐ Atletiek/hardlopen
 - ☐ Badminton
 - ☐ Conditietraining/fitness
 - ☐ Vechtsporten
 - ☐ Voetbal
 - ☐ Volleybal
 - ☐ Wandelen
 - ☐ Zwemmen
 - ☐ Anders, namelijk: ...

De volgende vragen gaan over uw huidige lhbt+-sportclub. Als u van meerdere clubs lid bent, dan kunt u de vragen beantwoorden voor de club waar u het langst lid van bent.

4. Voor welke club vult u de vragenlijst in?

.....

5. Hoeveel jaar bent u lid van uw huidige lhbt+-sportclub? Als u tussendoor bent gestopt telt u deze jaren niet mee.

- ☐ Minder dan 1 jaar
- ☐ 1 of 2 jaar
- ☐ 3-5 jaar
- ☐ 6-10 jaar
- ☐ 11-15 jaar
- ☐ 16-20 jaar
- ☐ Meer dan 20 jaar

6. Op welke leeftijd werd u voor het eerst lid van een lhbt+- sportclub?

.....

De volgende vragen gaan over de lhbt+-sportclub waarvan u lid was. Als u van meerdere clubs lid was, dan kunt u de vragen beantwoorden voor de club waarvan u het langst lid bent geweest.

7. Voor welke club vult u de vragenlijst in?

.....

8. Wanneer heeft u uw lidmaatschap van deze lhbt+-sportclub opgezegd?

- ☐ Minder dan één jaar geleden
- ☐ 1 of 2 jaar geleden
- ☐ 3 of 4 jaar geleden
- ☐ 5 tot 10 jaar geleden
- ☐ Langer dan 10 jaar geleden

9. Kunt u hieronder toelichten waarom u uw lidmaatschap van deze lhbt+-sportclub heeft opgezegd? Meer antwoorden mogelijk

☐ Vond het niet leuk meer	☐ Vriend(in) stopte
☐ Wilde wat anders doen	☐ Onvoldoende sportief niveau
☐ Te druk/geen tijd	☐ Voelde me er niet (meer) thuis
☐ Verhuisd	☐ Discriminatie
☐ Te oud	☐ Anders, namelijk:
☐ Blessures	☐
☐ Ruzie/conflicten	

10. Wilt u uw antwoord op de vorige vraag toelichten?

.....

11. Bent u (ook) lid van een reguliere sportvereniging? Met een reguliere sportvereniging bedoelen we sportverenigingen die niet specifiek gericht zijn op lesbische, homoseksuele, biseksuele en/of transgender personen.

- ☐ Ja, ik ben momenteel lid van één of meer reguliere sportverenigingen
- ☐ Nee, maar ik was in het verleden wel lid van één of meer reguliere sportverenigingen
- ☐ Nee

12. Op welke leeftijd werd u voor het eerst lid van een reguliere sportvereniging?

.....

13. Bent u (ook) lid/abonnee/cursist van een fitnesscentrum?

- ☐ Ja, ik ben momenteel abonnee van een fitnesscentrum
- ☐ Nee, maar ik was in het verleden wel abonnee van een fitnesscentrum
- ☐ Nee

14. Hoe vaak heeft u in de afgelopen twaalf maanden gesport bij de volgende sportaanbieders?

- ☐ Uw lhbt+-sportvereniging
- ☐ Reguliere sportvereniging
- ☐ Fitnesscentrum
- ☐ Zelfstandig
- ☐ Anders

- 15. Heeft u in de afgelopen twaalf maanden aan één of meer wedstrijden deelgenomen?** *Meerdere antwoorden mogelijk*
- ☐ Ja, vanuit mijn lidmaatschap bij lhbt+ sportclub aan wedstrijden van sportbond aangesloten bij NOCNSF
 - ☐ Ja, vanuit mijn lidmaatschap bij reguliere sportclub aan wedstrijden van sportbond aangesloten bij NOCNSF
 - ☐ Ja, aan lhbt+ sportevenement(en) (o.a. lhbt+ volleybaltoernooi, Eurogames, Gay Games)
 - ☐ Ja, anders
 - ☐ Nee <niet in combinatie met andere antwoorden>
- 16. Heeft u in de afgelopen twaalf maanden een kaderfunctie bekleed in de club?** *Meerdere antwoorden mogelijk*
- ☐ Ja, bestuurslid
 - ☐ Ja, trainer/coach/instructeur
 - ☐ Ja, scheidsrechter/jurylid
 - ☐ Ja, anders
 - ☐ Nee <niet in combinatie met andere antwoorden>
- 17. Heeft u ooit deelgenomen aan een sportevenement voor homo-/biseksuele mannen en/of vrouwen? U kunt denken aan een voetbaltoernooi voor homo's of lesbische vrouwen, de Eurogames of de Gay Games.**
- ☐ Ja
 - ☐ Nee
- 18. Hoe betrokken voelt u zich bij de verschillende sportorganisaties waar u lid/actief bent?**
- ☐ ALLEEN INDIEN 1 JA: lhbt+-sportvereniging
 - ☐ ALLEEN INDIEN 11 JA: Reguliere sportvereniging
 - ☐ ALLEEN INDIEN 13 JA: Fitnesscentrum
 - ☐ ALLEEN INDIEN 14 'Anders': Anders

MOTIEVEN EN ERVARINGEN

19. Waarom bent u destijds lid geworden van een lhbt+-sportclub? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Ik wilde meer bewegen, iets aan sport gaan doen
- ☐ Overstap naar minder competitieve sportbeoefening
- ☐ Goede combinatie van prestatie én gezelligheid
- ☐ Ik zocht een sportomgeving waar ik meer mezelf kon zijn
- ☐ Onprettige ervaringen in 'reguliere' vereniging
- ☐ Angst voor discriminatie in 'reguliere' vereniging
- ☐ Vrienden zijn/waren lid
- ☐ Ik voel(de) me daar meer thuis
- ☐ Goede manier om in contact te komen met andere homo-/biseksuele mannen en vrouwen
- ☐ Een andere reden, namelijk
- ☐ Wil ik niet zeggen/weet ik niet

20. Wilt u uw antwoord op de vorige vraag toelichten?

21. Hoe bent u in aanraking gekomen met de lhbt+-sportclub waarvan u als laatste lid bent of was? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- ☐ Zelf opgericht
- ☐ Via familie/vrienden/bekenden
- ☐ Via een andere lhbt+-organisatie of netwerk
- ☐ Via lokale/lhbt+-media
- ☐ Via sociale media/internet
- ☐ Anders, namelijk:

.....

- ☐ Weet ik niet meer

22. Waarom bent u ook lid van een reguliere sportvereniging en/of fitnesscentrum? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- ☐ Vrienden/familie zijn lid
- ☐ Niveau sluit beter aan
- ☐ Is dichterbij in de buurt
- ☐ Om aan wedstrijden deel te nemen
- ☐ Om (vaker) te trainen
- ☐ Voor krachttraining/bodybuilding
- ☐ Een andere reden, namelijk:
- ☐ Wil ik niet zeggen/weet ik niet

23. Waarom heeft u deelgenomen aan sportevenementen voor homo-/biseksuele mannen en/of vrouwen? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- ☐ Om mijzelf uit te dagen
- ☐ Om mijn prestaties te verbeteren
- ☐ Om aan wedstrijden deel te nemen
- ☐ Mooie combinatie van sport en lhbt+-cultuur
- ☐ Prettige sfeer waar ik meer mezelf kan zijn
- ☐ Onprettige ervaringen bij 'reguliere' sportevenementen
- ☐ Angst voor discriminatie bij 'reguliere' sportevenementen
- ☐ Vrienden namen deel
- ☐ Goede manier om in contact te komen met andere homo-/biseksuele mannen en vrouwen
- ☐ Leuke manier om reizen en sport te combineren
- ☐ Een andere reden, namelijk:
- ☐ Wil ik niet zeggen/weet ik niet

24. Wilt u uw antwoord op de vorige vraag toelichten?

.....

.....

25. Welke van onderstaande woorden kenmerken uw meest positieve ervaringen van uw lhbt+-club lidmaatschap? *U kunt maximaal drie woorden kiezen.*

☐ bewegen	☐ besturen/organiseren
☐ presteren	☐ wedstrijden
☐ trainen	☐ evenementen
☐ vriendschap	☐ borrelen
☐ plezier	☐ gemengd (mannen/vrouwen)
☐ beter worden	☐ partner
☐ gezelligheid	☐ leren
☐ winnen	☐ goede trainer
☐ uit de kast	☐ gemengd (homo/hetero)
☐ thuis voelen	☐
☐ buiten zijn	

26. Welke van onderstaande woorden kenmerken uw meest negatieve ervaringen van uw lhbt+-club lidmaatschap? U kunt maximaal drie woorden kiezen. U kunt eventueel ook nieuwe woorden toevoegen.

☐ geen negatieve ervaringen	☐ gemengd (mannen/vrouwen)
☐ blessures	☐ discriminatie
☐ slechte trainer	☐ prestatieniveau (te hoog/laag)
☐ lage trainingsopkomst	☐ kliek
☐ ruzie/conflicten	☐ gemengd (homo/hetero)
☐ oneerlijke selectie	☐
☐ weinig leden	
☐ verliezen	

LHBT+-EMANCIPATIE EN DE WAARDE VAN LHBT+-SPORTCLUBS

27. Kunt u aangeven in hoeverre u met onderstaande stellingen eens bent?

- ☐ Zeer eens-eens-niet eens, niet oneens-oneens-zeer oneens-weet niet, geen mening
- ☐ In onze samenleving is homo/biseksualiteit geen enkel probleem meer
- ☐ Voor mijzelf is mijn homo/biseksualiteit geen enkel probleem
- ☐ In de wedstrijd sport is mannelijke homoseksualiteit nog een groot taboe
Lesbisch zijn is in de sport geen enkel probleem
- ☐ Binnen een lhbt+-sportclub kan ik meer mezelf zijn dan binnen een reguliere sportclub
- ☐ In mijn persoonlijke omgeving heb ik te maken (gehad) met onbegrip over het bestaan van lhbt+-sportclubs
- ☐ Bijna niemand in mijn persoonlijke omgeving weet dat ik lid ben/was van een lhbt+-sportclub
- ☐ Tijdens mijn sportbeoefening in lhbt+-clubverband heb ik te maken gehad met negatieve opmerkingen/gedragingen ten aanzien van homo/-biseksualiteit

28. Mogelijkheid om uw antwoorden op de vorige stellingen toe te lichten

.....

29. Kunt u aangeven in hoeverre u met onderstaande stellingen eens bent?

- ☐ Ik vind het belangrijk dat lhbt+-sportclubs bijdragen aan de zichtbaarheid van homo-/biseksualiteit in de reguliere sport
- ☐ Lhbt+-sportclubs vormen een belangrijke ontmoetingsfunctie als alternatief voor het uitgaansleven
- ☐ Lhbt+-sportclubs dragen bij aan de acceptatie van homo-/biseksualiteit in de reguliere sport
- ☐ Een te sterke zichtbaarheid van lhbt+-sportclubs schaadt de lhbt+-emancipatie in de sport
- ☐ Bij toenemende homo-acceptatie in de sport en samenleving, zullen lhbt+-sportclubs verdwijnen
- ☐ Ook bij volledige lhbt+-acceptatie in de sport en samenleving zal er behoefte blijven aan het 'ontmoeten van gelijkgestemden' in en door sport
- ☐ Lhbt+-sportclubs hebben hun langste tijd gehad
- ☐ Ik vind het belangrijk, dat er speciaal voor de sport een organisatie is die zich richt op het vergroten van de acceptatie van homo/biseksualiteit in de sport.

30. Mogelijkheid om uw antwoorden op de vorige stellingen toe te lichten

.....

.....

.....

.....

TOEKOMSTIG LIDMAATSCHAP

31. Wilt u de komende jaren lid blijven van een lhbt+-sportclub?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik nog niet

ACHTERGRONDGEGEVENS

32. Wat is uw geslacht?

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders/wil niet zeggen

33. Wat is uw leeftijd?

.....

34. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- ☐ Universiteit
- ☐ Hbo (HEAO, HTS, etc.)
- ☐ Havo of vwo (ook HBS)
- ☐ Mbo (MEAO, MTS, etc.)
- ☐ Mavo of vmbo (ook LBO, MULO)
- ☐ Basisschool
- ☐ Geen opleiding
- ☐ Anders, namelijk.....

Dit is het einde van de vragenlijst. Wilt u eventueel nog nadere informatie of opmerkingen kwijt?

.....
.....
.....

EINDNOTEN

- 1 Zie bijvoorbeeld de tentoonstelling With Pride dat het internationale LHBTI-archief in Amsterdam in 2018 maakte over 40 jaar lhbt-emanipatie, naar aanleiding van haar 40-jarig bestaan (IHLIA LGBTI Heritage, 2018).
- 2 Zie figuren 3.7 en tabel B1.11 in Elling e.a. (2020).
- 3 Zie o.a. Janssens e.a. (2003), Elling e.a. (2011), Hoeijmakers & Elling (2018).
- 4 Zie De Vos (2000), Elling, et al (2003), Ferez e.a.(2006), Stöpler & Schuyf (1997) en Wielk (2018).
- 5 Carter (2021); Markwell & Rowe (2003); Symons (2010); Van Tuyckom (2009).
- 6 Dutch Gay & Lesbian Athletics (DGLA) onderging in de zomer van 2021 een naamsverandering naar Rainbow Athletics Amsterdam, zie ook hoofdstuk 3.
- 7 Baks (2005).
- 8 Tijgertje (1992; 2020).
- 9 Deze voorloper van Netzo en de Volleydots was een groepje mannen dat wekelijks bijeen kwam om te volleyballen en onder de naam Stichting Aanvullende Dienstverlening (een stichting die zich inzette voor de bestrijding van Aids door middel van creatieve voorlichtingscampagnes) bij de gemeente de gymzaal van de Zocherschool bij het Vondelpark huurde (Van Diepen, 2003).
- 10 Zie onder meer Ferez e.a. (2006) en Gaston & Dixon (2020).
- 11 GUTS (2020).
- 12 ECLSF (2020).
- 13 Baks (2005).
- 14 Baks (2005).
- 15 Stöpler & Schuyf (1997); zie ook Baks (2005) en Elling (2009). In 2004 vond een 2de Building bridges congres plaats in Amsterdam in het kader van het 15-jarig bestaan van de ECLSF (Kick homophobia & racism out of sport!).
- 16 Baks (2005).

- 17 JBF (2020).
- 18 JBF (2020).
- 19 Pride & Sports (2020).
- 20 Gay Sport Nijmegen (2020).
- 21 Gay Games 2020.
- 22 Baks (2005, p.317).
- 23 Vanuit zijn functie Sociaal Raadslieden bij de Gemeente Amsterdam benaderde Smashing Pink oprichter Ed van Betuw zowel Jip van Leeuwen (directeur Sport) en Kees Ruyter (hoofd marketing communicatie en creatief directeur) om aan de voorbereiding van de Gay Games 1998 mee te doen. Zie ook interviews met Kees Ruyter en Jip van Leeuwen in een artikelenreeks over de Gay Games 1998 (Van Yperen, 2021).
- 24 Zo werd bij het overlijden van oud-burgermeester Schelto Patijn door oud-burgermeester Job Cohen gememoreerd dat Patijn het meest zou hebben genoten van de Gay Games in Amsterdam. (Avis, 2014, p.109). Zie ook Van Yperen (2021).
- 25 Baks (2005).
- 26 ECLSF (2020).
- 27 Homocompetitie Volleybal Benelux (2020).
- 28 Pinkstertournament (2020), interview met Smashing Pink oprichters Tom Bijlmer en Ed van Betuw.
- 29 GLTA (2020).
- 30 Pinxeel (2020).
- 31 GSA (2020).
- 32 Zie onder meer Hekma (2004) en Hekma, & Duyvendak (2011).
- 33 Informatie op basis van website, rede 10-jarig bestaan Tijgertje (1993) en interviews met oud) bestuurders en contactpersonen Edward Kudding, Walther Ploos-van Amstel en Jeroen Tan.
- 34 Bijvoorbeeld via de website van GUTS (rond 2012). Van diverse - voornamelijk lesbische - sportinitiatieven in ook bekend dat zij niet meer bestaan, waaronder Chesspot, Equality Dance, FC LAL, Hiv sport, Hup over het netje, Het Roze Fokje/Betty Beaufort en Schoppenvrouw.
- 35 NOC*NSF (2020).
- 36 Zie onder meer Elling e.a. (2011; 2020).

- 37 Zie ook Elling (2009).
- 38 Bij reguliere sportverenigingen verschilt het gemiddelde aantal leden per club sterk per tak van sport, maar ligt bij zwem- en tennisclubs op gemiddeld zo'n 300 leden en bij volleybalclubs op iets meer dan 100 leden per club (NOC*NSF, 2020).
- 39 Baks (2005).
- 40 Zie ook Van Diepen (2003) over de oprichting van Netzo.
- 41 Alle voorgestelde nieuwe namen – o.a. Fronrunners Amsterdam, DGLA Athletics Amsterdam, Pride Athletics Amsterdam – waren Engelstalig en weinig speels of ludiek vergeleken met alternatieve suggesties uit 2007 (Zeer Atletisch Team, Niet Te Volgen en Ook Wel Gezellig) toen nog een meerderheid voor naamsbehoud van DGLA stemde. Ook de aanpassing van de naam Dutch Gay Athletics waaronder de sportgroep aanvankelijk opereerde (o.a. tijdens de Gay Games 1998) naar Dutch Gay & Lesbian Athletics kwam pas na de nodige discussie tot stand en was gericht op een inclusievere uitstraling naar lesbische vrouwen (DGLA, 2019, p.4 en 8; DGLA, 2021).
- 42 Op basis van de website van Nat Utrecht, de jubileumkrant uit 2017 en interviews met bestuurders Jeroen Dekkers en Niels Terhalle.
- 43 Met uitzondering van de eerste twee jaren sinds de oprichting in 1999, kent DGLA (nu Rainbow Athletics Amsterdam) sinds 2001 louter vrouwelijke voorzitters (DGLA, 2019).
- 44 Zie Elling e.a. (2020). Onder homo-/bi-mannen gaf 6 procent aan lid te zijn van een homosportvereniging (en 8 procent was dat in het verleden geweest) en onder de groep lesbische/biseksuele vrouwen was dit 1 procent (en 6 procent in het verleden).
- 45 Op basis van informatie van de website en interviews met voorzitter Hubert Breukers en oud-voorzitter zelfstandige zwemafdeling Henk Niemansverdriet.
- 46 Elling e.a. (2020; p.14).
- 47 Vergelijk Bos (2006), Carter (2021), Elling e.a. (2003); Janssens, e.a. (2003).
- 48 Zie ook Ferez e.a. (2006) en Gaston & Dixon (2020).

- 49 Pisters (2019).
- 50 Zie ook Hekma (1994; 2004).
- 51 Zie bijvoorbeeld ook Zalinge en Siewe over diverse regen-
boogfamilies binnen de tennisclub Smashing Pink.
- 52 Gaston & Willis (2019); Willis (2015).
- 53 Zie ook Elling (2005), Elling e.a. (2003) en Symons (2010).
- 54 In Elling (2005).
- 55 Allison (2014), Ferez e.a.(2006).
- 56 Duyvendak (1991, 1994).
- 57 Zie ook Carter (2021).
- 58 Op basis van website, en interview met bestuurder Trudy van
Haperen.
- 59 Uitsplitsing naar specifieke groepen naar gender/seksuele
voorkeur (homomannen/lesbische vrouwen/biseksuele
mannen/biseksuele vrouwen) laat zien dat homomannen
het meest negatief denken over de acceptatie van lesbische
vrouwen in de sport (Elling e.a. 2020, p.15).
- 60 Vgl. Janssens e.a. (2010), Veldboer e.a. (2010).
- 61 In DGLA (2019, p.19).
- 62 De Gelderlander (2019b).
- 63 Baks (2005), Elling e.a. (2003, 2005), Symons (2010).
- 64 Op basis van website en interview met contactpersoon Bart
Hoffmann.
- 65 Ook bij reguliere sportverenigingen speelt het probleem van
ledendaling (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2019).
- 66 Jongere homo/biseksuele personen blijken een aparte orga-
nisatie die zich richt op acceptatie van homo-/biseksualiteit
in de sport wel minder belangrijk te vinden vergeleken met
oudere lhb-personen (Elling e.a. (2020 p.20).
- 67 Elling & Ferez (2007), Stokvis & Van Hilvoorde (2008).
- 68 Elling e.a (2020).
- 69 Zie ook Cremers & Elling (2020).
- 70 Zie ook De Graaff e.a. (2017).
- 71 Vgl. Duyvendak (1994).
- 72 www.rennenmetrens.wordpress.com.
- 73 Gay News, 24 maart 2021; www.gaynews.nl.
- 74 Pisters (2019).
- 75 Vgl. Carter (2021).
- 76 Paternotte (2016).

HOMOSPORTCLUBS IN NEDERLAND 1980-2020

Na rellen op Roze Zaterdag in Amersfoort in 1982 zijn de eerste initiatieven voor zelfverdedigingsgroepen voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in Nederland ontstaan. In de twee decennia daarna ontstonden vele homosportgroepen in diverse (grote) steden en in verschillende takken van sport. In het afgelopen decennium is de groei van homosportinitiatieven, - deels hernoemd tot homo/lesbische, gay, lhbt+- of straight friendly sportclubs - afgevlakt en rijzen vragen over de toekomst. Ook blijft de waarom-vraag van aparte homosportclubs onverminderd actueel.

Homosportclubs in Nederland 1980-2020 biedt een overzicht van de opkomst en ontwikkeling van deze clubs in onder meer ledental, samenstelling en samenwerking met reguliere sportorganisaties. Op basis van een bevraging onder leden en door interviews met oprichters en bestuurders komen ook persoonlijke motieven, betekenissen, ervaren ondersteuning en weerstand en toegeschreven maatschappelijke waarden en uitdagingen uitgebreid aan de orde. Een onmisbare inventarisatie voor iedereen die geïnteresseerd is in de ontwikkeling en betekenis van homo-organisaties en categorale sportclubs in Nederland.

9 789054 724629 >